

URZĄD STATYSTYCZNY
w LUBLINIE

 220 lat
Polskiej 1789–2009
Statystyki Publicznej

Informacje i opracowania
statystyczne

OCHRONA ŚRODOWISKA w województwie lubelskim w 2008 r.

LUBLIN 2009

ZNAKI UMOWNE

Kreska	(-)	-	zjawisko nie występuje
Zero	(0)	-	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
	(0,0)	-	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka	.	-	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
Znak	(x)	-	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
„W tym”		-	nie podaje się wszystkich składników sumy ogólnej

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

zł	-	złoty	m ²	-	metr kwadratowy
tys.	-	tysiąc	m ³	-	metr sześcienny
mln	-	milion	dam ³	-	dekametr sześcienny
t	-	tona	hm ³	-	hektometr sześcienny
l	-	litr	dt	-	decytona
m	-	metr	szt	-	sztuka
pkt	-	punkt	dB	-	decybel
nGy	-	nanogrey	d	-	doba
r	-	rok			

Prosimy o podanie źródła przy publikowaniu danych US

Urząd Statystyczny w Lublinie, ul. St. Leszczyńskiego 48,
20-068 Lublin, tel. 081 533 20 51, fax 081 533 27 61
Informacje w sprawach zbytu publikacji tel. 081 533 20 51 w. 128 lub 081 533 27 14
e-mail: SekretariatUSLUB@stat.gov.pl

URZĄD STATYSTYCZNY w LUBLINIE

INFORMACJE I OPRACOWANIA
STATYSTYCZNE

**OCHRONA ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM
W 2008 R.**

LUBLIN LISTOPAD 2009

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

PRZEWODNICZĄCY

Kazimierz Tucki

CZŁONKOWIE

Waldemar Dymek
Jerzy Greszta
Zofia Kurlej
Elżbieta Łoś
Andrzej Matacz
Andrzej Miszczuk
Paweł Wroński
Wojciech Żuchowski

Publikację opracowano w Wydziale Analiz
i Opracowań Zbiorczych

Projekt okładki
Sławomir Dziaduch

Wykresy i kartogramy
oraz skład komputerowy
Sławomir Dziaduch

ISSN 2080-0444

PRZEDMOWA

„Ochrona środowiska w województwie lubelskim w 2008 r.” jest czwartym opracowaniem w całości poświęconym tematyce ekologicznej w województwie lubelskim.

W pierwszej części opracowania w uwagach ogólnych zaprezentowano aktualny stan prawny związany z zasobami naturalnymi, ochroną środowiska i gospodarką wodną oraz podano źródła pozyskiwania danych.

Drugą część stanowią dane liczbowe zgrupowane w tablicach statystycznych podzielonych na działy tematyczne, z których każdy poprzedzono objaśnieniem podstawowych pojęć i definicji związanych z prezentowaną tematyką.

Tablice rozpoczynają się porównaniem wybranych danych statystycznych dla województwa lubelskiego z danymi krajowymi oraz z innymi województw. W dalszej kolejności zaprezentowano tematykę stanu, zagrożeń i ochrony środowiska w ujęciu podregionów, powiatów i miast oraz sekcji i działów PKD.

W wielu tablicach statystycznych informacje liczbowe 2008 r. przedstawiono na tle danych z lat poprzednich.

Zasadniczy zakres publikacji oparto na danych ze sprawozdawczości wprowadzonej przez program badań statystycznych statystyki publicznej na 2008 r. Szereg danych zaczerpnięto z wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego, tj. „Ochrona Środowiska 2009” i „Rocznik statystyczny województw 2009 r.”. Dane te uzupełnione zostały informacjami pochodzącymi ze źródeł administracyjnych udostępnionych przez Dyrekcje Parków Narodowych (Roztoczańskiego i Poleskiego) i Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie. Korzystano również z opracowań:

- *Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie,*
- *Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego,*
- *Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego,*
- *Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie,*

opublikowanych w „Raportach o stanie środowiska województwa lubelskiego” wydawanych w latach 2002 - 2008.

Całość opracowania uzupełniają wykresy i mapy.

Dane statystyczne z omawianego zakresu prezentowane są także na stronach internetowych GUS, m.in. w Banku Danych Regionalnych.

Mam nadzieję, iż niniejsza publikacja pogłębi wiedzę odbiorców informacji statystycznych o złożonych i wielostronnych - społecznych i ekonomicznych aspektach działalności człowieka w środowisku przyrodniczym województwa lubelskiego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego

w Lublinie

Kazimierz Tucki

Lublin, listopad 2009 r.

PREFACE

“Environmental protection in lubelskie voivodship in 2008” is fourth compilation regarding ecology in lubelskie voivodship.

In the first part in general notes current legal status connected with natural resources, environmental protection and water management was presented, as well as sources of data were given.

Second part consists of numerical data grouped in statistical tables divided into thematic sections, of which each was preceded by explanation of basic concepts and definitions related to presented subject.

Statistical tables start with comparison of selected statistical data for lubelskie voivodship to country and other voivodship data. Next, the subject of condition, danger and environmental protection by subregions, powiats and urban areas as well as NACE sections and divisions.

In many statistical tables numerical data for 2008 were presented on the background of data for previous years.

Main scope of the publication was based on data from reports introduced by statistical research program of public statistics for 2008. A lot of data comes from publications of Central Statistical Office i.e. “Environmental Protection 2009” and “Statistical Yearbook of Regions – Poland 2009”. That data were completed by information from administrative sources made available by Directions of National Parks (Roztoczański and Poleski) and Voivodship Administration of Melioration and Water Devices in Lublin. Data from following compilations were also used:

- Voivodship Inspectorate of Environmental Protection in Lublin,*
- Lubelski Voivodship Office in Lublin,*
- Marshals’ Office of Lubelskie Voivodship,*
- Voivodship Fund of Environmental Protection and Water Management in Lublin,*

published in “Reports on environment condition of lubelskie voivodship” issued in years 2002-2008.

Charts and maps are the supplement of the publication.

Statistical data of the subject are also presented on the CSO web site, among others in Regional Data Bank.

I hope the publication will deepen the knowledge on complicated and many-sided – social and economic aspects of human activity in natural environment of lubelskie voivodship.

*Director
of Statistical Office*

in Lublin

Kazimierz Tucki

Lublin, November 2009 r.

		Str. Page
Przedmowa.....	<i>Preface</i>	3-4
Uwagi ogólne.....	<i>General notes</i>	15

Tabl. Table	Str. Page
----------------	--------------

TABLICE STATYSTYCZNE

TABLICE PRZEGLĄDOWE

REVIEW TABLES

Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w województwie lubelskim na tle kraju (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008).....	<i>Major data on condition, hazard and protection of the environment in lubelskie voivodship on the background of the country (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008)...</i>	I	17
Województwo lubelskie na tle innych województw w 2008 r.....	<i>Lubelskie voivodship on the background of other voivodships in 2008.....</i>	II	25
Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Major data on condition, hazard and protection of the environment by subregions and powiats in 2008.....</i>	III	30

I. WARUNKI NATURALNE

I NATURAL CONDITIONS

Uwagi metodyczne.....	<i>Methodical notes</i>	x	35
Położenie geograficzne.....	<i>Geographical location</i>	1	36
Najwyżej oraz najniżej położone punkty i miejscowości.....	<i>Highest and lowest points and localities</i>	2	36
Powierzchnia i granice.....	<i>Territory and borders</i>	3	36
Większe rzeki i kanały.....	<i>Larger rivers and canals</i>	4	37
Większe jeziora i zbiorniki wodne.....	<i>Larger lakes and reservoirs</i>	5	38
Temperatury powietrza (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 1971-2008, 2008).....	<i>Air temperatures (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 1971-2008, 2008).....</i>	6	39
Opady atmosferyczne, prędkość wiatru, usłonecznienie i zachmurzenie (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....	<i>Precipitation, wind velocity, insolation and cloudiness (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....</i>	7	39
Średnie miesięczne temperatury powietrza (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....	<i>Average monthly air temperatures (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....</i>	8	40
Miesięczne sumy opadów atmosferycznych (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....	<i>Monthly sums of precipitation (1971-2000, 1991-2000, 2001-2005, 2008).....</i>	9	40

II. WARUNKI DEMOGRAFICZNE I ZDROWOTNE

II. DEMOGRAPHICAL AND HEALTH CONDITIONS

Uwagi metodyczne.....	<i>Methodical notes</i>	x	41
-----------------------	-------------------------------	---	----

		Tabl. Table	Str. Page
	<i>Selected demographical data (2006, 2007, 2008)</i>		
Wybrane dane demograficzne (2006, 2007, 2008) ..	<i>2008)</i>	1(10)	42
Ludność według płci i wieku w 2008 r.....	<i>Population by sex and age in 2008</i>	2(11)	43
Zachorowania na niektóre choroby (2006, 2007, 2008) ..	<i>Falling ill with selected infectious diseases (2006, 2007, 2008)</i>	3(12)	44
Zgony według wybranych przyczyn zgonu, podregionów i powiatów w 2007 r.....	<i>Deaths by selected reasons, subregions and powiats in 2007</i>	4(13)	45
III. WYKORZYSTANIE I OCHRONA ZASOBÓW POWIERZCHNI ZIEMI I GLEBY			
	<i>III. USE AND PROTECTION OF LAND AND SOIL</i>		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	46
Powierzchnia geodezyjna województwa według kierunków wykorzystania (2007, 2008, 2009)	<i>Geodetic area of voivodship by directions of use (2006, 2007, 2008)</i>	1(14)	50
Użytki rolne i lasy według podregionów i powiatów w 2009 r.....	<i>Agricultural land and forests by subregions and powiats in 2009</i>	2(15)	51
Wody, użytki ekologiczne i nieużytki według podregionów i powiatów w 2009 r.....	<i>Waters, ecological land and abandoned fields by subregions and powiats in 2009</i>	3(16)	52
Grunty zabudowane i zurbanizowane według podregionów i powiatów w 2009 r.....	<i>Built and urbanized land by subregions and powiats in 2009</i>	4(17)	53
Struktura użytkowania gruntów według podregionów i powiatów w 2009 r.....	<i>Structure of land use by subregions and powiats in 2009</i>	5(18)	54
Powierzchnia geodezyjna terenów miejskich i wiejskich według podregionów i powiatów w 2009 r.	<i>Geodetic area of urban and rural areas by subregions and powiats in 2009</i>	6(19)	55
Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej (2006, 2007, 2008)	<i>Agricultural and forest land excluded from agricultural and forest production (2006, 2007, 2008)</i>	7(20)	56
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrehabilitowane i zagospodarowane (2006, 2007, 2008)	<i>Devastated and degraded land requiring reclamation and management as well as reclaimed and managed lands (2006, 2007, 2008)</i>	8(21)	56
Zagrożenia gleb województwa lubelskiego niekorzystnym oddziaływaniem czynników przyrodniczych w 2008 r.	<i>Land of Lubelskie voivodship threatened by disadvantageous influence of natural factors in 2008</i>	9(22)	57
Pożary upraw rolnych, rzysk i nieużytków (2006, 2007, 2008)	<i>Fires of agricultural cultivations, rye fields and abandoned fields (2006, 2007, 2008)</i>	10(23)	57
IV. ZASOBY, WYKORZYSTANIE, ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA WÓD			
	<i>IV. RESOURCES, USE, POLLUTION AND PROTECTION OF WATERS</i>		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	58
Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych (2006, 2007, 2008)	<i>Exploitation resources of groudwaters (2006, 2007, 2008)</i>	1(24)	61
Zasoby wód leczniczych słabo zmineralizowanych udokumentowane geologicznie (2006, 2007, 2008)	<i>Resources of medicinal water low mineralized of geological documentary evidence(2006, 2007, 2008)</i>	2(25)	61
Stan ekologiczny rzek w wybranych punktach rzecznych w 2008 r.	<i>Ecological condition of rivers in selected river points in 2008</i>	3(26)	61

		Tabl. Table	Str. Page
Klasyfikacja stanu ekologicznego jezior badanych w 2008 r.....	<i>Classification of ecological condition of lakes inspected in 2008.....</i>	4(27)	62
Melioracje podstawowe (2006, 2007, 2008)	<i>Basic reclamation (2006, 2007, 2008)</i>	5(28)	63
Melioracje podstawowe wymagające odbudowy lub modernizacji (2006, 2007, 2008)	<i>Basic reclamation requiring rebuilding or modernization (2006, 2007, 2008).....</i>	6(29)	63
Powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych (2006, 2007, 2008)	<i>Area of reclaimed agricultural land (2006, 2007, 2008).....</i>	7(30)	63
Powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Area of reclaimed agricultural land by subregions and powiats in 2008.....</i>	8(31)	64
Nawadniane użytki rolne i grunty leśne oraz napełniane stawy rybne (2006, 2007, 2008).....	<i>Irrigated agricultural and forest land and water-filled fish-ponds (2006, 2007, 2008).....</i>	9(32)	65
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru wody (2006, 2007, 2008)	<i>Water withdrawal for needs of national economy and population by sources of withdrawal (2006, 2007, 2008)</i>	10(33)	65
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Water withdrawal for needs of national economy and population by subregions and powiats in 2008.....</i>	11(34)	66
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Water consumption for needs of national economy and population by subregions and powiats in 2008.....</i>	12(35)	67
Gospodarowanie wodą w przemyśle według Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2008 r.....	<i>Water management in industry by the Polish Classification of Activities in 2008</i>	13(36)	68
Gospodarowanie wodą w zakładach przemysłowych według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Water management in industry by subregions and powiats in 2008.....</i>	14(37)	69
Bilans wody w przemyśle (2006, 2007, 2008)	<i>Balance of water management in industry(2006, 2007, 2008)</i>	15(38)	70
Zużycie wody w zakładach przemysłowych i ich wyposażenie w zamknięte obiegi (2006, 2007, 2008)	<i>Water consumption in enterprises and their equipment with closed water cycles (2006, 2007, 2008).....</i>	16(39)	70
Wody z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych i wody zasolone oraz ich wykorzystanie (2006, 2007, 2008)	<i>Waters from dehydrating mine plants and construction objects, saline waters and its use (2006, 2007, 2008).....</i>	17(40)	70
Eksploatacja sieci wodociągowej (2006, 2007, 2008)	<i>Exploitation of water-line system (2006, 2007, 2008).....</i>	18(41)	71
Wodociągi i kanalizacja (2006, 2007, 2008)	<i>Water-line and sewerage systems (2006, 2007, 2008).....</i>	19(42)	71
Wodociągi i kanalizacja według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Water-line and sewerage systems by subregions and powiats in 2008.....</i>	20(43)	72
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi (2006, 2007, 2008).....	<i>Industrial and municipal waste water discharged to waters or ground (2006, 2007, 2008).....</i>	21(44)	73
Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane (2006, 2007, 2008)	<i>Purified and non-purified industrial waste water (2006, 2007, 2008).....</i>	22(45)	74
Ścieki przemysłowe oczyszczane i nieoczyszczane według Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2008 r.....	<i>Purified and non-purified industrial waste water by the Polish Classification of Activities in 2008.....</i>	23(46)	74
Ścieki przemysłowe odprowadzone według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Industrial waste water discharged by subregions and powiats in 2008</i>	24(47)	75

	Tabl. <i>Table</i>	Str. <i>Page</i>
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Industrial and municipal waste water requiring treatment discharged to waters or ground by subregions and powiats in 2008</i>	25(48) 76
Ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi według Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2008 r.	<i>Industrial and municipal waste water requiring treatment discharged to waters or ground by the Polish Classification of Activities in 2008</i>	26(49) 77
Zakłady według wyposażenia w oczyszczalnie ścieków (2006, 2007, 2008)	<i>Enterprises by equipment with waste water treatment plants (2006, 2007, 2008).....</i>	27(50) 78
Oczyszczalnie ścieków (2006, 2007, 2008).....	<i>Waste water treatment plants (2006, 2007, 2008).....</i>	28(51) 78
Charakterystyka przemysłowych oczyszczalni i podczyszczalni ścieków (2006, 2007, 2008)	<i>Character of industrial waste water treatment and pretreatment plants (2006, 2007, 2008) ...</i>	29(52) 79
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych odprowadzonych do wód lub do ziemi (2006, 2007, 2008)	<i>Loads of pollutants in industrial waste water discharged into waters or ground (2006, 2007, 2008).....</i>	30(53) 79
Osady z oczyszczalni i podczyszczalni ścieków przemysłowych (2006, 2007, 2008)	<i>Sewage sludge from industrial waste water treatment and pretreatment plants (2006, 2007, 2008).....</i>	31(54) 80
Oczyszczalnie ścieków w miastach (2006, 2007, 2008)	<i>Waste water treatment plants in towns (2006, 2007, 2008).....</i>	32(55) 80
Miasta obsługiwane przez komunalne oczyszczalnie ścieków według liczby ludności (2006, 2007, 2008)	<i>Towns connected to municipal waste water treatment plants by number of population (2006, 2007, 2008).....</i>	33(56) 80
Charakterystyka komunalnych oczyszczalni ścieków według podregionów i powiatów w 2008 r. ...	<i>Character of municipal waste water treatment plants by subregions and powiats in 2008.....</i>	34(57) 81
Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje oraz ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Dwellings equipped in basic installations and population using water-line and sewerage system by subregions and powiats in 2008.....</i>	35(58) 82
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną (2006, 2007, 2008).....	<i>Municipal waste water discharged by sewerage system (2006, 2007, 2008)</i>	36(59) 83
Oczyszczalnie ścieków komunalnych (2006, 2007, 2008)	<i>Municipal waste water treatment plants (2006, 2007, 2008).....</i>	37(60) 83
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych odprowadzonych po oczyszczeniu do wód lub do ziemi (2006, 2007, 2008)	<i>Loads of pollutants in municipal waste water discharged into waters or ground (2006, 2007, 2008).....</i>	38(61) 84
Osady z oczyszczalni komunalnych (2006, 2007, 2008)	<i>Sewage sludge from industrial waste water treatment plants (2006, 2007, 2008).....</i>	39(62) 84
V. ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA		
<i>V. POLLUTION AND PROTECTION OF AIR</i>		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x 85
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza według wielkości emisji (2006, 2007, 2008)	<i>Enterprises especially noxious to air purity by size of emission (2006, 2007, 2008).....</i>	1(63) 87
Zmiany emisji zanieczyszczeń w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (2006, 2007, 2008)	<i>Changes in pollutants emission from enterprises especially noxious to air purity (2006, 2007, 2008).....</i>	2(64) 87

		Tabl. <i>Table</i>	Str. <i>Page</i>
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (2006, 2007, 2008).....	<i>Emission of air pollutants from enterprises specially noxious to air purity (2006, 2007, 2008).....</i>	3(65)	88
Emisja zanieczyszczeń powietrza według rodzajów substancji (2006, 2007, 2008)	<i>Emission of air pollutants by types of substances (2006, 2007, 2008).....</i>	4(66)	89
Emitory na terenie zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza według wielkości emisji (2006, 2007, 2008).....	<i>Emitters in the area of enterprises especially noxious to air purity by emission quantity (2006, 2007, 2008).....</i>	5(67)	89
Wyposażenie zakładów w podstawowe urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza (2006, 2007, 2008)	<i>Equipment of enterprises with a basic installation to reduction of air pollutants (2006, 2007, 2008).....</i>	6(68)	90
Zakłady przemysłowe uciążliwe dla czystości powietrza według posiadania wyników pomiaru dopuszczalnej emisji (2006, 2007, 2008).....	<i>Enterprises especially noxious to air purity by results of measurement of permissible emission (2006, 2007, 2008).....</i>	7(69)	91
Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach oczyszczających (2006, 2007, 2008)	<i>Air pollutants stopped and neutralized in purifying devices (2006, 2007, 2008).....</i>	8(70)	91
Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Emission of air pollutants from enterprises specially noxious to air purity by subregions and powiats in 2008.....</i>	9(71)	92
Emisja przemysłowych zanieczyszczeń pyłowych w 2008 r.....	<i>Emission of industrial particulates pollutants in 2008.....</i>	10(72)	93
Emisja przemysłowych zanieczyszczeń gazowych w 2008 r.....	<i>Emission of industrial gaseous pollutants in 2008.....</i>	11(73)	94
Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza według Polskiej Klasyfikacji Działalności (2006, 2007, 2008)	<i>Emission and reduction air pollutants by the Polish Classification of Activities (2006, 2007, 2008).....</i>	12(74)	95
VI. LASY, OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU	VI. FORESTS, NATURE AND LANDSCAPE PROTECTION		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	96
Powierzchnia gruntów leśnych (2006, 2007, 2008)	<i>Area of forest land (2006, 2007, 2008)</i>	1(75)	100
Powierzchnia gruntów leśnych według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Area of forest land by subregions and powiats in 2008.....</i>	2(76)	101
Powierzchnia gruntów leśnych stanowiących własność prywatną według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Area of forest land owned by private entities by subregions and powiats in 2008</i>	3(77)	102
Powierzchnia gruntów leśnych stanowiących własność gmin według podregionów i powiatów w 2008 r.....	<i>Area of forest land owned by gminas by subregions and powiats in 2008.....</i>	4(78)	103
Powierzchnia gruntów nieleśnych przeznaczonych do zalesienia oraz wykonane zalesienia według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Area of non- forest land intended for afforestations and afforestations performed by subregions and powiats in 2008.....</i>	5(79)	104
Struktura powierzchni lasów w zarządzie Lasów Państwowych według wieku i składu gatunkowego drzewostanów (2006, 2007, 2008).....	<i>Structure of forest area managed by the State Forests by age and species composition (2006, 2007, 2008).....</i>	6(80)	105
Zasoby drzewne na pniu w zarządzie Lasów Państwowych (2006, 2007, 2008)	<i>Growing stock of forests managed by the State Forests by age and species composition (2006, 2007, 2008).....</i>	7(81)	106

	Tabl. <i>Table</i>	Str. <i>Page</i>
Powierzchnia i kategorie lasów ochronnych w zarządzie Lasów Państwowych (2006, 2007, 2008)	<i>Area and categories of protective forests managed by the State Forests (2006, 2007, 2008)..</i>	8(82) 107
Struktura powierzchni lasów w zarządzie Lasów Państwowych według typów siedliskowych lasu (2006, 2007, 2008)	<i>Structure of forests area managed by the State Forests by forest type site (2006, 2007, 2008).....</i>	9(83) 107
Powierzchnia gruntów leśnych wyłączona na cele nieleśne według typów siedliskowych lasu w 2008 r.....	<i>Area of forest land excluded for non-forest purposes by forest type site in 2008.....</i>	10(84) 108
Pozyskanie drewna według form własności (2006, 2007, 2008)	<i>Removals by forms of ownership (2006, 2007, 2008).....</i>	11(85) 108
Zwalczanie szkodników lasu według Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (2006, 2007, 2008)	<i>Controlling of forest spoilers by Regional Boards of the State Forests (2006, 2007, 2008).....</i>	12(86) 109
Pożary lasów (2006, 2007, 2008)	<i>Fires of forests (2006, 2007, 2008)</i>	13(87) 110
Ważniejsze zwierzęta łowne (2006, 2007, 2008)	<i>Major game species (2006, 2007, 2008)</i>	14(88) 110
Odstrzał ważniejszych zwierząt łownych w łowieckim roku hodowlanym (2006, 2007, 2008).....	<i>Shot of the major game species in hunting year(2006, 2007, 2008)</i>	15(89) 110
Rodzinne ogrody działkowe (2006, 2007, 2008).....	<i>Family allotment gardens (2006, 2007, 2008)</i>	16(90) 111
Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w miastach (2006, 2007, 2008)	<i>Public and settlement green areas in towns (2006, 2007, 2008).....</i>	17(91) 111
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (2006, 2007, 2008)	<i>Area of special nature value protected by law (2006, 2007, 2008).....</i>	18(92) 112
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Area of special nature value protected by law by subregions and powiats in 2008.....</i>	19(93) 113
Parki narodowe w 2008 r.....	<i>National parks in 2008.....</i>	20(94) 114
Działalność dydaktyczna w parkach narodowych (2006, 2007, 2008)	<i>Didactic activity of national parks (2006, 2007, 2008).....</i>	21(95) 114
Powierzchnia leśna parków narodowych według typów siedliskowych lasu w 2008 r.....	<i>Forest area of national parks by forest type site in 2008.....</i>	22(96) 115
Gatunki drzew w parkach narodowych w 2008 r.	<i>Tree species in national parks in 2008.....</i>	23(97) 115
Szkodnictwo i ochrona przed szkodnictwem w parkach narodowych (2006, 2007, 2008)	<i>Harmful activities and protection against them in national parks (2006, 2007, 2008).....</i>	24(98) 116
Stan liczebny głównych gatunków zwierząt łownych i chronionych w parkach narodowych (2006, 2007, 2008)	<i>Number of major game and protected species in national parks (2006, 2007, 2008).....</i>	25(99) 116
Pomniki przyrody (2006, 2007, 2008).....	<i>Nature monuments (2006, 2007, 2008)</i>	26(100) 116
Rezerваты przyrody (2006, 2007, 2008)	<i>Nature reserves (2006, 2007, 2008)</i>	27(101) 117
Rezerваты przyrody w 2008 r.	<i>Nature reserves in 2008</i>	28(102) 118
Parki krajobrazowe w 2008 r.....	<i>Landscape parks in 2008.....</i>	29(103) 124
Charakterystyka parków krajobrazowych w 2008 r.....	<i>Character of landscape parks in 2008</i>	30(104) 125
Obszary chronionego krajobrazu w 2008 r.....	<i>Landscape protected in 2008</i>	31(105) 127
Obszary natura 2000 w województwie lubelskim w 2008 r.....	<i>Area of „Natura 2000” in lubelskie voivodship in 2008.....</i>	32(106) 130

		Tabl. <i>Table</i>	Str. <i>Page</i>
VII. ODPADY	VII. WASTES		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	132
Odpady wytworzone w ciągu roku (2006, 2007, 2008)	<i>Waste generated during a year (2006, 2007, 2008)</i>	1(107)	134
Odpady wytworzone według rodzajów (2006, 2007, 2008)	<i>Waste generated by types (2006, 2007, 2008)</i>	2(108)	135
Odpady według źródeł powstawania (2006, 2007, 2008)	<i>Waste by sources of generating (2006, 2007, 2008)</i>	3(109)	136
Odpady wytworzone i nagromadzone według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Waste generated and accumulated by subregions and powiats in 2008</i>	4(110)	138
Odpady według Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2008 r.	<i>Waste by the Polish Classification of Activities in 2008</i>	5(111)	139
Odpady komunalne i nieczystości ciekłe w 2008 r.	<i>Municipal waste and liquid waste in 2008</i>	6(112)	140
Składowiska odpadów komunalnych (2006, 2007, 2008)	<i>Landfill of municipal waste (2006, 2007, 2008)</i> ..	7(113)	140
Odpady i składowiska komunalne według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Waste and landfill of municipal waste by subregions and powiats in 2008</i>	8(114)	141
Odpady komunalne zebrane, wysegregowane i zdeponowane na składowiskach według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Municipal waste collected, selected and disposed by subregions and powiats in 2008</i>	9(115)	142
Nielegalne wysypiska według podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Unauthorized landfill by subregions and powiats in 2008</i>	10(116)	143
VIII. PROMIENIOWANIE JONIZUJĄCE. HAŁAS	VIII. RADIATION. NOISE		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	144
Moc dawki promieniowania gamma (2006, 2007, 2008)	<i>Dose rate of gamma radioactivity (2006, 2007, 2008)</i>	1(117)	145
Stężenie radionuklidów w powietrzu (2006, 2007, 2008)	<i>Concentrations of radionuclides in the air (2006, 2007, 2008)</i>	2(118)	145
Hałas przemysłowy w latach 2007-2008	<i>Industrial noise in years 2007-2008</i>	3(119)	146
Hałas drogowy w dzień w wybranych miejscowościach w 2008 r.	<i>Traffic noise in selected localities in 2008</i>	4(120)	147
IX. DZIAŁALNOŚĆ INSPEKCYJNO-KONTROLNA, OCENA SKUTKÓW DEGRADACJI ŚRODOWISKA	IX. INSPECTIVE ACTIVITY, EVALUATION OF ENVIRONMENT DEGRADATION EFFECTS		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	148
Jakość wody dostarczanej ludności do spożycia (2006, 2007, 2008)	<i>Quality of water delivered for population consumption (2006, 2007, 2008)</i>	1(121)	149
Działalność Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie ochrony powietrza (2006, 2007, 2008).....	<i>Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of air protection (2006, 2007, 2008)</i>	2(122)	149

		Tabl. Table	Str. Page
Działalność Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie ochrony wód (2006, 2007, 2008)	<i>Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of water protection (2006, 2007, 2008).....</i>	3(123)	150
Działalność Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie ochrony gleb (2006, 2007, 2008)	<i>Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of soil protection (2006, 2007, 2008).....</i>	4(124)	150
Działalność Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie gospodarki odpadami (2006, 2007, 2008).....	<i>Activity of voivodship environment protection inspectorate in the scope of waste management (2006, 2007, 2008).....</i>	5(125)	151
Ocena sanitarna kąpielisk (2006, 2007, 2008).....	<i>Sanitary evaluation of baths (2006, 2007, 2008).....</i>	6(126)	151
Koła i członkowie Ligi Ochrony Przyrody (2006, 2007, 2008)	<i>Clubs and members of Nature Protection League (2006, 2007, 2008).....</i>	7(127)	151
X. EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA	X. ECONOMIC ASPECTS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION		
Uwagi metodyczne	<i>Methodical notes</i>	x	152
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według kierunków inwestowania (2006, 2007, 2008).....	<i>Outlays on fixed assets on environment protection and water management by investment directions (2006, 2007, 2008).....</i>	1(128)	156
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania oraz podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on environment protection by investment directions and by subregions and powiats in 2008</i>	2(129)	158
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według źródeł finansowania oraz kierunków inwestowania w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on environment protection by sources of financing and investment directions in 2008</i>	3(130)	162
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według źródeł finansowania (2006, 2007, 2008)	<i>Outlays on fixed assets on environment protection by sources of financing (2006, 2007, 2008).....</i>	4(131)	164
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według rodzaju inwestycji (2006, 2007, 2008)	<i>Outlays on fixed assets on environment protection by types of investment (2006, 2007, 2008).....</i>	5(132)	164
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według źródeł finansowania oraz podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on environment protection by sources of financing and by subregions and powiats in 2008</i>	6(133)	165
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według Polskiej Klasyfikacji Działalności w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on environment protection and water management by the Polish Classification of Activities in 2008</i>	7(134)	166
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania oraz podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on water management by investment directions and by subregions and powiats in 2008.....</i>	8(135)	167
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania oraz źródeł finansowania (2006, 2007, 2008)	<i>Outlays on fixed assets on water management by investment directions and by sources of financing (2006, 2007, 2008).....</i>	9(136)	168
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według źródeł finansowania oraz podregionów i powiatów w 2008 r.	<i>Outlays on fixed assets on water management by sources of financing and by subregions and powiats in 2008.....</i>	10(137)	169
Nakłady inwestycyjne na małą retencję wodną (2006, 2007, 2008)	<i>Investment outlays on small water retention (2006, 2007, 2008).....</i>	11(138)	170

		Tabl. <i>Table</i>	Str. <i>Page</i>
Efekty rzeczowe inwestycji małej retencji wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Tangible effects of investments on small water retention (2006, 2007, 2008)</i>	12(139)	170
Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Tangible effects obtained as an outcome of environment protection and water management investments (2006, 2007, 2008)</i>	13(140)	171
Stan wyposażenia wsi w niektóre urządzenia i obiekty ochrony środowiska i gospodarki wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>State of equipment of villages with some devices and objects of environment protection and water management (2006, 2007, 2008)</i>	14(141)	172
Realizacja inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej na wsi (2006, 2007, 2008)	<i>Investment outlays on environment protection and water management in rural areas (2006, 2007, 2008)</i>	15(142)	173
Opłaty za korzystanie ze środowiska i inne wpływy na fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej i ich redystrybucja (2006, 2007, 2008)	<i>Fees for use of the environment and other contributions to the Funds of Environment Protection and Water Management and their redistribution (2006, 2007, 2008)</i>	16(143)	175
Wpływy na Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Contributions to the Voivodship Funds of Environment Protection and Water Management (2006, 2007, 2008)</i>	17(144)	175
Wydatki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Expenditures of the Voivodship Funds of Environment Protection and Water Management (2006, 2007, 2008)</i>	18(145)	176
Wpływy na Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z tytułu kar (2006, 2007, 2008)	<i>Contributions to the Funds of Environment Protection and Water Management in the form of penalties (2006, 2007, 2008)</i>	19(146)	176
Kierunki finansowania wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Directions of financing Voivodship Funds of Environment Protection and Water Management (2006, 2007, 2008)</i>	20(147)	177
Bilans i wykorzystanie środków pieniężnych funduszu ochrony gruntów rolnych (2006, 2007, 2008)	<i>Balance and use of financial resources of Agricultural Land Protection Fund (2006, 2007, 2008)</i>	21(148)	177
Prace i przedsięwzięcia zrealizowane w oparciu o środki funduszu ochrony gruntów rolnych (2006, 2007, 2008)	<i>Work and undertakings executed under financial resources of Agricultural Land Protection Fund (2006, 2007, 2008)</i>	22(149)	177
Gospodarowanie Powiatowymi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Management of Powiat Funds of Environment Protection and Water Management (2006, 2007, 2008)</i>	23(150)	178
Gospodarowanie Gminnymi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (2006, 2007, 2008)	<i>Management of Gmina Funds of Environment Protection and Water Management (2006, 2007, 2008)</i>	24(151)	178

WYKRESY I KARTOGRAMY	CHARTS AND MAPS	Str. Page
Położenie geograficzne województwa lubelskiego	<i>Geographical location of lubelskie voivodship ...</i>	179
Powierzchnia geodezyjna województwa w 2009 r.	<i>Geodetic area of lubelskie voivodship in 2008....</i>	180
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej (2006, 2007, 2008)	<i>Water withdrawal for needs of national economy (2006, 2007, 2008)</i>	180
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi (2006, 2007, 2008)	<i>Industrial and municipal waste water discharged to waters or ground (2006, 2007, 2008).....</i>	181
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (2006, 2007, 2008)	<i>Emission of air pollutants from enterprises specially noxious to air purity (2006, 2007, 2008).....</i>	181
Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w 2008 r.	<i>Structure of area of special nature value protected by law in 2008</i>	182
Odpady wytworzone w ciągu roku (2006, 2007, 2008)	<i>Waste generated during a year (2006, 2007, 2008).....</i>	182
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska (2006, 2007, 2008)	<i>Outlays on fixed assets on environment protection (2006, 2007, 2008)</i>	183
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej (2006, 2007, 2008).....	<i>Outlays on fixed assets on water management (2006, 2007, 2008).....</i>	183
Użytki rolne w 2008 r.	<i>Agricultural land in 2008.....</i>	184
Lesistość w 2008 r.	<i>Woodiness in 2008</i>	184
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2008 r.	<i>Water consumption for needs of national economy and population in 2008</i>	185
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2008 r.	<i>Population using water-line system in 2008</i>	185
Emisja zanieczyszczeń powietrza w 2008 r.	<i>Emission of air pollutants in 2008</i>	186
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2008 r.	<i>Area of special nature value protected by law in 2008.....</i>	187
Odpady wytworzone w 2008 r.	<i>Waste generated in 2008.....</i>	187
Nakłady inwestycyjne w 2008 r.	<i>Investment outlays in 2008</i>	188

UWAGI OGÓLNE

Publikacja zawiera statystyczną charakterystykę zasobów naturalnych, ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz warunków demograficznych i zdrowotnych w województwie lubelskim. Zakres przedstawionych danych odpowiada aktualnemu stanowi prawnemu w prezentowanych dziedzinach, m. in. regulacji wynikającej z ustaw:

- o Inspekcji Ochrony Środowiska z dnia 20 VII 1991 r. (Dz. U. Nr 77, poz. 335 z późniejszymi zmianami),
- o ochronie przyrody z dnia 16 IV 2004 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 880),
- prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 II 1994 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 96 z późniejszymi zmianami),
- o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 II 1995 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późniejszymi zmianami),
- o lasach z dnia 28 IX 1991 r. (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późniejszymi zmianami),
- o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 VI 2001 r. (Dz. U. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami),
- prawo łowieckie z dnia 13 X 1995 r. (Dz. U. Nr 147, poz. 713 z późniejszymi zmianami),
- o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia z dnia 11 V 2001 r. (Dz. U. Nr 63, poz. 634 z późniejszymi zmianami),
- o rolnictwie ekologicznym z dnia 20 IV 2004 r. (Dz. U. Nr 93, poz. 898),
- o odpadach z dnia 27 IV 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami),
- prawo atomowe z dnia 29 XI 2000 r. (Dz. U. Nr 3, poz. 18 z późniejszymi zmianami),
- prawo ochrony środowiska z dnia 27 IV 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami),
- prawo wodne z dnia 18 VII 2001 r. (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami).

Podstawowym źródłem danych są badania statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego oparte na sprawozdawczości rocznej. Materiał uzupełniający stanowią informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego, które opatrzone odpowiednimi notkami. Przyjęto zasadę, że jako źródłodawcę podaje się instytucję przekazującą informacje prezentowane w tablicy za ostatni rok.

Dane według województw, podregionów, powiatów, wybranych miast oraz w podziale na miasta i wieś, jeśli nie zaznaczono inaczej, opracowano zgodnie z każdorazowym podziałem administracyjnym.

Dla niektórych tematów agregację danych przeprowadzono według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), która wprowadzona została z dniem 1 V 2004 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 I 2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. Nr 33, poz. 289).

W stosunku do obowiązującej PKD dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i kopalnictwo”, „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, wodę”. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

skrót	sekcje	pełna nazwa
Handel i naprawy	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	
Obsługa nieruchomości i firm	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	
działy		
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	Produkcja skór wyprawionych i wyrobów ze skór wyprawionych	
Produkcja maszyn i urządzeń	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	
Produkcja masy włóknistej oraz papieru	Produkcja masy włóknistej, papieru oraz wyrobów z papieru	

Podmiotami gospodarki narodowej są jednostki prawne, tj.: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Jako podmioty gospodarcze rozumie się podmioty prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku.

Pod pojęciem „przemysłowe”: ścieki, emisja zanieczyszczeń powietrza i odpady należy rozumieć zanieczyszczenia wykazane przez jednostki (podmioty gospodarcze) spełniające określone kryteria uciążliwości ekologicznej, które według Polskiej Klasyfikacji Działalności zostały ujęte w „Przemysłe”, jak również w pozostałych sekcjach.

Dane w cenach bieżących odpowiadają uzyskanym dochodom, poniesionym wydatkom itp. W tablicach, w których nie określono cen, dane liczbowe wyrażono w cenach bieżących.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych, wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

W tablicach przeglądowych wartość udziału województwa w wielkości krajowej oznaczono gwiazdką (*).

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Objaśnienia prezentowanego zakresu danych, pojęć i kategorii (wskaźników) statystycznych podano w ramach poszczególnych działów publikacji. Pełniejszy zakres definicji, pojęć i interpretacji wskaźników zawierają: „Zasady metodyczne statystyki ochrony środowiska i zasobów naturalnych” wydane w 1990 r. (Dz. Urz. GUS, nr 11, poz. 48) oraz opracowanie „Definicje pojęć z zakresu ochrony środowiska” wydane przez GUS w 1996 r.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
WARUNKI DEMOGRAFICZNE								
Ludność ^a								
w tys.	2197,0	2191,2	2185,2	2179,6	2172,8	2166,2	2161,8	5,7*
mężczyźni	1067,5	1064,5	1061,3	1058,0	1053,8	1050,0	1047,0	5,7*
kobiety	1129,5	1126,6	1123,9	1121,6	1119,0	1116,2	1114,8	5,7*
w %								
miasta	46,6	46,6	46,7	46,7	46,6	46,6	46,5	61,1
wieś	53,4	53,4	53,3	53,3	53,4	53,4	53,5	38,9
według biologicznych grup wieku w%:								
0 – 14 lat	18,7	18,1	17,5	16,9	16,4	16,0	15,7	15,3
15 – 64	67,4	67,9	68,3	68,8	69,2	69,7	70,0	71,2
65 lat i więcej	13,9	14,1	14,2	14,3	14,4	14,3	14,3	13,5
na 1 km ²	87	87	87	87	86	86	86	122
Na 1000 ludności:								
przyrost naturalny	-0,9	-0,7	-0,9	-0,8	-0,5	-0,7	-0,2	0,9
miasta	0,8	1,0	0,9	0,9	1,1	1,0	1,4	0,5
wieś	-2,3	-2,2	-2,5	-2,3	-1,9	-2,1	-1,6	1,5
saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały .	-1,8	-2,1	-2,0	-2,2	-3,0	-2,6	-2,0	-0,4
Przeciętne dalsze trwanie życia:								
mężczyźni	69,6	69,9	70,0	69,9	70,3	70,2	70,2	71,3
kobiety	79,3	79,4	79,5	79,9	80,2	80,2	80,5	80,0

WARUNKI ZDROWOTNE

Zachorowania na niektóre cho- roby zakaźne na 100 tys. lud- ności:								
gruźlica	38,8	39,8	35,2	40,1	36,0	35,3	30,6	21,2
grypa	57,3	2996,0	863,5	616,0	281,3	400,8	202,4	596,5
wirusowe zapalenie wątroby	8,8	10,2	7,9	15,5	17,1	17,2	14,9	10,2
świnka (zapalenie przyusznicy nagminne)	45,2	96,5	437,9	269,8	41,3	19,3	7,9	8,6
rózyczka	133,6	81,4	7,9	10,3	83,3	104,3	7,6	34,5
zapalenie opon mózgowych	2,8	3,3	2,7	3,1	6,6	4,2	3,5	1,9
salmonellozy	88,6	64,0	51,3	68,9	43,7	50,2	32,2	25,2

a Stan w dniu 31 XII.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100* wskaznik krajowy
WYKORZYSTANIE I OCHRONA ZASOBÓW POWIERZCHNI ZIEMI I GLEBY								
Powierzchnia ogólna ^a w ha (stan w dniu 1 I)	2511448	2511448	2511448	2512154	2512249	2512249	2512250	8,0*
w tym:								
użytki rolne	1792735	1794293	1792270	1790145	1792230	1790777	1787388	9,4*
grunty leśne oraz grunty za- drzewione i zakrzewione	574755	576343	577717	579277	581715	582564	584830	6,2*
grunty pod wodami	21081	20491	20729	19957	19865	19516	19625	3,1*
użytki kopalne	754	796	791	823	721	765	699	2,3*
tereny komunikacyjne	66029	65732	65597	65760	65774	65822	65911	7,4*
tereny mieszkaniowe	11625	9509	10092	10408	7427	7696	7910	3,1*
nieużytki	22811	22784	22997	23713	23662	23577	23444	4,8*
Przyrost lub ubytek (-) użytków rolnych według ewidencji geo- dezyjnej (w stosunku do roku poprzedniego) w ha	66192	1558	-2023	-2125	2085	-1453	-3389	-44424
Grunty zdewastowane i zdegra- dowane wymagające rekulty- wacji i zagospodarowania (stan w dniu 31 XII) w ha	3727	3464	3445	3402	3311	3347	3359	5,3*
Grunty w ha w ciągu roku:								
zrekultywowane	30	20	41	48	136	22	54	4,1*
zagospodarowane	18	15	39	26	126	10	18	3,4*
Zużycie nawozów sztucznych (w czystym składniku) w kg/ha użytków rolnych	83	89	100	100	122	114	125	133*
azotowe	41	47	54	54	56	57	61	71*
fosforowe	20	19	20	20	31	25	29	29*
potasowe	22	23	25	26	34	31	34	33*
nawozy wapniowe ^b	71	70	70	63	40	39	36	39*

a Dane dotyczą powierzchni geodezyjnej. b Łącznie z wapnem defekacyjnym.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
POBÓR, WYKORZYSTANIE, ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA WÓD								
Pobór wody na potrzeby gospo- darki narodowej i ludności w hm ³	344	314	355	364	378	376	368	3,4*
na cele:								
produkcyjne ^a	100	91	111	117	126	126	115	1,5*
nawodnień w rolnictwie, le- śnictwie oraz uzupełnianie stawów rybnych	154	134	158	158	161	161	166	14,5*
eksploatacji sieci wodociągo- wej ^b	90	89	86	88	91	89	87	4,1*
Ludność korzystająca z oczysz- czalni ścieków ^c :								
w % ludności ogółem	49,6	49,9	50,5	51,0	51,9	52,6	52,1	63,1
w tym w miastach	93,9	93,5	93,5	93,8	94,1	94,9	93,8	86,9
Sieć rozdzielcza w tys. km								
wodociągowa	15,9	16,4	17,2	17,5	17,9	18,3	18,6	7,1*
kanalizacyjna.....	2,8	3,0	3,2	3,4	3,7	3,8	4,0	4,2*
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w hm ³	120	114	136	137	155	158	148	1,7*
odprowadzone bezpośrednio z zakładów przemysłowych ^d	67	64	85	87	103	106	97	1,3*
w tym wody chłodnicze (umownie czyste).....	46	43	63	65	83	84	76	1,2*
odprowadzone siecią kanalizacji miejskiej	53	51	51	51	52	52	51	4,0*
ścieki wymagające oczyszczenia oczyszczane ^e	75	71	72	73	72	73	72	3,2*
w tym:	74	70	71	71	71	71	70	3,4*
mechanicznie	14	13	13	14	13	13	13	2,0*
chemicznie	2	2 ^f	2 ^f	2 ^f	2 ^f	2 ^f	2 ^f	1,8*
biologicznie.....	43	40	38	38	36	15	14	3,7*
z podwyższonym usuwa- niem biogenów.....	16	15	17	18	20	41	41	4,3*
nieoczyszczane.....	1	1	2	2	2	2	2	1,2*

a Poza rolnictwem i leśnictwem z ujęć własnych. *b* Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci. *c* Na podstawie szacunków. *d* Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi. *e* W oczyszczalniach zakładów przemysłowych i jednostek gospodarki komunalnej. *f* Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA								
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a	102	106	102	103	106	103	105	.
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:								
pyłowych.....	74	76	73	74	72	69	70	.
gazowych.....	15	12	11	10	11	9	9	.
nie posiadające wyników pomiarów emisji:								
pyłów.....	37	37	37	46	49	48	44	.
gazów.....	36	35	35	43	44	45	39	.
wyników pomiarów imisji.....	84	96	93	95	99	96	100	.
Emisja zanieczyszczeń na 1 km ² w t								
pyłowych.....	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2
w tym pyły ze spalania paliw	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
gazowych (bez dwutlenku węgla).....	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,3	5,7
w tym:								
dwutlenek siarki.....	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	1,9
tlenki azotu.....	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	1,1
tlenek węgla.....	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,1
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji w tys. t:								
pyłowe.....	368,0	327,9	424,6	371,3	378,7	482,4	327,9	1,7*
gazowe (bez dwutlenku węgla).....	113,8	197,2	186,3	212,6	206,5	215,1	213,9	9,8*
Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń w %:								
pyłowych.....	98,1	97,9	98,5	98,2	98,6	99,0	99,0	99,6
gazowych (bez dwutlenku węgla).....	74,5	84,1	83,0	84,7	84,8	84,8	86,6	54,9
Zwiększenie lub zmniejszenie (-) zanieczyszczeń w tys. t:								
pyłowych.....	0,1	-0,4	-0,2	0,1	-1,3	-0,7	-1,4	-18,1
gazowych.....	911,1	-75,8	159,9	-4,3	-205,1	212,3	-385,6	-6950,4

a Stan w dniu 31 XII.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
LASY, OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU								
Powierzchnia lasów ^a w tys. ha ...	559	562	561	564	566	568	568	6,3*
prywatne	216	217	219	221	222	224	225	13,8*
publiczne	343	344	342	343	343	344	343	4,6*
Lesistość w %	22,3	22,4	22,3	22,4	22,5	22,6	22,6	29,0
Zalesienie w %	22,0	22,1	22,1	22,1	22,5	22,4	22,4	28,6
Lasy ochronne ^b :								
w tys. ha	123,1	123,1	122,4	126,5	127,2	127,1	126,9	3,8*
w % powierzchni lasów ogó- łem ^b	38,2	38,0	35,8	39,2	38,4	39,4	39,3	46,7
Powierzchnia lasów objęta za- biegami pielęgnacyjnymi:								
w tys. ha	14,7	16,6	17,0	16,5	17,0	17,9	16,8	5,5*
w % powierzchni lasów ogó- łem	2,6	2,9	3,0	2,9	3,0	3,2	2,9	3,4
Odnowienia i zalesienia ogółem w tys. ha	2,8	3,4	2,7	2,8	2,8	2,5	2,1	3,8*
Pozyskanie drewna -grubizny w dam ³	1202,2	1333,3	1490,7	1443,6	1363,5	1410,5	1379,3	4,3*
w tym:								
iglasta	785,7	857,3	985,0	947,0	893,3	943,9	881,9	3,6*
liściasta	416,5	475,9	505,7	496,6	470,2	466,5	497,5	6,3*
Zadrzewienia w tys. szt:								
sadzenie drzew	86,7	66,0	85,7	38,3	76,0	27,7	35,1	1,8*
sadzenie krzewów	15,2	21,6	47,6	20,8	11,0	14,1	24,1	2,5*
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych praw- nie chroniona ^{ad} :								
w tys. ha	569,9	572,1	572,3	572,1	570,4	570,4	570,4	5,6*
w % powierzchni ogółem	22,7	22,8	22,8	22,8	22,7	22,7	22,7	32,3*
na 1 mieszkańca w m ²	2594	2611	2619	2625	2625	2633	2639	2649
Parki narodowe ^e								
w tys. ha	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	5,8*
w % powierzchni ogółem	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	1,0
w tym lasów w tys. ha	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9	6,6*
w tym pod ochroną ścisłą:								
w tys. ha	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,7*
w % powierzchni ogólnej parków narodowych	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	17,1

a Stan w dniu 31 XII. b W zarządzie Lasów Państwowych. c Nieprzydatnych do produkcji rolnej, określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. d Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. e Bez otuliny.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
LASY, OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (dok.)								
Rezerваты przyrody ^a :								
w tys. ha	11,4	11,4	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	6,7*
w % powierzchni ogółem	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
w tym ściśle:								
w tys. ha	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	13,2*
w % powierzchni ogólnej rezerwatów	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	2,0
Parki krajobrazowe ^{ab} :								
w tys. ha	231,1	233,6	233,6	233,6	233,6	233,6	233,6	9,3*
w % powierzchni ogółem	9,2	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	8,0
Obszary chronionego krajo- brazu ^b :								
w tys. ha	300,9	300,9	300,9	300,9	299,2	299,2	299,2	4,3*
w % powierzchni ogółem	12,0	12,0	12,0	12,0	11,9	11,9	11,9	22,1
Pomniki przyrody ^c	1531	1544	1547	1550	1554	1495	1478	4,1*
ODPADY								
Odpady (z wyłączeniem odpa- dów komunalnych):								
wytworzone w ciągu roku w tys. t	3844,3	4132,4	4072,2	5155,4	4884,3	5122,5	4449,4	3,9*
w %:								
poddane odzyskowi	94,9	93,2	92,3	94,3	85,9	88,0	83,7	74,9
unieszkodliwione	1,6	2,6	5,8	4,8	13,1	10,5	15,1	21,7
w tym składowane ^d	1,5	1,5	4,6	4,0	12,4	10,0	14,4	17,7
magazynowane czasowo	3,6	4,2	2,0	0,9	1,0	1,5	1,2	3,4
dotychczas składowane (na- gromadzone ^e ; stan w dniu 31 XII) w tys. t	14632,4	14586,9	14546,6	14234,7	14737,2	15185,1	15830,6	0,9*
Tereny składowania odpadów zrekultywowane w ciągu roku w ha	3,0	8,6	-	0,1	2,1	5,7	-	-
Odpady komunalne zebrane (bez wyselekcjonowanych) w ciągu roku w tys. t ^f	424,8	357,1	306,6	326,2	350,0	357,8	354,0	3,8*
EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA								
Nakłady na środki trwałe służą- ce:								
ochronie środowiska w mln zł ..	157,3	142,0	193,5	225,3	256,8	213,9	206,9	2,4*
w tym:								
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	24,0	19,3	31,7	27,2	62,0	39,2	23,5	1,2*
gospodarka ściekowa i ochrona wód	111,1	102,2	146,8	179,4	181,9	158,2	151,7	2,8*
gospodarka odpadami	20,0	19,3	13,2	13,3	10,0	12,2	12,2	2,0*

a Bez otuliny. b Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. c Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. d Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. e Na terenach własnych zakładów. f Dane szacunkowe.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA (cd.)								
Nakłady na środki trwałe służące (cd.) ochronie środowiska w mln zł (cd.)								
ochrona i przywrócenie warto- ści użytkowej gleb; ochrona wód podziemnych i po- wierzchniowych	0,3	0,7	0,6	3,7	1,9	4,1	4,0	5,9*
zmniejszanie hałasu i wibra- cji	1,3	0,2	0,0	0,1	0,8	0,1	9,4	6,4*
ochrona różnorodności biolo- gicznej i krajobrazu	0,2	0,2	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5*
na 1 mieszkańca w zł	72	65	89	103	118	99	96	224
gospodarce wodnej w mln zł	63,3	106,5	100,1	58,1	76,8	80,4	48,2	2,1*
w tym:								
ujęcie i doprowadzenie wody . zbiorniki wodne.....	30,8 3,0	46,1 3,8	59,0 5,0	35,9 7,1	52,2 9,0	40,4 11,3	35,8 2,6	2,6* 1,2*
regulacja i zabudowa rzek, kanałów i potoków	9,1	20,5	3,3	0,4	3,3	4,7	2,4	1,7*
obwałowania przeciwpowo- dziowe i stacje pomp.....	14,5	29,9	25,7	9,2	7,8	15,4	0,6	0,4*
na 1 mieszkańca w zł.....	29	49	46	27	35	37	22	59
Efekty rzeczowe inwestycji: ochrony środowiska:								
przepustowość oczyszczalni ścieków w m ³ /d	2121	14306	12921	15133	2512	1807	827	1,1*
mechanicznych	230	919	7230	-	31	-	450	1,5*
biologicznych.....	1891	735	5391	3983	2481	547	377	1,4*
z podwyższonym usuwa- niem biogenów.....	-	12652	300	11150	-	1260	-	-
zdolność zainstalowanych urządzeń do redukcji zanie- czyszczeń (w t/r):								
pyłowych.....	37	263	787	335	277	400	998	1,3*
gazowych	1230	240	8	-	10	-	378	0,0*

TABLICE PRZEGLĄDOWE

I. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE KRAJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
							woje- wództwo	Polska =100*
								wskaźnik krajowy
EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA (dok.)								
Efekty rzeczowe inwestycji (dok)								
ochrony środowiska (dok.)								
wydajność urządzeń do gospodarczego wykorzystania odpadów w t/r.....	-	250	264	20	-	5	1	0,0*
rekultywacja hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych w ha.	12,7	4,6	2,4	5,3	5,9	5,7	5,4	9,3*
sieć kanalizacyjna odprowadzająca ścieki w km	181	186	225	147	252	206	139	2,8*
gospodarki wodnej:								
ujęcia wody w m ³ /d.....	9994	4818	11017	8090	14721	4297	6129	4,3*
uzdatnianie wody w m ³ /d.....	1834	67	5027	505	189	130	2148	2,1*
sieć wodociągowa w km	544	455	834	218	486	281	291	5,8*
pojemność zbiorników wodnych w tys. m ³	62	24	210	4402	-	1041	19500	35,5*
regulacja i zabudowa rzek i potoków w km	3,2	37,2	2,5	-	4,3	4,9	5,7	1,4*
obwałowania przeciwpowodziowe w km.....	3,3	7,1	17,1	17,0	0,3	7,8	2,5	1,0*
Fundusze ekologiczne w tys. zł								
fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej:								
wymierzono	1160,5	7183,4	3394,4	5920,4	977,7	732,5	438,2	1,6*
wpłynęło z tytułu kar	405,2	586,4	362,2	241,7	-	128,8	125,3	3,7*
fundusz ochrony gruntów rolnych								
wydatki	7664,4	6100,1	6798,9	8268,2	7458,7	8222,2	14511,1	7,9*

TABLICE PRZEGLĄDOWE

II. WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gęstość zaludnienia w osobach na 1 km ²	Powierzchnia ^a				Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania w ha
		ogółem w ha	w tym:			
			użytki rolne	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	grunty pod wodami	
POLSKA	122	31267938	60,7	30,4	2,0	63735
Dolnośląskie	144	1994674	60,1	31,1	0,9	7423
Kujawsko-pomorskie ..	115	1797169	65,7	24,2	2,6	3843
Lubelskie	86	2512250	71,1	23,4	0,8	3359
Lubuskie	72	1398788	40,9	51,1	1,8	1498
Łódzkie	140	1821888	71,5	21,6	0,6	4604
Małopolskie	217	1518279	61,6	30,3	1,5	2352
Mazowieckie	146	3555819	69,0	23,5	1,1	4110
Opolskie	110	941188	64,3	27,8	1,2	3297
Podkarpackie	118	1784573	54,2	39,6	1,1	1900
Podlaskie	59	2018701	60,6	31,5	1,4	2864
Pomorskie	121	1831005	51,0	37,3	4,0	2853
Śląskie	377	1233308	52,5	33,1	1,4	4654
Świętokrzyskie	109	1171053	64,7	29,3	0,7	2987
Warmińsko-mazurskie	59	2417346	55,1	32,1	5,7	4865
Wielkopolskie	114	2982649	65,4	26,4	1,4	10133
Zachodniopomorskie..	74	2289248	49,5	37,0	5,2	2993

a Stan w dniu 1 I 2009; dane dotyczą powierzchni geodezyjnej.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

II. WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W 2008 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 km ² w dm ³	Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub do ziemi w odsetkach	Emisja zanieczyszczeń powietrza ^a	
			pyłowych	gazowych
			na 1 mieszkańca w kg/r	
POLSKA	34,4	100,0	2,0	5675
Dolnośląskie	23,1	2,4	2,2	5895
Kujawsko-pomorskie ..	13,8	1,3	2,5	3371
Lubelskie	14,6	1,7	1,6	2267
Lubuskie	7,8	0,4	1,3	1827
Łódzkie	18,0	1,4	2,7	14220
Małopolskie	38,3	6,2	1,7	4050
Mazowieckie	76,3	27,9	1,3	5352
Opolskie	13,0	1,0	3,0	13793
Podkarpackie	16,1	2,2	1,1	1637
Podlaskie	4,6	0,5	1,1	1345
Pomorskie	13,9	2,3	1,5	2490
Śląskie	39,5	4,2	3,0	9179
Świętokrzyskie	92,1	11,1	3,2	9181
Warmińsko-mazurskie..	5,9	0,8	1,0	968
Wielkopolskie	59,3	18,2	1,9	5386
Zachodniopomorskie....	74,6	18,6	3,0	5575

a Z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

II. WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W 2008 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona ^{ab}							
	ogółem w ha	w % po- wierzchni ogółem kraju/ województwa	z ogółem					użytki ekolo- giczne
			parki narodo- we ^c	rezerwaty przyrody ^c	parki krajo- brazowe ^{cd}	obszary chronionego krajobrazu ^d		
			w %					
POLSKA	10101986	32,3	3,1	1,7	24,9	69,0	0,5	
Dolnośląskie	359689	18,0	3,3	2,9	54,3	37,9	1,4	
Kujawsko-pomorskie	574958	32,0	-	3,1	37,5	58,0	1,0	
Lubelskie	570428	22,7	3,2	2,0	41,0	52,4	1,2	
Lubuskie	542824	38,8	2,5	0,7	14,0	80,4	0,6	
Łódzkie	342640	18,8	0,0	2,2	27,8	66,6	0,4	
Małopolskie	790349	52,1	4,8	0,4	22,2	72,3	0,1	
Mazowieckie	1054110	29,6	3,7	1,7	16,0	78,0	0,2	
Opolskie	256064	27,2	-	0,3	24,4	74,0	0,3	
Podkarpackie	794329	44,5	5,9	1,4	34,3	58,3	0,1	
Podlaskie	645104	32,0	14,3	3,7	12,9	68,8	0,3	
Pomorskie	597338	32,6	4,4	1,4	25,5	65,3	0,6	
Śląskie	272638	22,1	-	1,5	83,3	13,6	0,3	
Świętokrzyskie	748709	63,9	1,0	0,5	16,9	81,5	0,0	
Warmińsko-mazurskie.....	1119439	46,3	-	2,7	12,5	82,7	0,3	
Wielkopolskie.....	941719	31,6	0,8	0,7	18,5	79,5	0,2	
Zachodnio-pomorskie	491648	21,5	2,8	2,5	23,6	67,9	1,3	

a Stan w dniu 31 XII. b Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. c Bez otuliny. d Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

II. WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W 2008 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku ^a			Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{abc}	Niezekultywowane ^c tereny składowania odpadów
	ogółem w tys. t	w tym			
		poddane odzyskowi	unieszkodliwione		
		w % wytworzonych			w odsetkach
POLSKA	114938,2	74,9	21,7	100,0	100,0
Dolnośląskie	33738,8	70,8	26,9	33,2	29,0
Kujawsko-pomorskie	2237,7	87,2	10,9	1,1	2,9
Lubelskie	4449,4	83,7	15,1	0,9	1,6
Lubuskie	706,4	64,6	26,1	0,2	0,6
Łódzkie	3857,4	32,0	66,0	2,8	5,9
Małopolskie	8556,3	78,7	14,4	8,4	9,1
Mazowieckie	6922,4	60,2	35,6	2,7	7,4
Opolskie	848,7	86,9	11,2	1,3	2,5
Podkarpackie	1084,2	83,3	12,6	0,0	0,5
Podlaskie	838,3	87,0	6,0	0,1	0,4
Pomorskie	2487,5	81,7	15,3	1,3	2,2
Śląskie	35301,0	90,6	6,1	37,6	24,3
Świętokrzyskie	2135,2	86,8	12,2	1,0	1,3
Warmińsko-mazurskie	838,3	80,7	5,2	0,1	0,1
Wielkopolskie	4985,4	58,8	37,7	2,9	7,5
Zachodniopomorskie	5951,2	35,5	58,7	6,4	4,7

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na terenach własnych zakładów. c Stan w dniu 31 XII.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

II. WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W 2008 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nakłady inwestycyjne na:		Zbiornice oczyszczalnie ścieków na wsi	Wpływy na fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej
	ochronę środowiska	gospodarkę wodną		
	na 1 mieszkańca w zł		w odsetkach	
POLSKA	223,75	59,42	100,0	100,0
Dolnośląskie	245,10	101,10	5,5	11,2
Kujawsko-pomorskie ..	163,05	69,09	4,5	5,2
Lubelskie	95,65	22,27	8,4	3,4
Lubuskie	232,50	54,15	2,7	1,6
Łódzkie	218,97	38,52	5,4	9,4
Małopolskie	177,48	82,00	7,8	7,6
Mazowieckie	280,26	70,25	8,7	11,8
Opolskie	247,02	56,31	2,3	3,0
Podkarpackie	141,15	91,57	8,2	2,3
Podlaskie	146,71	44,77	3,0	1,3
Pomorskie	217,31	39,55	6,8	4,4
Śląskie	352,76	38,25	4,6	19,8
Świętokrzyskie	192,33	49,18	3,7	3,0
Warmińsko-mazurskie..	97,72	53,35	7,0	1,8
Wielkopolskie	226,38	41,70	11,9	8,8
Zachodniopomorskie....	264,71	86,70	9,3	5,3

TABLICE PRZEGLĄDOWE

III. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność ^a		Powierzchnia ^b				
	w odsetkach	na 1 km ²	ogółem w ha	w tym			
				użytki rolne	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	grunty pod wodami	grunty zabudowane i zurbanizowane
w %							
WOJEWÓDZTWO	100,0	86	2512250	71,1	23,4	0,8	3,5
Podregion bialski	14,2	52	597734	65,3	28,9	1,1	3,3
Powiaty:							
bialski	5,2	41	275426	68,9	26,9	0,6	3,0
parczewski	1,7	38	95220	67,3	25,7	2,3	3,2
radzyński	2,8	63	96506	74,2	21,6	0,4	2,8
włodawski	1,8	32	125642	49,8	41,8	1,7	2,9
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska	2,7	1170	4940	42,5	15,4	0,5	40,8
Podregion chełmsko-zamojski	30,0	70	929099	72,4	22,6	0,4	3,3
Powiaty:							
biłgorajski	4,8	62	168110	57,1	39,2	0,3	2,5
chełmski	3,7	42	188560	74,3	19,4	0,4	3,0
hrubieszowski	3,1	53	126802	82,2	13,3	0,3	3,3
krasnostawski	3,2	66	103144	80,7	15,5	0,4	2,8
tomaszowski	4,0	59	148892	73,1	22,3	0,3	3,2
zamojski	5,1	59	187029	73,7	22,2	0,6	3,2
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm	3,1	1919	3528	37,1	7,8	0,4	53,7
Zamość	3,1	2193	3034	47,4	1,9	1,5	48,4
Podregion lubelski	33,0	169	422072	79,1	14,0	0,9	4,6
Powiaty:							
lubartowski	4,2	70	128875	73,8	20,3	1,6	3,3
lubelski	6,6	85	167954	86,6	10,2	0,2	2,6
łęczyński	2,6	90	63665	77,1	13,5	1,4	4,0
świdnicki	3,4	155	46833	82,0	12,0	0,4	4,6
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin	16,2	2377	14745	39,5	11,6	2,7	43,4
Podregion puławski	22,7	87	563345	68,9	25,8	0,9	3,3
Powiaty:							
janowski	2,2	54	87528	55,3	41,1	0,3	2,1
kraśnicki	4,6	98	100530	74,9	20,9	0,8	2,9
lukowski	5,0	78	139421	73,7	22,0	0,1	3,3
opolski	2,9	77	81003	72,5	22,5	1,4	2,7
puławski	5,4	124	93393	65,0	27,0	2,3	4,6
rycki	2,7	95	61470	69,0	22,8	1,3	4,1

a Stan w dniu 31 XII 2008. b Stan w dniu 1 I 2009; dane dotyczą powierzchni geodezyjnej.

**III. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności		Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia ^a		Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków ^b w % ludności ogółem	Emisja zanieczyszczeń powietrza ^c	
	ogółem w hm ³	w tym na potrzeby przemysłu w %	ogółem w dm ³	w tym oczyszczane w %		pyłowych	gazowych
					na 1 mieszkańca w kg/r		
WOJEWÓDZTWO	347,1	32,3	71852	97,3	52,1	1,6	2267
Podregion bialski.....	40,4	4,0	6466	95,2	47,3	0,6	558
Powiaty:							
bialski.....	6,8	7,0	1551	95,7	33,6	0,2	156
parczewski.....	24,8	0,7	476	99,6	40,2	0,9	349
radzyński.....	4,0	17,4	1232	97,1	28,9	0,8	648
włodawski.....	2,6	0,9	1056	86,4	60,7	0,8	798
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	2,2	7,4	2151	97,2	88,9	0,9	1216
Podregion chełmsko-zamojski.....	66,3	7,5	13618	95,6	45,4	1,1	2800
Powiaty:							
biłgorajski.....	8,7	1,4	1634	91,4	46,9	0,7	210
chełmski.....	6,2	16,8	519	98,1	27,8	1,3	3221
hrubieszowski.....	3,5	8,9	1526	75,7	41,7	0,6	1016
krasnostawski.....	6,7	15,3	1632	98,5	40,4	1,9	1908
tomaszowski.....	17,7	5,6	2063	98,3	34,6	0,6	218
zamojski.....	17,4	2,9	719	99,3	10,9	0,2	215
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	3,0	25,4	2580	100,0	99,4	4,1	17953
Zamość.....	3,1	9,8	2945	99,7	88,8	0,5	1299
Podregion lubelski.....	67,4	5,9	29134	99,7	66,5	1,6	1413
Powiaty:							
lubartowski.....	35,1	1,0	1445	91,8	44,5	0,8	367
lubelski.....	5,7	5,3	1018	109,3 ^d	17,3	0,6	276
łęczyński.....	2,4	24,7	6164	102,1 ^d	53,0	4,6	971
świdnicki.....	4,7	2,4	1932	97,2	49,6	0,9	1155
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	19,5	13,9	18575	99,3	97,9	1,9	2269
Podregion puławski.....	173,0	58,6	22636	95,8	43,0	2,7	3875
Powiaty:							
janowski.....	7,4	0,5	459	93,9	26,7	0,4	119
kraśnicki.....	22,2	1,3	1616	98,7	38,4	1,2	566
łukowski.....	9,7	9,6	2464	96,9	35,4	1,2	520
opolski.....	10,5	3,2	1144	93,4	37,8	1,4	463
puławski.....	109,9	90,1	14543	98,9	62,4	7,8	14934
rycki.....	13,3	6,7	2410	75,5	44,6	1,1	397

a Odprowadzane do wód lub do ziemi. *b* Na podstawie szacunków. *c* Z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. *d* Większa ilość ścieków oczyszczanych od odprowadzanych wynika z szacunkowych metod określania ilości ścieków komunalnych odprowadzonych siecią kanalizacyjną.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

III. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona ^a					
	ogółem		z ogółem			
	w ha	w % powierzchni geograficznej województwa	parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c
			w %			
WOJEWÓDZTWO	570428	22,7	3,2	2,0	41,0	52,4
Podregion biały	92413	15,5	9,3	2,8	30,9	54,5
Powiaty:						
biały	24779	9,0	-	1,9	61,9	35,1
parczewski	15658	16,4	15,6	2,5	6,9	69,7
radzyński	849	0,9	-	1,9	-	76,6
włodawski	51127	40,7	12,1	3,3	23,7	58,9
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	-	-	-	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	210972	22,7	4,5	1,4	55,7	37,5
Powiaty:						
biłgorajski	18406	10,9	1,0	0,5	98,4	0,1
chełmski	74959	39,8	1,3	1,8	30,1	65,5
hrubieszowski	24781	19,5	-	0,4	21,0	77,8
krasnostawski	25378	24,6	-	1,9	55,7	42,2
tomaszowski	15689	10,5	-	1,6	94,3	-
zamojski	51758	27,7	16,0	1,3	82,6	-
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	1	0,0	-	100,0	-	-
Zamość	-	-	-	-	-	-
Podregion lubelski	91758	21,7	0,2	0,3	39,7	56,2
Powiaty:						
lubartowski	32477	25,2	-	0,1	36,9	59,0
lubelski	30621	18,2	-	0,3	28,4	70,8
łęczyński	19163	30,1	1,1	0,7	53,8	36,4
świdnicki	6967	14,9	-	0,4	77,6	18,5
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	2530	17,2	-	0,9	-	99,1
Podregion puławski	175287	31,1	-	3,3	29,1	67,4
Powiaty:						
janowski	55106	63,0	-	7,0	56,7	36,3
kraśnicki	23681	23,6	-	1,5	-	97,6
łukowski	22359	16,0	-	5,5	-	94,5
opolski	35309	43,6	-	0,2	19,1	80,7
puławski	31585	33,8	-	0,8	41,4	57,5
rycki	7247	11,8	-	-	-	99,4

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. b Bez otuliny. c Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

**III. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA
WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (cd.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku ^a			Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{abc} na 1 km ² w tys. t	Struktura terenów składowania odpadów niezrekultywowanych ^c w %
	ogółem w tys. t	w tym			
		poddane odzyskowi	unieszkodliwione		
WOJEWÓDZTWO	4449,4	83,7	15,1	15830,6	100,0
Podregion bialski	115,6	103,5	5,9	1,2	0,1
Powiaty:					
bialski	33,7	95,5	4,5	-	-
parczewski	14,9	100,0	-	-	-
radzyński	50,5	96,0	-	-	-
włodawski	6,2	80,6	17,7	1,2	0,1
Miasto na prawach powiatu:					
Biała Podlaska	10,3	96,1	3,9	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	776,6	94,5	1,7	-	-
Powiaty:					
biłgorajski	27,5	88,0	10,5	-	-
chełmski	3,9	100,0	-	-	-
hrubieszowski	352,4	92,1	-	-	-
krasnostawski	306,4	97,9	1,9	-	-
tomaszowski	12,8	100,0	-	-	-
zamojski	12,9	70,5	29,5	-	-
Miasta na prawach powiatu:					
Chełm	41	99,3	0,7	-	-
Zamość	19,7	93,9	2,0	-	-
Podregion lubelski	3260	81,2	19,0	10577,5	68,1
Powiaty:					
lubartowski	48,7	92,4	2,3	44,9	2,4
lubelski	14,2	99,3	-	-	-
łęczyński	3065,7	79,9	20,1	9644,9	49,5
świdnicki	13,3	100,0	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:					
Lublin	118,1	96,8	1,3	887,7	16,1
Podregion puławski	297,2	82,8	11,8	5251,9	31,9
Powiaty:					
janowski	3,4	100,0	-	-	-
kraśnicki	34,3	98,0	2,0	-	-
lukowski	23,6	67,4	32,6	-	-
opolski	20,6	100,0	-	-	-
puławski	198,9	79,9	13,4	5251,9	31,9
rycki	16,4	82,9	-	-	-

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na terenach własnych zakładów. c Stan w dniu 31 XII.

TABLICE PRZEGLĄDOWE

III. WAŻNIEJSZE DANE O STANIE, ZAGROŻENIU I OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nakłady na środki trwałe służące (ceny bieżące):							
	ochronie środowiska				gospodarce wodnej			
	ogółem	w tym na:			ogółem	w tym na:		
		gospodarkę ściekową i ochronę wód	ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarkę odpadami		ujęcia i doprowadzenia wody	budowę i modernizację stacji uzdatniania wody	zbiorniki wodne
w zł na 1 mieszkańca								
WOJEWÓDZTWO	96	70	11	6	22	17	3	1
Podregion bialski	70	43	9	3	19	18	1	0
Powiaty:								
bialski	99	74	19	1	25	23	1	-
parczewski	20	4	15	1	28	26	1	1
radzyński	41	38	3	0	3	3	-	-
włodawski	67	28	1	5	25	25	-	-
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska	76	23	-	11	13	13	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	77	49	12	4	23	15	4	3
Powiaty:								
biłgorajski	61	58	1	-	20	10	10	-
chełmski	169	41	73	1	41	32	0	8
hrubieszowski	41	40	-	-	51	24	25	1
krasnostawski	80	58	20	0	14	13	-	1
tomaszowski	84	82	0	2	11	6	-	-
zamojski	34	29	2	3	17	3	-	13
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm	66	9	-	16	10	10	-	-
Zamość	98	78	4	15	30	30	-	-
Podregion lubelski	136	113	5	9	22	17	4	0
Powiaty:								
lubartowski	64	59	5	-	10	4	6	-
lubelski	20	19	0	-	13	4	9	-
łęczyński	88	16	1	26	44	18	23	3
świdnicki	156	99	-	8	23	23	-	-
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin	206	184	8	13	25	25	-	-
Podregion puławski	78	52	19	4	24	17	2	0
Powiaty:								
janowski	26	19	-	-	15	0	-	-
kraśnicki	90	23	58	6	25	22	-	2
łukowski	86	76	1	3	26	16	7	-
opolski	62	61	1	0	26	16	-	-
puławski	104	71	26	6	27	22	1	-
rycki	49	37	5	3	14	14	0	-

I. WARUNKI NATURALNE

UWAGI METODYCZNE

W niniejszym dziale przedstawiono podstawową charakterystykę kartograficzno-topograficzną oraz wybrane elementy hydrograficzne i meteorologiczne, które w ogólnym zarysie obrazują warunki naturalne na obszarze województwa lubelskiego.

Dorzecze to obszar, który jest odwadniany przez rzekę i jej dopływy (wody powierzchniowe spływają do systemu jednej rzeki i odpływają zeń rzeką główną).

Zlewnia to część dorzecza zamknięta działem wodnym w dowolnym przekroju np. wodowskazowym, zapory, mostu, itp.

Stacje Hydrologiczno-Meteorologiczne (synoptyczne) prowadzą obserwacje i pomiary elementów meteorologicznych co godzinę, natomiast do obliczeń średnich dobowych i ekstremalnych korzysta się z ośmiu obserwacji na dobę.

Posterunki meteorologiczne prowadzą obserwacje podstawowych elementów meteorologicznych cztery razy na dobę.

Średnie roczne temperatury powietrza zostały wyznaczone na podstawie średnich dobowych wartości liczonych z ośmiu obserwacji na stacjach synoptycznych IMGW, które odzwierciedlają przebieg parametrów meteorologicznych na obszarze Polski.

Roczne sumy opadu atmosferycznego zostały obliczone na podstawie sum dobowych w oparciu o wybrane stacje i posterunki IMGW, które oddają przestrzenne zróżnicowanie przebiegu sum opadu atmosferycznego w kraju.

Wykaz stacji meteorologicznych, z których zaprezentowano dane meteorologiczne uwzględnia stacje IMGW wchodzące w skład Regionalnej Bazowej Sieci Synoptycznej (RBSN) w Europie

WARUNKI NATURALNE

Tabl. 1 **POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gmina	W stopniach i minutach	W km
Najdalsze wysunięcie granicy województwa:			
na północ (szerokość geograficzna północna).....	Konstantynów	52° 17'	x
na południe (szerokość geograficzna północna).....	Lubycza Królewska	50° 15'	x
na zachód (długość geograficzna wschodnia)	Stężycza	21° 37'	x
na wschód (długość geograficzna wschodnia)	Horodło	24° 08'	x
Rozciągłość:			
z południa na północ.....	x	2° 02'	225
z zachodu na wschód	x	2° 31'	175

Źródło: dane Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Lublinie.

Tabl. 2 **NAJWYŻEJ ORAZ NAJNIŻEJ POŁOŻONE PUNKTY I MIEJSCOWOŚCI**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nazwa	Gmina	Wzniesienie nad poziomem morza w m
Najwyżej położony punkt.....	Kragły Goraj	Lubycza Królewska	388,7
Najwyżej położona miejscowość...	Łuszczacz	Susiec	330-350
Najniżej położony punkt.....	-	Stężycza	106,6
Najniżej położona miejscowość	Piotrowice	Stężycza	106,6-110,0

Źródło: dane Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Lublinie; na podstawie mapy topograficznej w skali 1:50000.

Tabl. 3 **POWIERZCHNIA I GRANICE**

Stan w dniu 1 I 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	W liczbach bezwzględnych	W odsetkach
Powierzchnia województwa w km ²	25122	x
Długość granicy województwa w km.....	1127	100,0
z Białorusią.....	168	14,9
z Ukrainą	277	24,6
z województwami:		
mazowieckim	363	32,2
podkarpackim	282	25,0
podlaskim	4	0,4
świętokrzyskim.....	33	2,9
Na 1000 km ² powierzchni przypada granic w km.....	44,9	x
Na 1 km granicy przypada powierzchni województwa w km ²	22,3	x
Obwód koła o powierzchni równej powierzchni województwa w km	561,6	x

Źródło: dane Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Lublinie.

WARUNKI NATURALNE

Tabl. 4 **WIĘKSZE RZEKI I KANAŁY**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Recypient	Długość w km	
		ogółem	w tym w województwie
ZLEWNIA RZEKI WISŁY			
Wisła	M. Bałtyckie	1047,5	116,8
Wyżnica	Wisła	44,5	44,5
Chodelka	Wisła	55,3	55,3
Bystra	Wisła	36,0	36,0
Kurówka.....	Wisła	49,7	49,7
ZLEWNIA RZEKI WIEPRZ			
Wieprz	Wisła	303,2	303,2
Por	Wieprz	50,5	50,5
Wolica	Wieprz	38,3	38,3
Giełczew	Wieprz	34,8	34,8
Świnka.....	Wieprz	43,5	43,5
Bystrzyca.....	Wieprz	74,4	74,4
Tyśmienica	Wieprz	76,3	76,3
Minina	Wieprz	44,6	44,6
ZLEWNIA RZEKI BUG			
Bug	Narew	772,0	366,8
Sołokija	Bug	83,2	37,7
Huczwa	Bug	77,4	77,4
Uherka.....	Bug	45,1	45,1
Włodawka	Bug	31,5	31,5
Krzna.....	Bug	67,3	67,3
ZLEWNIA RZEKI SAN			
San.....	Wisła	443,0	x
Tanew.....	San	113,0	69,3
Biała Łada	Łada	55,4	55,4
Czarna Łada	Łada	30,1	30,1
KANAŁ			
Wieprz-Krzna.....	x	139,9	139,9

Źródło: dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, Inspektorat w Lublinie.

WARUNKI NATURALNE

Tabl. 5 WIEKSZE JEZIORA I ZBIORNIKI WODNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gmina	Maksymalna głębokość w m	Powierzchnia zwierciadła wody w ha	Objętość w tys. m ³
J. Białe Włodawskie	Włodawa	33,6	106,4	14998,0
J. Białe Sosnowickie	Sosnowica	2,7	144,8	2018,0
J. Bikcze	Ludwin	3,3	85,0	1269,0
J. Czarne Sosnowickie.....	Sosnowica	15,6	38,8	1968,0
J. Czarne Uścimowskie	Uścimów	10,3	24,8	915,0
J. Czarne Włodawskie	Włodawa	11,4	23,6	704,0
J. Firlej.....	Firlej	9,6	91,3	4565,0
J. Glinki	Włodawa	8,8	46,9	1342,0
J. Głębokie.....	Uścimów	7,1	20,5	689,0
J. Kleszczów.....	Ostrów Lubelski	2,4	53,9	693,0
J. Krasne	Uścimów	30,4	75,9	8180,0
J. Łukcze	Ludwin	8,9	56,5	2091,0
J. Łukie	Uścimów	6,5	150,1	2726,0
J. Maśluchowskie	Uścimów	9,4	26,7	1231,0
J. Piaseczno	Ludwin	38,8	84,7	10674,0
J. Rogóźno.....	Ludwin	25,4	57,1	4209,0
J. Sumin.....	Uścimów	6,5	91,5	1454,0
J. Uścimowskie.....	Uścimów	4,4	66,7	1795,0
J. Uściwierz	Cyców, Ludwin	6,6	284,1	9167,0
J. Wytyckie ^a	Uścimów	.	487,0	9174,0
J. Zagłębocze	Sosnowica	25,0	59,0	4279,0
Zb. Dratów ^a	Łęczna	.	168,0	4166,0
Zb. Zalew Zemborzycki ^a	Lublin	6,0	282,0	6300,0

^a Wielkość powierzchni i objętość zbiornika retencyjnego.

Źródło: dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie.

Tabl. 6 TEMPERATURY POWIETRZA

STACJE METEOROLOGICZNE	Wzniesienie stacji nad poziom morza w m	Temperatury w °C						
		średnie ^a				skrajne		amplitudy temperatur skrajnych
		1971-2000	1991-2000	2001-2005	2008	maksimum	minimum	
						1971-2008		
Lublin	238	7,4	7,7	7,9	8,9	35,3	-33,7	69,0
Terespol.....	133	7,5	7,9	8,1	9,0	35,3	-34,3	69,6
Włodawa	177	7,5	7,8	8,0	9,0	36,0	-34,2	70,2

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 7 OPADY ATMOSFERYCZNE, PRĘDKOŚĆ WIATRU, USŁONECZNIENIE I ZACHMURZENIE

STACJE METEOROLOGICZNE	Wzniesienie stacji nad poziom morza w m	Roczne sumy opadów w mm				Średnia prędkość wiatru w m/s	Usłonecznienie w h	Średnie zachmurzenie w oktantach ^a
		średnie ^b			2008			
		1971-2000	1991-2000	2001-2005				
Lublin	238	572	590	575	649	3,1	1772	5,3
Terespol.....	133	512	527	483	599	3,1	1893	5,3
Włodawa	177	515	518	502	627	4,0	1763	5,3

a Stopień zachmurzenia nieba: od 0 (niebo bez chmur) do 8 (całkowite pokrycie chmurami). *b* Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

WARUNKI NATURALNE

Tabl. 8 ŚREDNIE MIESIĘCZNE TEMPERATURY POWIETRZA

STACJE METEOROLOGICZNE	Lata ^a	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		w °C											
Lublin	1971-2000	-3,1	-2,0	1,8	7,4	13,1	15,8	17,3	17,0	12,6	7,6	2,1	-1,3
	1991-2000	-2,2	-1,3	1,9	8,1	13,2	16,4	18,0	17,7	12,8	7,7	1,9	-2,0
	2001-2005	-2,6	-2,1	1,9	8,0	14,1	15,9	19,4	18,5	13,2	8,2	3,2	-2,6
	2008	0,0	1,8	3,1	9,0	12,6	17,2	18,1	18,5	12,2	9,7	4,5	0,6
Terespol.....	1971-2000	-3,1	-2,2	1,8	7,8	13,7	16,4	17,8	17,3	12,6	7,6	2,2	-1,2
	1991-2000	-2,0	-1,2	2,0	8,5	13,7	17,1	18,4	17,8	12,8	7,7	1,9	-1,9
	2001-2005	-2,4	-1,9	2,1	8,4	14,3	16,1	20,2	18,6	13,0	8,3	3,2	-2,6
	2008	-0,7	2,1	3,3	9,4	12,7	17,2	18,4	18,7	12,3	9,4	4,3	0,6

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich miesięcznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 9 MIESIĘCZNE SUMY OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH

STACJE METEOROLOGICZNE	Lata ^a	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		w mm											
Lublin	1971-2000	27	26	30	43	56	71	76	68	59	44	37	36
	1991-2000	24	33	36	55	57	68	81	52	68	46	37	33
	2001-2005	36	37	36	41	48	65	103	49	52	42	35	31
	2008	42	16	69	51	84	33	100	51	83	51	33	36
Terespol.....	1971-2000	23	21	26	38	51	63	71	62	53	38	34	33
	1991-2000	21	28	33	48	50	52	78	51	61	35	37	32
	2001-2005	25	32	22	24	61	47	88	54	33	38	29	29
	2008	69	15	52	46	87	46	64	59	64	57	18	22

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich miesięcznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

II. WARUNKI DEMOGRAFICZNE I ZDROWOTNE

UWAGI METODYCZNE

Dział ten zawiera wybrane informacje dotyczące ludności, wskaźników demograficznych oraz zachorowań na niektóre choroby.

Ludność (populacja) jest to ogół osób zamieszkujących dane terytorium lub ogół osób danej zbiorowości.

Stan ludności oznacza liczbę osób zamieszkujących w danym momencie czasu określone terytorium.

Określa się trzy podstawowe **ekonomiczne grupy wieku**:

- wiek przedprodukcyjny – 0-17 lat,
- wiek produkcyjny (wiek zdolności do pracy) – mężczyźni 18-64, kobiety 18-59 lat,
- wiek poprodukcyjny – mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.

Współczynnik gęstości zaludnienia określa stosunek liczby ludności do powierzchni przez nią zamieszkałej i wyrażany jest w osobach na km².

Ogólne **saldo migracji** - suma sald migracji wewnętrznych i zagranicznych.

Saldo migracji zagranicznych – różnica między wielkością imigracji i emigracji.

Saldo migracji wewnętrznych – różnica między wielkością napływu i odpływu migracyjnego.

Napływ migracyjny jest to ogół osób nowo zameldowanych na pobyt stały w danym okresie, odpływ migracyjny jest to ogół osób wymeldowanych z pobytu stałego w danym okresie.

Dane o **zachorowaniach** podano według „Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych”.

Tabl. 1 (10). WYBRANE DANE DEMOGRAFICZNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Ludność (stan w 31 XII).....	2172766	2166213	2161832
mężczyźni	1053772	1049990	1047039
kobiety.....	1118994	1116223	1114793
miasta	1013049	1008656	1006032
wieś	1159717	1157557	1155800
Na 100 mężczyzn przypada kobiet.....	106	106	106
Ludność w miastach w % ogółu ludności	46,6	46,6	46,5
Ludność na 1 km ²	86	86	86
Na 1000 ludności:			
małżeństwa.....	6,20	6,84	6,83
urodzenia żywe	9,85	10,02	10,61
zgony	10,39	10,72	10,80
w tym niemowląt ^a	6,42	6,15	6,43
przyrost naturalny	-0,54	-0,70	-0,19
Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały:			
napływ.....	24903	28152	20711
do miast.....	10298	10788	8149
do wsi.....	14335	16827	12038
z zagranicy	270	537	524
odpływ.....	31496	33903	25144
z miast.....	14961	15926	11998
ze wsi	14832	16832	12307
za granicę.....	1703	1145	839
saldo migracji.....	-6593	-5751	-4433
w tym wewnętrznej.....	-5160	-5143	-4118

a Na 1000 urodzeń żywych.

Tabl. 2 (11). **LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

GRUPY WIEKU	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
Ogółem	2161832	1047039	1114793	1006032	474828	531204	1155800	572211	583589
0-4 lata	106239	54338	51901	47007	24018	22989	59232	30320	28912
5-9.....	106282	54548	51734	45036	23104	21932	61246	31444	29802
10-14 ...	127051	64821	62230	51382	26196	25186	75669	38625	37044
15-19 ...	159421	81614	77807	71574	36118	35456	87847	45496	42351
20-24 ...	183826	93567	90259	87948	44261	43687	95878	49306	46572
25-29 ...	179389	93459	85930	89294	45167	44127	90095	48292	41803
30-34 ...	153839	79709	74130	77356	38996	38360	76483	40713	35770
35-39 ...	138031	70266	67765	65747	32686	33061	72284	37580	34704
40-44 ...	131804	66735	65069	60837	29221	31616	70967	37514	33453
45-49 ...	144559	72249	72310	69053	32158	36895	75506	40091	35415
50-54 ...	164200	80338	83862	84009	37901	46108	80191	42437	37754
55-59 ...	148574	70391	78183	77606	34667	42939	70968	35724	35244
60-64 ...	108566	48662	59904	54442	23583	30859	54124	25079	29045
65-69 ...	81627	34708	46919	37627	15676	21951	44000	19032	24968
70-74 ...	79614	32148	47466	33802	13635	20167	45812	18513	27299
75-79 ...	71544	25995	45549	26606	9700	16906	44938	16295	28643
80-84....	48599	15620	32979	16618	5251	11367	31981	10369	21612
85 lat i więcej	28667	7871	20796	10088	2490	7598	18579	5381	13198

Tabl. 3 (12). ZACHOROWANIA NA NIEKTÓRE CHOROBY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	w liczbach bezwzględnych			na 100 tys. ludności		
Tężec	-	2	1	-	0,1	0,0
Krzusiec	14	17	17	0,6	0,8	0,8
Odra	7	-	6	0,3	x	0,3
Wirusowe zapalenie wątroby	371	372	323	17,1	17,2	14,9
w tym typ B	129	114	106	5,9	5,3	4,9
Różyczka	1813	2262	165	83,3	104,3	7,6
AIDS	8	6	6	0,4	0,3	0,3
Salmonellozy	950	1088	696	43,7	50,2	32,2
Czerwonka bakteryjna	4	1	1	0,2	0,0	0,0
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe	71	140	122	3,3	6,5	5,6
Biegunki u dzieci.....	1136	1180	1456	270,7	277,3	334,3
Szkarlatyna (płonica)	288	379	308	13,2	17,5	14,2
Zapalenie opon mózgowych.....	143	92	76	6,6	4,2	3,5
Zapalenie mózgu	16	9	7	0,7	0,4	0,3
Świnka (zapalenie przyusznicy na- gminne)	899	418	170	41,3	19,3	7,9
Toksoplazmoza	37	46	19	1,7	2,1	0,9
Tasiemczyce	6	4	7	0,3	0,2	0,3
Świerzb	507	564	551	23,3	26,0	25,5
Grypa	6120	8694	4378	281,3	400,8	202,4
Szczepieni przeciw wścieklźnie	226	224	264	10,4	10,3	12,2
Gruźlica ^b	783	766	663	36,0	35,3	30,6
układu oddechowego	711	704	622	32,7	32,5	28,8
innych układów i narządów	72	62	41	3,3	2,9	1,9
Choroby weneryczne ^b	54	44	40	2,5	2,0	1,8
kiła i jej następstwa	47	35	31	2,2	1,6	1,4
rzeżączka	7	9	9	0,3	0,4	0,4

a Wskaźnik obliczono na 10 tys. dzieci w wieku do lat 2. b Dotyczy przypadków nowo zarejestrowanych.

Tabl. 4 (13). ZGONY WEDŁUG WYBRANYCH PRZYCZYŃ ZGONU, PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym							objawy, cechy chorobowe i nieprawidłowe wyniki badań laboratoryjnych i klinicznych	zewnętrzne przyczyny zgonu
		choroby zakaźne i pasożytnicze	nowotwory	zaburzenia wydzielania wewnętrznego	choroby układu krążenia	choroby układu oddechowego	choroby układu trawiennego			
WOJEWÓDZTWO..	1072	4	232	11	522	46	40	120	55	
Podregion białski....	1108	4	217	12	566	41	41	100	83	
Powiaty:										
białski	1214	4	218	8	674	34	37	97	88	
parczewski.....	1186	8	252	14	593	62	51	125	49	
radzyński.....	1121	5	224	13	538	60	45	98	98	
włodawski.....	1194	5	233	20	599	32	54	109	94	
Miasto na prawach powiatu:										
Biała Podlaska.....	772	-	175	14	336	28	30	88	70	
Podregion chełmsko-zamojski.....	1125	4	237	11	526	54	36	148	66	
Powiaty:										
biłgorajski.....	1011	2	207	7	474	63	28	139	42	
chełmski.....	1287	6	265	10	611	48	42	168	88	
hrubieszowski.....	1199	3	270	16	457	45	42	256	72	
krasnostawski.....	1417	-	259	14	751	100	40	144	64	
tomaszowski.....	1143	6	251	13	582	36	37	98	85	
zamojski.....	1278	4	253	15	581	61	37	199	73	
Miasta na prawach powiatu:										
Chełm.....	847	4	199	6	414	32	38	59	59	
Zamość.....	733	3	186	9	290	39	29	100	41	
Podregion lubelski..	992	4	233	10	468	40	46	113	38	
Powiaty:										
lubartowski.....	1064	5	246	9	526	31	50	108	56	
lubelski.....	1107	6	209	6	606	47	37	94	47	
łęczyński.....	907	2	189	9	405	63	42	115	54	
świdnicki.....	1006	7	235	7	467	28	41	154	36	
Miasto na prawach powiatu:										
Lublin.....	936	3	246	13	408	38	49	114	27	
Podregion puławski	1093	3	232	10	566	48	37	105	48	
Powiaty:										
janowski.....	1148	6	209	17	615	70	31	132	25	
kraśnicki.....	1147	4	246	5	642	53	48	65	46	
łukowski.....	1039	2	215	10	542	38	29	98	56	
opolski.....	1180	2	231	5	628	56	44	94	64	
puławski.....	1041	5	254	11	464	36	39	148	46	
rycki.....	1066	-	221	17	573	57	30	93	44	

III. WYKORZYSTANIE I OCHRONA ZASOBÓW POWIERZCHNI ZIEMI I GLEBY

UWAGI METODYCZNE

Dane o **stanie i zmianach w ewidencyjnym przeznaczeniu gruntów** opracowano na podstawie rocznych wykazów gruntów wprowadzonych rozporządzeniami Ministrów: Rolnictwa oraz Gospodarki Komunalnej z dnia 20 II 1969 r. w sprawie ewidencji gruntów (MP. Nr 11, poz. 98), od 1997 r. - Gospodarki Przemysłowej i Budownictwa oraz Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 XII 1996 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 158, poz. 813), a od 2002 r. Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz.U. Nr 38, poz 454). W kolejnych rozporządzeniach klasyfikacje zaliczenia gruntów do poszczególnych użytków gruntowych były zmieniane m. in. ze względu na potrzebę dostosowywania do standardów międzynarodowych. Od danych za 1997 r. wykazy gruntów sporządzają Główny Urząd Geodezji i Kartografii oraz wojewódzkie wydziały geodezji i gospodarki gruntami. Dane te prezentowane są według powierzchni geodezyjnej.

Ewidencja gruntów z 2001 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 38, poz. 454) wprowadziła różnice zakresowe w stosunku do lat poprzednich polegające głównie na włączeniu do użytków rolnych: gruntów rolnych zabudowanych (dotychczas ujmowanych w pozycji „grunty zabudowane i zurbanizowane”), gruntów pod stawami (ujmowanych w pozycji „wody śródlądowe stojące”) oraz rowów (które stanowiły odrębną pozycję). Dane według wymienionej ewidencji o:

- **użytkach rolnych** dotyczą: gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych zajętych pod budynki mieszkalne oraz inne budynki i urządzenia budowlane służące produkcji rolniczej, nie wyłączając produkcji rybnej oraz przetwórstwa rolno-spożywczego (kotłownie, komórki, garaże, szopy, stodoły, wiaty, spichlerze, budynki inwentarskie, place składowe i manewrowe w obrębie zabudowy itp.), a także ogródków przydomowych w gospodarstwach rolnych, gruntów pod stawami obejmującymi zbiorniki wodne (z wyjątkiem jezior i zbiorników zaporowych z urządzeniami do regulacji poziomu wód) wyposażone w urządzenia hydrotechniczne, nadające się do chowu, hodowli i przetrzymywania ryb obejmujące powierzchnię ogroblowaną wraz z systemem rowów oraz z terenami przyległymi do stawów i z nimi związane, a należącymi do obiektu stawowego, gruntów pod rowami do których zalicza się otwarte rowy pełniące funkcję urządzeń melioracji wodnych dla gruntów wykorzystywanych do produkcji rolniczej.

- **grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione** dotyczą:

- **lasów** do których zalicza się grunty określone jako „las” w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz.435, z późn. zm.).

- **gruntów zadrzewionych i zakrzewionych**, do których zalicza się grunty porośnięte roślinnością leśną, których pole powierzchni jest mniejsze od 0,1000 ha, a także: śródpolne skupiska drzew i krzewów niezaliczone do lasów, tereny torfowisk, pokrytych częściowo kępami krzewów i drzew karłowatych, grunty porośnięte wikliną w stanie naturalnym i krzewiastymi formami wierzb w dolinach rzek i obniżeniach terenu, przylegające do wód powierzchniowych grunty porośnięte drzewami lub krzewami, stanowiące biologiczną, strefę ochronną cieków i zbiorników wodnych, jary i wąwozy pokryte drzewami i krzewami naturalnie lub sztucznie w celu zabezpieczenia przed erozją, niezaliczone do lasów, wysypiska kamieni i gruzowiska porośnięte drzewami i krzewami, zadrzewione i zakrzewione tereny nieczynnych cmentarzy, poza zwartymi kompleksami lasów, skupiska drzew i krzewów mające charakter parku, niewyposażone w urządzenia i budowle dla rekreacji i wypoczynkowi.

- **gruntach pod wodami** dotyczą :

- **gruntów pod wodami powierzchniowymi płynącymi**, do których zalicza się grunty pod wodami płynącymi w rzekach, potokach górskich, kanałach i innych ciekach, o przepływach stałych lub okresowych oraz źródła, z których cieki biorą początek, a także grunty pod wodami znajdującymi się w jeziorach i zbiornikach sztucznych, z których cieki wypływają lub do których wpływają.

- **gruntów pod wodami powierzchniowymi stojącymi**, do których zalicza się grunty pod wodami w jeziorach i zbiornikach innych niż określone powyżej.

- **gruntach zabudowanych i zurbanizowanych** dotyczą:

- **terenów mieszkaniowych**, do których zalicza się grunty zajęte pod budynki mieszkalne, urządzenia funkcjonalnie związane z budynkami mieszkalnymi (podwórza, dojazdy, przejścia, przydomowe place gier i zabaw itp.), a także ogródki przydomowe,

- **terenów przemysłowych** do których zalicza się grunty zajęte pod budynki i urządzenia służące produkcji przemysłowej, a także ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, stacje transformatorowe, czynne hałdy i wysypiska, urządzenia magazynowo-składowe, bazy transportowe i remontowe itp.,

- **innych terenów zabudowanych** do których zalicza się grunty zajęte pod budynki i urządzenia związane z administracją, służbą zdrowia, handlem, kultem religijnym, rzemiosłem, usługami, nauką, oświatą, kulturą i sztuką, wypoczynkiem, łącznością itp., czynne cmentarze, grzebowiska zwierząt oraz inne grunty zabudowane (nie ujęte w poz. dotyczących terenów mieszkaniowych i przemysłowych),

- **zurbanizowanych terenów niezabudowanych** do których zalicza się grunty niezabudowane, ale przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę, wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej,

- **terenów rekreacyjno - wypoczynkowych** do których zalicza się nie zajęte pod budynki:

- tereny ośrodków wypoczynkowych, zabaw dziecięcych, plaże, urządzone parki, skwery, zieleńce (poza pasami ulic),

- tereny o charakterze zabytkowym: ruiny zamków, grodziska, kurhany, pomniki przyrody itp.,

- tereny sportowe: stadiony, boiska sportowe, skocznie narciarskie, tory saneczkowe, strzelnice sportowe, kąpieliska itp.,

- tereny spełniające funkcje rozrywkowe: lunaparki, wesołe miasteczka itp.,

- ogrody zoologiczne i botaniczne,

- tereny zieleni nieurządzonej nie zaliczone do lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych.

- **terenów komunikacyjnych** do których zalicza się grunty zajęte pod:

- drogi: krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne, w osiedlach mieszkaniowych, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych oraz do obiektów użyteczności publicznej; place postojowe i manewrowe przy dworcach kolejowych, autobusowych i lotniczych, portach morskich i rzecznych, i innych oraz ogólnodostępne dojazdy do ramp wyładowniczych i placów składowych,

- tereny kolejowe,

- inne tereny komunikacyjne obejmujące: porty lotnicze i inne budowle oraz urządzenia służące komunikacji lotniczej, urządzenia portowe, przystanie obiekty i budowle służące komunikacji wodnej, naziemne obiekty, budowle i urządzenia górskich kolei linowych, torowiska tramwajowe poza pasami ulic i dróg, a także obiekty i urządzenia związane z komunikacją miejską, urządzone parkingi poza lasami państwowymi, dworce autobusowe, wały ochronne wód przystosowane do ruchu kołowego.

- **użytki kopalne** dotyczą gruntów zajętych przez czynne odkrywkowe kopalnie, w których odbywa się wydobycie kopalin.

• **użytki ekologiczne** dotyczą prawnie chronionych pozostałości ekosystemów, takich jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Użytki ekologiczne określa się na podstawie rozporządzenia właściwego wojewody lub uchwały właściwej rady gminy, podjętych na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

• **nieużytki** dotyczą:

- gruntów niezakwalifikowanych do użytków ekologicznych: bagna (błota, topieliska, trzęsawiska, moczary, rojsty), piaski (piaski ruchome, plaże nieurządzone, piaski nadbrzeżne, wydmy), naturalne utwory fizjograficzne, takie jak: urwiska, strome stoki, uskoki, skały, rumowiska,

- nieprzeznaczone do rekultywacji wyrobiska po wydobywaniu kopalin.

• **tereny różne** dotyczą wszystkich pozostałych gruntów, których nie można zaliczyć do innych użytków, takich jak: grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrekultywowane, wały ochronne nieprzystosowane do ruchu kołowego. Do terenów przeznaczonych do rekultywacji zalicza się zdegradowane lub zdewastowane grunty, takie jak: nieczynne hałdy, wysypiska, zapadliska, tereny po działalności przemysłowej i górniczej oraz po poligonach wojskowych, dla których właściwe organy zatwierdziły projekty rekultywacji.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych określają jakość użytku rolnego pod względem jego przydatności do produkcji rolniczej. Klasa I określa najwyższą wartość rolniczą, a klasa VI najniższą. Grunty orne oraz pastwiska zaliczone do klasy VI z odpowiednim symbolem RZ (grunty orne) lub PsZ (pastwiska) są to grunty, które ze względu na niską jakość zostały uznane w toku gleboznawczej klasyfikacji gruntów za nieprzydatne do uprawy i przeznaczone do zalesienia.

Dane o **gruntach rolnych i leśnych wyłączonych na cele nierolnicze i nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty: dla gruntów nabytych do 1981 r. - w trybie rozporządzeń Rady Ministrów (Dz.U. 1974, Nr 19, poz. 104; Dz.U. 1977, Nr 33, poz. 145) do ustawy z dnia 26 X 1971 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji (Dz.U. Nr 27, poz. 249); dla gruntów wyłączonych w latach 1982-1994 - w trybie rozporządzenia Rady Ministrów (Dz.U. 1982, Nr 20, poz. 149) do ustawy z dnia 26 III 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 11, poz. 79 z późn. zmianami), a dla gruntów wyłączonych od 1995 r. w trybie ustawy z dnia 3 II 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych - tekst jednolity (Dz.U. Nr 121 z 2004 r., poz. 1266).

Ochrona gruntów rolnych i leśnych w myśl tej ustawy polega na:

- ograniczeniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych i leśnych oraz szkodom w produkcji rolniczej lub leśnej oraz w drzewostanach powstającym wskutek działalności nierolniczej lub nieleśnej,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchów masowych ziemi,
- rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze,
- zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych,
- przywracaniu i poprawianiu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej, a także na zapobieganiu obniżania produktywności gruntów leśnych.

Dane nie uwzględniają ubytku gruntów rolnych nie związanego ze zmianą właściciela, np. ubytku tych gruntów w ramach rozwoju budownictwa indywidualnego na gruntach własnych gospodarstw rolnych.

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 II 1995 r. chroni grunty rolne zaliczone do klas I-III oraz grunty rolne klas IV-VI wytworzone z gleb organicznych.

Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej. Zostały one zaewidencjonowane w oparciu o kryteria i zasady określone w odpowiednich ustawach o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowaniu stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Erozja gleb to proces niszczenia (zmywania, złobienia, wywiewania) wierzchniej warstwy gleby wywołany siłą wiatru i płynącej wody. Erozję gleb przyspiesza działalność gospodarcza człowieka: nadmierny wyrąb lasów, niszczenie szaty roślinnej, nieprawidłowa uprawa gruntów i dobór roślin uprawnych, odwadnianie bagien itp. w zależności od bezpośredniego czynnika sprawczego wyróżnia się erozję: wietrzną (eoliczną), wodną, wodno-grawitacyjną (ruchy masowe) oraz uprawową. Masowo występuje erozja wietrzna oraz wodna (powierzchniowa i wąwozowa).

Erozja wietrzna (eoliczna) polega na wywiewaniu odspojonych cząstek gruntu, a następnie ich przemieszczaniu, sortowaniu i osadzaniu.

Zagrożenie gleb erozją wietrzną ocenia się przy pomocy 3-stopniowej skali, uwzględniając rzeźbę terenu, pokrycie powierzchni roślinnością (lesistość) oraz rodzaj gleby. Najbardziej narażone na erozję wietrzną są piaski luźne drobnoziarniste i utwory murszowe, na których silne zagrożenie występuje już nawet w terenie płaskim o lesistości 25%.

Erozja wodna polega na zmywaniu i wymywaniu cząstek gleby. W przypadku, gdy niewielki spływ wody po zboczu powoduje jedynie rozbryzgi i splukiwanie odspojonych frakcji gleby ma miejsce **erozja wodna powierzchniowa**, natomiast gdy przy silnym spływie wody powstają rozmywy o głębokości ponad 2 m mówimy o **erozji wąwozowej**.

Zagrożenie gleb erozją wodną powierzchniową (skala 3-stopniowa) ustala się w oparciu o rodzaje gleb oraz ekspozycję (nachylenie) terenu. Erozji wodnej w pierwszej kolejności ulegają lessy, utwory lessowe oraz gleby pyłowe i piaski luźne. Przy **erozji wąwozowej** kryterium wyróżniania poszczególnych stopni zagrożenia (5 stopni) stanowi gęstość sieci wąwozów wyrażona w km^2 ; w pierwszym stopniu zagrożenia (erozja słaba) gęstość wąwozów wynosi od 0,01 do 0,1 km^2 , w drugim (erozja umiarkowana) od 0,1 do 0,5, w trzecim (erozja średnia) od 0,5 do 1,0, w czwartym (erozja silna) od 1,0 do 2,0 i w stopniu piątym (erozja bardzo silna) powyżej 2,0 km^2 .

Tabl. 1 (14). **POWIERZCHNIA GEODEZYJNA WOJEWÓDZTWA WEDŁUG KIERUNKÓW WYKORZYSTANIA**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2007	2008	2009	
			razem	na 1 mieszkańca
w ha				
OGÓLEM	2512249	2512250	2512250	1,16
Użytki rolne.....	1790777	1787388	1785153	0,83
w tym:				
grunty orne.....	1344407	1343044	1339959	0,62
sady	32474	32206	32795	0,02
łąki trwałe	256616	255221	254556	0,12
pastwiska.....	80660	79798	79299	0,04
grunty rolne zabudowane, pod sta- wami i rowami	76620	77119	78544	0,04
Grunty leśne oraz zadrzewione i za- krzewione	582564	584830	587444	0,27
Grunty pod wodami.....	19516	19625	19261	0,01
Grunty zabudowane i zurbanizowane ..	87365	87864	88670	0,04
w tym tereny:				
mieszkaniowe.....	7696	7910	8161	0,00
przemysłowe	3656	3741	3752	0,00
rekreacji i wypoczynku	2270	2267	2305	0,00
komunikacyjne.....	65822	65911	66178	0,03
użytki kopalne.....	765	699	657	0,00
Użytki ekologiczne.....	4107	4334	4343	0,00
Nieużytki	23577	23444	23367	0,01
Tereny różne.....	4343	4765	4012	0,00

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Tabl. 2 (15). UŻYTKI ROLNE I LASY WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2009 R.
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia geodezyjna w ha	Użytki rolne						Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	
		razem		w tym					
		w ha	w odsetkach	grunty orne i sady		użytki zielone		w ha	w odsetkach
				w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach		
WOJEWÓDZTWO.	2512250	1785153	100,0	1372754	100,0	333855	100,0	587444	100,0
Podregion bialski....	597734	390120	21,9	254066	18,5	117469	35,2	172622	29,4
Powiaty:									
bialski.....	275426	189751	10,6	126678	9,2	55413	16,6	73952	12,6
parczewski	95220	64040	3,6	41055	3,0	19021	5,7	24517	4,2
radzyński.....	96506	71627	4,0	50779	3,7	16977	5,1	20881	3,6
włodawski	125642	62602	3,5	34040	2,5	25565	7,7	52513	8,9
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska....	4940	2100	0,1	1514	0,1	493	0,1	759	0,1
Podregion chełmsko-zamojski.....	929099	672842	37,7	526972	38,4	118772	35,6	210412	35,8
Powiaty:									
biłgorajski	168110	95986	5,4	72449	5,3	19832	5,9	65926	11,2
chełmski.....	188560	140008	7,8	97512	7,1	36983	11,1	36512	6,2
hrubieszowski	126802	104292	5,8	86135	6,3	14370	4,3	16912	2,9
krasnostawski.....	103144	83264	4,7	71887	5,2	8016	2,4	16011	2,7
tomaszowski.....	148892	108772	6,1	86659	6,3	17472	5,2	33169	5,6
zamojski.....	187029	137772	7,7	110505	8,0	21286	6,4	41551	7,1
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm.....	3528	1309	0,1	911	0,1	343	0,1	274	0,0
Zamość.....	3034	1439	0,1	914	0,1	470	0,1	57	0,0
Podregion lubelski..	422072	333828	18,7	273543	19,9	46727	14,0	59264	10,1
Powiaty:									
lubartowski.....	128875	95063	5,3	66496	4,8	24653	7,4	26116	4,4
lubelski.....	167954	145470	8,1	132933	9,7	6886	2,1	17194	2,9
łęczyński	63665	49083	2,7	35750	2,6	11258	3,4	8604	1,5
świdnicki.....	46833	38393	2,2	33278	2,4	3470	1,0	5641	1,0
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin.....	14745	5819	0,3	5086	0,4	460	0,1	1709	0,3
Podregion puławski	563345	388363	21,8	318173	23,2	50887	15,2	145146	24,7
Powiaty:									
janowski.....	87528	48397	2,7	40514	3,0	5196	1,6	35983	6,1
kraśnicki.....	100530	75269	4,2	68025	5,0	4096	1,2	21024	3,6
łukowski.....	139421	102794	5,8	79604	5,8	18537	5,6	30673	5,2
opolski.....	81003	58740	3,3	50179	3,7	5431	1,6	18247	3,1
puławski.....	93393	60744	3,4	48558	3,5	9273	2,8	25197	4,3
rycki.....	61470	42419	2,4	31293	2,3	8354	2,5	14022	2,4

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Tabl. 3 (16). **WODY, UŻYTKI EKOLOGICZNE I NIEUŻYTKI WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2009 R.**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	Grunty pod wodami		Użytki ekologiczne		Nieuzytki	
	w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach
WOJEWÓDZTWO.....	19261	100,0	4343	100,0	23367	100,0
Podregion bialski.....	6277	32,6	1184	27,3	7544	32,3
Powiaty:						
bialski.....	1553	8,1	221	5,1	1575	6,7
parczewski.....	2168	11,3	200	4,6	1247	5,3
radzyński.....	413	2,1	143	3,3	715	3,1
włodawski.....	2120	11,0	620	14,3	3972	17,0
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska.....	23	0,1	-	-	35	0,1
Podregion chełmsko-zamojski.....	3713	19,3	1943	44,7	8014	34,3
Powiaty:						
biłgorajski.....	541	2,8	123	2,8	1237	5,3
chełmski.....	725	3,8	1180	27,2	4114	17,6
hrubieszowski.....	424	2,2	14	0,3	746	3,2
krasnostawski.....	403	2,1	-	-	421	1,8
tomaszowski.....	398	2,1	614	14,1	1018	4,4
zamojski.....	1163	6,0	12	0,3	459	2,0
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm.....	13	0,1	-	-	18	0,1
Zamość.....	46	0,2	-	-	1	0,0
Podregion lubelski.....	3939	20,5	1133	26,1	3563	15,2
Powiaty:						
lubartowski.....	2089	10,8	40	0,9	1301	5,6
lubelski.....	362	1,9	46	1,1	494	2,1
łęczyński.....	923	4,8	1047	24,1	1399	6,0
świdnicki.....	167	0,9	-	-	343	1,5
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin.....	398	2,1	-	-	26	0,1
Podregion puławski.....	5332	27,7	83	1,9	4246	18,2
Powiaty:						
janowski.....	289	1,5	11	0,3	880	3,8
kraśnicki.....	761	4,0	31	0,7	362	1,5
łukowski.....	199	1,0	3	0,1	1129	4,8
opolski.....	1154	6,0	-	-	526	2,3
puławski.....	2133	11,1	1	0,0	764	3,3
rycki.....	796	4,1	37	0,9	585	2,5

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Tabl. 4 (17) **GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2009 R.**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym tereny				
		mieszkaniowe	komunikacyjne	przemysłowe	zurbanizowane niezabudowane	rekreacyjne i wypoczynkowe
		w ha				
WOJEWÓDZTWO	88670	8161	66178	3752	1749	2305
Podregion bialski	19562	1410	16165	371	191	240
Powiaty:						
bialski.....	8242	395	7407	105	22	80
parczewski.....	3014	91	2682	13	13	39
radzyński.....	2691	147	2237	85	5	41
włodawski.....	3600	182	3057	84	33	46
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska.....	2015	595	782	84	118	34
Podregion chełmsko-zamojski	31090	2549	24196	1236	455	588
Powiaty:						
biłgorajski.....	4186	261	3570	70	65	24
chełmski.....	5664	92	5032	168	2	76
hrubieszowski.....	4150	212	3482	127	92	60
krasnostawski.....	2926	131	2362	154	20	81
tomaszowski.....	4792	308	4039	118	28	84
zamojski.....	6010	478	4964	190	56	107
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm.....	1895	594	396	283	73	85
Zamość.....	1467	473	351	126	119	71
Podregion lubelski	19597	2634	12046	1142	836	958
Powiaty:						
lubartowski.....	4216	291	3438	88	50	133
lubelski.....	4289	235	3578	111	57	126
łęczyński.....	2528	156	1745	191	108	60
świdnicki.....	2160	226	1587	116	12	87
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin.....	6404	1726	1698	636	609	552
Podregion puławski	18421	1568	13771	1003	267	519
Powiaty:						
janowski.....	1862	127	1487	20	30	50
kraśnicki.....	2950	242	2182	119	56	80
łukowski.....	4581	404	3621	167	66	86
opolski.....	2194	96	1751	115	10	102
puławski.....	4336	436	2897	457	63	149
rycki.....	2498	263	1833	125	42	52

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Tabl. 5 (18). **STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2009 R.**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Użytki rolne	Grunty leśne oraz zadreżnione i zakrzewione	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Grunty pod wodami	Użytki ekologiczne	Nieużytki	Tereny różne
WOJEWÓDZTWO.....	100,0	71,1	23,4	3,5	0,8	0,2	0,9	0,2
Podregion bialski.....	100,0	65,3	28,9	3,3	1,1	0,2	1,3	0,1
Powiaty:								
bialski.....	100,0	68,9	26,9	3,0	0,6	0,1	0,6	0,0
parczewski.....	100,0	67,3	25,7	3,2	2,3	0,2	1,3	0,0
radzyński.....	100,0	74,2	21,6	2,8	0,4	0,1	0,7	0,0
włodawski.....	100,0	49,8	41,8	2,9	1,7	0,5	3,2	0,2
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska.....	100,0	42,5	15,4	40,8	0,5	-	0,7	0,2
Podregion chełmsko-zamojski.....	100,0	72,4	22,6	3,3	0,4	0,2	0,9	0,1
Powiaty:								
biłgorajski.....	100,0	57,1	39,2	2,5	0,3	0,1	0,7	0,1
chełmski.....	100,0	74,3	19,4	3,0	0,4	0,6	2,2	0,2
hrubieszowski.....	100,0	82,2	13,3	3,3	0,3	0,0	0,6	0,2
krasnostawski.....	100,0	80,7	15,5	2,8	0,4	-	0,4	0,1
tomaszowski.....	100,0	73,1	22,3	3,2	0,3	0,4	0,7	0,1
zamojski.....	100,0	73,7	22,2	3,2	0,6	0,0	0,2	0,0
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm.....	100,0	37,1	7,8	53,7	0,4	-	0,5	0,5
Zamość.....	100,0	47,4	1,9	48,4	1,5	-	0,0	0,8
Podregion lubelski.....	100,0	79,1	14,0	4,6	0,9	0,3	0,8	0,2
Powiaty:								
lubartowski.....	100,0	73,8	20,3	3,3	1,6	0,0	1,0	0,0
lubelski.....	100,0	86,6	10,2	2,6	0,2	0,0	0,3	0,1
łęczyński.....	100,0	77,1	13,5	4,0	1,4	1,6	2,2	0,1
świdnicki.....	100,0	82,0	12,0	4,6	0,4	-	0,7	0,3
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin.....	100,0	39,5	11,6	43,4	2,7	-	0,2	2,6
Podregion puławski.....	100,0	68,9	25,8	3,3	0,9	0,0	0,8	0,3
Powiaty:								
janowski.....	100,0	55,3	41,1	2,1	0,3	0,0	1,0	0,1
kraśnicki.....	100,0	74,9	20,9	2,9	0,8	0,0	0,4	0,1
łukowski.....	100,0	73,7	22,0	3,3	0,1	0,0	0,8	0,0
opolski.....	100,0	72,5	22,5	2,7	1,4	-	0,6	0,2
puławski.....	100,0	65,0	27,0	4,6	2,3	0,0	0,8	0,2
rycki.....	100,0	69,0	22,8	4,1	1,3	0,1	1,0	1,8

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Tabl. 6 (19). **POWIERZCHNIA GEODEZYJNA TERENÓW MIEJSKICH I WIEJSKICH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2009 R.**

Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w ha	Tereny					
		miejskie			wiejskie		
		w ha	na 1 mieszkańca w m ²	w odsetkach	w ha	na 1 mieszkańca w m ²	w odsetkach
WOJEWÓDZTWO.....	2512250	96360	958	100,0	2415890	20902	100,0
Podregion bialski.....	597734	12487	1036	13,0	585247	31244	24,2
Powiaty:							
bialski.....	275426	3014	1308	3,1	272412	30167	11,3
parczewski.....	95220	805	795	0,8	94415	36448	3,9
radzyński.....	96506	1931	1201	2,0	94575	21042	3,9
włodawski.....	125642	1797	1331	1,9	123845	47334	5,1
Miasto na prawach powia- tu:							
Biała Podlaska.....	4940	4940	855	5,1	x	x	x
Podregion chełmsko- zamojski.....	929099	26926	1100	27,9	902173	22301	37,3
Powiaty:							
biłgorajski.....	168110	4146	1199	4,3	163964	23745	6,8
chełmski.....	188560	1428	3192	1,5	187132	25066	7,7
hrubieszowski.....	126802	3303	1797	3,4	123499	25162	5,1
krasnostawski.....	103144	4213	2181	4,4	98931	20261	4,1
tomaszowski.....	148892	3181	1435	3,3	145711	22422	6,0
zamojski.....	187029	4093	3519	4,2	182936	18677	7,6
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	3528	3528	521	3,7	x	x	x
Zamość.....	3034	3034	456	3,1	x	x	x
Podregion lubelski.....	422072	28584	628	29,7	393488	15213	16,3
Powiaty:							
lubartowski.....	128875	6046	2132	6,3	122829	19933	5,1
lubelski.....	167954	3015	2460	3,1	164939	12571	6,8
łęczyński.....	63665	1900	901	2,0	61765	17126	2,6
świdnicki.....	46833	2878	674	3,0	43955	14769	1,8
Miasto na prawach powia- tu:							
Lublin.....	14745	14745	421	15,3	x	x	x
Podregion puławski.....	563345	28363	1526	29,4	534982	17525	22,1
Powiaty:							
janowski.....	87528	1480	1237	1,5	86048	24276	3,6
krański.....	100530	3325	868	3,5	97205	16050	4,0
łukowski.....	139421	4490	1354	4,7	134931	18009	5,6
opolski.....	81003	3038	1652	3,2	77965	17725	3,2
puławski.....	93393	9475	1669	9,8	83918	14163	3,5
rycki.....	61470	6555	2399	6,8	54915	17654	2,3

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Tabl. 7 (20). **GRUNTY ROLNE I LEŚNE WYŁĄCZONE ^a Z PRODUKCJI ROLNICZEJ I LEŚNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w ha		
OGÓŁEM	114	145	176
rolne	97	134	159
w tym według klas bonitacyjnych:			
mineralne:			
I-II.....	29	51	57
III.....	61	74	89
IV.....	1	8	2
organiczne:			
IV.....	5	-	2
V-VI.....	-	-	-
leśne	17	11	17
Kierunki wyłączenia:			
na tereny:			
komunikacyjne.....	13	10	17
osiedlowe	59	83	99
przemysłowe	17	17	42
pod użytki kopalne.....	9	8	7
na inne cele.....	16	12	9

a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 8 (21). **GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE WYMAGAJĄCE REKULTYWACJI I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ GRUNTY ZREKULTYWOWANE I ZAGOSPODAROWANE**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w ha		
Grunty wymagające rekultywacji i zagospodarowania.....	3311	3347	3359
zdewastowane	3093	3131	3142
zdegradowane	218	216	217
Grunty w ciągu roku:			
zrekultywowane	136	22	54
w tym przeznaczone na cele:			
rolnicze	127	18	30
leśne	9	4	8
zagospodarowane.....	126	10	18
przeznaczone na cele:			
rolnicze	119	7	14
leśne	7	3	4

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 9 (22). **ZAGROŻENIA GLEB WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NIEKORZYSTNYM ODDZIAŁYWANIEM CZYNNIKÓW PRZYRODNICZYCH W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Według stopnia zagrożenia		
		słaba	średnia	silna
Zagrożenia gleb:				
erozją wietrzną:				
w km ²	8928	2098	6684	146
w % powierzchni ogólnej województwa ..	35,5	8,4	26,6	0,6
erozją wodną powierzchniową:				
w km ²	7578	3843	2208	1527
w % powierzchni ogólnej województwa ..	30,2	15,3	8,8	6,1
erozją wąwozową:				
w km ²	4925	1406	1755	1764 ^a
w % powierzchni ogólnej województwa ..	19,6	5,6	7,0	7,0 ^a

a Stopień zagrożenia silny i bardzo silny.

Źródło: dane Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa.

Tabl. 10 (23). **POŻARY^a UPRAW ROLNYCH, RŻYSK I NIEUŻYTKÓW**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Liczba pożarów:			
upraw rolnych, łąk i rżysk.....	1278	296	758
nieużytków.....	599	1015	889
Powierzchnia pożarów w ha:			
upraw rolnych, łąk i rżysk.....	1124	322	663
nieużytków.....	670	1108	706

a Powstałe w wyniku wypalania pozostałości roślinnych.

Źródło: dane Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.

IV. ZASOBY, WYKORZYSTANIE, ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA WÓD

UWAGI METODYCZNE

W dziale zawarto informacje dotyczące: zasobów wodnych i głównych kierunków ich wykorzystania, ścieków przemysłowych i komunalnych oraz stopnia ich oczyszczania, wyposażenia miast i wsi w instalacje wodne i oczyszczalnie ścieków, a także stanu czystości wód powierzchniowych (rzek i jezior).

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych to część zasobów, które z uwzględnieniem zasad ich ochrony i warunków technicznych mogą być pobierane z określonego poziomu wodonośnego bez naruszania równowagi hydrogeologicznej.

Za zasoby wód leczniczych udokumentowanych geologicznie uznano zasoby udokumentowane zgodnie z przepisami „Prawa geologicznego i górniczego” (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz.1947) i zatwierdzone przez Ministra Środowiska.

Informacje o **poborze wody** dotyczą:

1. w pozycji **„na cele produkcyjne (poza rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybołówstwem i rybactwem)”**

- wszystkich jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków. Dane o poborze wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności nie obejmują wód pochodzących z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych odprowadzonych do odbiornika bez wykorzystania.

2. w pozycji **„nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napelnianie i uzupełnianie stawów rybnych”** - jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha.

3. w pozycji **„eksploatacja sieci wodociągowej”** – wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itp.).

Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, jeziorach lub innych zbiornikach naturalnych, wodach przejściowych oraz przybrzeżnych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych. Jest definiowany dla wód naturalnych jako:

- bardzo dobry – dla wód o niezmiennych warunkach przyrodniczych lub zmienionych tylko w bardzo niewielkim stopniu,
- dobry – gdy zmiany warunków przyrodniczych w porównaniu do warunków niezakłóconych działalnością człowieka są niewielkie,
- umiarkowany – obejmujący wody przekształcone w średnim stopniu,
- słaby – wody o znacznie zmienionych warunkach przyrodniczych (biologicznych, fizykochemicznych, morfologicznych), gdzie gatunki roślin i zwierząt znacznie różnią się od tych, które zwykle towarzyszą danemu typowi jednolitej części wód,
- zły – wody o poważnie zmienionych warunkach przyrodniczych, w których nie występują typowe dla danego rodzaju wód gatunki.

Potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych.

Informacje o stanie **czystości jezior** podano na podstawie wyników badań monitoringowych i badań wykonanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się przez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości wód gdzie:

- klasa I – bardzo dobry stan ekologiczny,
- klasa II – dobry stan ekologiczny,
- klasa III – umiarkowany stan ekologiczny,
- klasa IV – słaby stan ekologiczny,
- klasa V – zły stan ekologiczny.

Dane o **recyrkulacji wody w przemyśle** dotyczą zakładów przemysłowych wyposażonych w zamknięte obiegi wody oraz udziału wody zużytej w obiegach zamkniętych w ogólnym zużyciu wody na cele produkcyjne.

Przez **obieg zamknięty** rozumie się układ, w którym woda raz użyta nie jest odprowadzana do odbiornika, lecz zwracana do punktu bezpośredniego podawania wody do obiegu celem powtórnych rotacji i wykorzystania.

Ścieki przemysłowe to ścieki nie będące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Dane o ściekach przemysłowych dotyczą ścieków odprowadzonych z jednostek - które według Polskiej Klasyfikacji Działalności zostały ujęte w „Przemyśle” obejmującym sekcje „Górnictwo”, „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”, jak również w pozostałych sekcjach, których udział w ilości odprowadzanych ścieków jest niewielki. Do tych samych jednostek odnoszą się dane o poborze wód i wyposażeniu w oczyszczalnie ścieków.

Jako ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania przyjęto ścieki odprowadzone siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i zanieczyszczonymi wodami wykorzystanymi w przemyśle do celów chłodniczych).

Wody chłodnicze są to ścieki o podwyższonej temperaturze powstałe w wyniku użycia wód do celów chłodzenia w procesach technologicznych.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz o podwyższonym usuwaniu biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizację metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. przez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogennych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu. Badania statystyczne oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów rozpoczęto w 1995 r.

Ścieki bytowe są to ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków.

Ścieki komunalne to ścieki bytowe lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

Dane o **ściekach komunalnych** obejmują ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną przez jednostki będące w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządem samorządów terytorialnych) oraz wszystkich jednostek nadzorujących pracę zbiorowego odprowadzania ścieków poprzez sieć kanalizacyjną (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itd.). Ścieki te przed odprowadzeniem do odbiornika powinny być w całości poddane procesom oczyszczania, stąd w statystyce zostały ujęte jako **ścieki wymagające oczyszczenia**. Dane te nie obejmują wód opadowych i infiltracyjnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną.

Oczyszczalnie ścieków komunalnych wszystkie oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej. Nie są objęte badaniami statystycznymi oczyszczalnie przydomowe (przyzagrodowe) lub oczyszczające ścieki wyłącznie dowożone (czyli oczyszczalnie nie pracujące na sieci kanalizacyjnej).

Dane o **ściekach oczyszczanych odprowadzonych kanalizacją** obejmują ścieki oczyszczane w oczyszczalniach mechanicznych, mechaniczno-biologicznych oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Większa ilość ścieków miejskich i wiejskich oczyszczanych od odprowadzonych siecią kanalizacyjną może występować w następujących przypadkach:

- oczyszczalnia otrzymuje ścieki oddzielnym kolektorem z zakładu lub do kolektora zakładowego odprowadzone są ścieki socjalno-bytowe z miast/wsi,
- kolektor zakładowy pełni rolę sieci kanalizacyjnej, lecz nie został przejęty przez jednostki prowadzące działalność wodociągowo-kanalizacyjną,
- ścieki są dowożone do oczyszczalni,
- stosowania metody określania ścieków komunalnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną opartej głównie na odczytach wodomierzy, przyjmując ilość ścieków równą ilości dostarczanej wody i informacjach o rzeczywistych ilościach odprowadzonych ścieków.

Ładunek zanieczyszczeń w ściekach to masa zanieczyszczeń zawartych w ściekach odprowadzona w jednostce czasu, równa iloczynowi natężenia przepływu ścieków i stężenia zanieczyszczeń.

Stopień redukcji zanieczyszczeń w ściekach jest to wyrażona w procentach redukcja ładunków zanieczyszczeń w ściekach w wyniku zastosowania procesów oczyszczania.

Równoważna liczba mieszkańców (RLM) wyraża wielokrotność ładunku zanieczyszczeń w ściekach w stosunku do jednostkowego ładunku w ściekach odprowadzonych od jednego mieszkańca w ciągu doby (określonego jako BZT₅), równego 60 g O₂ na dobę.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna to przewody wodociągowe i kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi jest dostarczana woda lub którymi doprowadzane są ścieki.

Do miast obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków zaliczono te miasta z których ścieki komunalne przed odprowadzeniem ich do odbiornika były poddawane procesom oczyszczania mechanicznego, biologicznego lub z podwyższonym usuwaniem biogenów. W przypadku wyposażenia miasta w kilka oczyszczalni o różnym sposobie oczyszczania, o klasyfikacji miasta do obsługiwanego przez poszczególne rodzaje oczyszczalni ścieków decydowała przewaga ilości ścieków oczyszczanych mechanicznie, biologicznie lub z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Tabl. 1 (24). **ZASOBY EKSPLOATACYJNE WÓD PODZIEMNYCH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w hm ³		
OGÓLEM	1149,6	1160,6	1170,4
Z utworów geologicznych:			
czwartorzędowych	187,9	188,3	189,6
trzeciorzędowych	108,0	108,8	108,9
kredowych	846,7	856,5	864,9
starszych	7,1	7,1	7,1

Źródło: dane Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Tabl. 2 (25). **ZASOBY WÓD LECZNICZYCH SŁABO ZMINERALIZOWANYCH**
UDOKUMENTOWANE GEOLOGICZNIE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Liczba złóż	1	1	1
Zasoby eksploatacyjne w m ³ /h	96	96	96
Pobór wód w tys. m ³ /r	3,8	48,0	91,6

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego.

Tabl. 3 (26). **STAN EKOLOGICZNY RZEK W WYBRANYCH PUNKTACH RZECZNYCH**
W 2008 R.

NAZWA RZEKI	Punkt pomiarowo-kontrolny	Stan ekologiczny jednolitej części wód
Bug	Kryłów	umiarkowany
	Włodawa	umiarkowany
Sołokija	Wierzbica	umiarkowany
Białka	Obrowiec	umiarkowany
Udał	Turka	umiarkowany
Uherka	Rudka	umiarkowany
Włodawka	Włodawa	umiarkowany
Tarasienka	Okuninka	umiarkowany
Hanna	Hanna	umiarkowany
Grabar	Kodeń	umiarkowany
Krzna	Biała Podlaska	umiarkowany
Zielawa	Woskrzenice	umiarkowany
Czyżówka	Janów Podlaski	umiarkowany
Tanew	Osuchy	dobry
Szum	Szostaki	dobry
Łada	Goraj	dobry

Tabl. 3 (26). **STAN EKOLOGICZNY RZEK W WYBRANYCH PUNKTACH RZECZNYCH W 2008 R.** (dok.)

NAZWA RZEKI	Punkt pomiarowo-kontrolny	Stan ekologiczny jednolitej części wód
Branew	Momoty Dolne	umiarkowany
Wisła	Piotrawin	umiarkowany
Wyżnica	Dzierzkowice	słaby
Bystra	Ochoznica	umiarkowany
Kurówka	Puławy	umiarkowany
Wieprz	Jaszców	umiarkowany
Por	Nawóz	dobry
Łabuńka	Krzak	umiarkowany
Wojśława	Krasnystaw	umiarkowany
Mogielnica	Ciechanki	umiarkowany
Świnka	Łęczna	umiarkowany
Bystrzyca	Osmolice	umiarkowany
Krężniczanka	Krężnica Jara	umiarkowany
Ciemiega	Pliszczyn	umiarkowany
Tyśmienica	Ostrów Lubelski	umiarkowany
Piwonia	Mościska	umiarkowany
Mała Bystrzyca	Wola Osowińska	umiarkowany
Minina	Drewnik	umiarkowany

Źródło: dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie.

Tabl. 4 (27). **KLASYFIKACJA STANU EKOLOGICZNEGO JEZIOR BADANYCH W 2008 R.**

NAZWA JEZIORA	Powierzchnia w ha	Klasyfikacja stanu ekologicznego	Przezroczystość w m
Białe Sosnowickie	144,8	III	0,5
Białe Włodawskie	106,4	I	3,6
Firlej	91,3	III	1,2
Kleszczów	53,9	II	2,0
Krasne	75,9	V	2,3
Kunów	117,5	III	0,6
Spólne	65,3	II	1,9
Uścimowskie	66,7	III	0,4

Źródło: dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie.

Tabl. 5 (28). **MELIORACJE PODSTAWOWE**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Rzeki i kanały w km.....	4884	4887	4888
w tym rzeki uregulowane.....	3474	3480	3487
Długość wałów w km.....	200	199	199
Obszar chroniony wałami w tys. ha.....	27,3	27,3	27,3

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 6 (29). **MELIORACJE PODSTAWOWE WYMAGAJĄCE ODBUDOWY
LUB MODERNIZACJI**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Melioracje podstawowe:			
rzeki w km.....	1508	1494	1494
wały w km.....	159	156	124
zbiorniki w tys. m ³	11368	19009	21187
stacje pomp w szt.....	4	-	-
Powierzchnia użytków rolnych z urządzeniami wymagającymi odbudowy lub modernizacji w tys. ha.....	61,9	61,7	61,4
w tym:			
grunty orne.....	8,7	8,7	8,8
użytki zielone.....	53,2	53,0	52,6

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 7 (30). **POWIERZCHNIA ZMELIOROWANYCH UŻYTKÓW ROLNYCH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006		2007		2008	
	ogółem	w tym objęte utrzymaniem	ogółem	w tym objęte utrzymaniem	ogółem	w tym objęte utrzymaniem
	w ha					
OGÓŁEM	318333	97181	318272	86590	318208	86590
Grunty orne.....	150748	59156	151019	53797	150982	53797
w tym:						
zdrenowane.....	124405	54092	124372	47584	124307	47584
nawadniane.....	337	32	337	30	337	30
Trwałe użytki zielone.....	167585	38117	167253	32794	167226	32794
w tym:						
zdrenowane.....	30290	8899	30288	8538	30312	8538
nawadniane.....	47226	7346	47123	4317	47391	4317

Źródło: dane Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Lublinie.

Tabl. 8 (31). **POWIERZCHNIA ZMELIOROWANYCH UŻYTKÓW ROLNYCH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Grunty orne			Użytki zielone			
		razem	w tym		razem	w tym		z liczby razem zagospoda- rowane
			nawadnia- ne	zdrenowa- ne		nawadnia- ne	zdrenowa- ne	
w ha								
WOJEWÓDZTWO.	322508	151051	337	124307	171457	48818	30310	168062
Podregion bialski....	121558	46825	43	32724	74733	28333	9859	74378
Powiaty:								
bialski.....	57166	24035	-	17199	33131	9378	3076	33131
parczewski	21564	8064	43	4925	13500	7722	1209	13500
radzyński.....	20446	8360	-	6068	12086	4829	544	12076
włodawski.....	21888	6354	-	4532	15534	6266	5030	15189
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska....	494	12	-	-	482	138	-	482
Podregion chełmsko-zamojski.....	105204	50285	106	44229	54919	10834	13460	52905
Powiaty:								
biłgorajski	30825	22135	-	21048	8690	1567	2956	8125
chełmski.....	24247	8576	-	6018	15671	2800	4230	15551
hrubieszowski	14065	8100	-	7312	5965	156	1659	5885
krasnostawski.....	2925	82	-	54	2843	449	504	2684
tomaszowski.....	18328	7505	106	6557	10823	3707	2696	10391
zamojski.....	14538	3821	-	3184	10717	2120	1391	10059
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm.....	17	-	-	-	17	-	-	17
Zamość.....	259	66	-	56	193	35	24	193
Podregion lubelski..	37191	16182	82	13134	21009	5797	3864	20682
Powiaty:								
lubartowski.....	23559	11824	-	10280	11735	3427	2059	11519
lubelski.....	3710	1432	10	1278	2278	548	877	2168
łęczyński	8588	2840	72	1562	5748	1625	793	5747
świdnicki.....	1218	86	-	14	1132	177	135	1132
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin.....	116	-	-	-	116	20	-	116
Podregion puławski	58555	37759	106	34220	20796	3854	3127	20097
Powiaty:								
janowski.....	6246	3941	-	3815	2305	545	977	2111
kraśnicki.....	3349	1740	-	1258	1609	269	241	1609
łukowski.....	19037	9549	106	7603	9488	1077	529	9134
opolski.....	3283	1299	-	1026	1984	970	127	1940
puławski.....	14846	11874	-	11345	2972	492	998	2930
rycki.....	11794	9356	-	9173	2438	501	255	2373

Źródło: dane Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Lublinie.

Tabl. 9 (32). **NAWADNIANE UŻYTKI ROLNE I GRUNTY LEŚNE ORAZ NAPEŁNIANE STAWY RYBNE**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Powierzchnia nawadniana użytków rolnych i gruntów leśnych^a w ha	6786	7105	7924
według sposobów nawadniania:			
podsiąkowe	6746	7065	7892
deszczownie	40	40	32
Pobór wody do nawodnień^b - ogółem w dam³	3560	3993	4697
według sposobów nawodnień:			
podsiąkowe	3545	3978	4677
deszczownie	15	15	20
Napełnianie stawów rybnych^c powierzchnia ogółem w ha	6891	6910	6603
pobór wody w dam ³	157745	156920	161478
na 1 ha	22,9	22,7	24,5
w tym stawy leśne:			
powierzchnia ogółem w ha	122	122	125
pobór wody w dam ³	3653	3653	3652

a Obiekty o powierzchni co najmniej 20 ha. b Łącznie z poborem ścieków do nawodnień. c Obiekty o powierzchni co najmniej 10 ha.

Tabl. 10 (33). **POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI WEDŁUG ŹRÓDEŁ POBORU WODY**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008	
	w hm ³			w odsetkach
OGÓŁEM	378,2	375,5	367,9	100,0
na 1 km ² w dam ³	15,1	14,9	14,6	x
na cele:				
produkcyjne ^a	126,3	125,9	114,6	31,1
w tym:				
wody powierzchniowe	105,8	106,3	96,7	26,3
wody podziemne	18,6	17,1	16,1	4,4
nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełnianie stawów rybnych	161,3	160,9	166,2	45,2
eksploatacji sieci wodociągowej ^b	90,6	88,7	87,1	23,7
wody powierzchniowe	0,0	0,0	0,0	0,0
wody podziemne	90,6	88,7	87,1	23,7

a Poza rolnictwem i leśnictwem z ujęć własnych. b Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

Tabl. 11 (34). **POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem		Na cele						
			produkcyjne ^a			nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełniania stawów rybnych	eksploatacji sieci wodociągowej ^b		
			razem	w tym wody			razem	w tym wody	
				powierzchniowe	podziemne			powierzchniowe	podziemne
	w dam ³	na 1 km ² w dam ³	w dam ³						
WOJEWÓDZTWO ..	367907	14,6	114630	96650	16090	166155	87122	6	87116
Podregion bialski.....	42327	7,1	1638	82	1556	29998	10691	-	10691
Powiaty:									
bialski.....	7508	2,7	581	-	581	3569	3358	-	3358
parczewski	25111	26,4	166	5	161	23689	1256	-	1256
radzyński.....	4376	4,5	705	-	705	1606	2065	-	2065
włodawski	2789	2,2	19	-	19	1134	1636	-	1636
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska.....	2543	51,9	167	77	90	-	2376	-	2376
Podregion chełmsko-zamojski ..	73790	7,9	5673	477	3624	44028	24089	-	24089
Powiaty:									
biłgorajski	9337	5,6	123	-	123	5606	3608	-	3608
chełmski.....	6759	3,6	1054	-	120	3730	1975	-	1975
hrubieszowski	4011	3,2	464	28	436	1470	2077	-	2077
krasnostawski.....	7123	6,9	1097	120	977	3734	2292	-	2292
tomaszowski.....	18271	12,3	1046	6	1040	14421	2804	-	2804
zamojski.....	17852	9,5	514	323	191	15067	2271	-	2271
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm.....	7068	201,9	1064	-	426	-	6004	-	6004
Zamość.....	3369	112,3	311	-	311	-	3058	-	3058
Podregion lubelski.....	73632	17,4	5160	629	4213	36015	32457	6	32451
Powiaty:									
lubartowski.....	35802	27,8	398	-	398	32197	3207	-	3207
lubelski.....	6907	4,1	452	-	452	1480	4975	6	4969
łęczyński	2826	4,4	756	101	337	-	2070	-	2070
świdnicki.....	5987	12,8	373	-	373	2338	3276	-	3276
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin.....	22110	150,4	3181	528	2653	-	18929	-	18929
Podregion puławski...	178159	31,6	102159	95462	6697	56114	19886	-	19886
Powiaty:									
janowski.....	7544	8,6	46	-	46	6125	1373	-	1373
kraśnicki.....	22868	22,8	499	-	499	19102	3267	-	3267
łukowski.....	10691	7,7	898	-	898	4880	4913	-	4913
opolski.....	11059	13,7	339	-	339	8459	2261	-	2261
puławski.....	111546	119,4	99477	95462	4015	6911	5158	-	5158
rycki.....	14451	23,5	900	-	900	10637	2914	-	2914

a Poza rolnictwem i leśnictwem. b Pobór wody na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

Tabl. 12 (35). **ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Przemysł	Rolnictwo i leśnictwo	Eksploatacja sieci wodociągowej	Przemysł	Rolnictwo i leśnictwo	Eksploatacja sieci wodociągowej
	w hm ³				w odsetkach ogółem		
WOJEWÓDZTWO ..	347,1	112,1	166,2	68,8	32,3	47,9	19,8
Podregion bialski.....	40,4	1,6	30,0	8,9	4,0	74,3	22,0
Powiaty:							
bialski.....	6,8	0,5	3,6	2,7	7,0	52,8	40,3
parczewski	24,8	0,2	23,7	1,0	0,7	95,4	3,9
radzyński.....	4,0	0,7	1,6	1,7	17,4	40,0	42,6
włodawski.....	2,6	0,0	1,1	1,4	0,9	44,0	55,1
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	2,2	0,2	-	2,1	7,4	-	92,6
Podregion chełmsko-zamojski ..	66,3	5,0	44,0	17,3	7,5	66,4	26,1
Powiaty:							
biłgorajski	8,7	0,1	5,6	3,0	1,4	64,2	34,4
chełmski.....	6,2	1,0	3,7	1,4	16,8	60,1	23,1
hrubieszowski	3,5	0,3	1,5	1,7	8,9	42,2	48,9
krasnostawski.....	6,7	1,0	3,7	2,0	15,3	55,4	29,3
tomaszowski.....	17,7	1,0	14,4	2,3	5,6	81,3	13,1
zamojski.....	17,4	0,5	15,1	1,8	2,9	86,7	10,3
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	3,0	0,8	-	2,3	25,4	-	74,6
Zamość.....	3,1	0,3	-	2,8	9,8	-	90,2
Podregion lubelski.....	67,4	4,0	36,0	27,3	5,9	53,4	40,5
Powiaty:							
lubartowski.....	35,1	0,3	32,2	2,5	1,0	91,8	7,2
lubelski.....	5,7	0,3	1,5	4,0	5,3	25,8	68,9
łęczyński	2,4	0,6	-	1,8	24,7	-	75,3
świdnicki.....	4,7	0,1	2,3	2,2	2,4	50,2	47,5
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	19,5	2,7	-	16,8	13,9	-	86,1
Podregion puławski...	173,0	101,4	56,1	15,4	58,6	32,4	8,9
Powiaty:							
janowski.....	7,4	0,0	6,1	1,2	0,5	82,8	16,7
kraśnicki.....	22,2	0,3	19,1	2,9	1,3	85,9	12,8
łukowski.....	9,7	0,9	4,9	3,8	9,6	50,6	39,9
opolski.....	10,5	0,3	8,5	1,7	3,2	80,4	16,4
puławski.....	109,9	99,0	6,9	4,0	90,1	6,3	3,6
rycki	13,3	0,9	10,6	1,8	6,7	79,9	13,4

Tabl. 13 (36). **GOSPODAROWANIE WODĄ W PRZEMYSŁE WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przychód wody					Rozchód wody	
	ogółem	z ujęć własnych			z zakupu	zużycie na potrzeby własne	sprzedaż
		razem	w tym				
			powierzchniowych	podziemnych			
w hm ³							
OGÓŁEM	115,0	114,6	96,7	16,1	0,4	112,1	2,4
w tym:							
Przemysł.....	113,0	112,8	96,7	14,3	0,2	110,6	2,0
w tym:							
przetwórstwo przemysłowe.....	111,4	111,2	96,2	13,5	0,2	109,6	1,5
w tym w podsekcjach:							
produkcja artykułów spożywczych; napojów i wyrobów tytoniowych.....	9,6	9,4	0,6	8,8	0,2	9,2	0,3
produkcja wyrobów włókienniczych i odzieży.....	0,1	0,1	0,1	0,0	-	0,1	-
produkcja wyrobów chemicznych	98,5	98,5	95,5	3,1	-	98,0	0,6
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych.....	2,4	2,4	-	0,8	0,0	2,0	0,3
produkcja maszyn i urządzeń ^Δ	0,5	0,5	-	0,5	-	0,3	0,1
produkcja sprzętu transportowego	0,3	0,3	-	0,3	-	0,0	0,1
Handel i naprawy ^Δ	0,2	0,2	-	0,2	-	0,0	0,1
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	1,1	1,0	-	1,0	0,1	1,0	0,0

Tabl. 14 (37). **GOSPODAROWANIE WODĄ W ZAKŁADACH PRZEMYSŁOWYCH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zużycie wody na potrzeby przemysłu		Pobór wody		Zakup wody	
	razem	na 1 km ²	podziemnych	powierzchniowych	razem	w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne
	w dam ³					
WOJEWÓDZTWO	112113	4	16090	96650	402	190
Podregion bialski.....	1527	0	1556	82	54	16
Powiaty:						
bialski.....	473	-	581	-	45	9
parczewski	170	-	161	5	4	4
radzyński.....	698	1	705	-	2	-
włodawski	22	-	19	-	3	3
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska.....	164	3	90	77	-	-
Podregion chełmsko-zamojski ...	5088	1	3624	477	42	19
Powiaty:						
biłgorajski	124	-	123	-	5	3
chełmski.....	1044	1	120	-	3	3
hrubieszowski	308	-	436	28	-	-
krasnostawski.....	1034	1	977	120	2	-
tomaszowski.....	995	1	1040	6	-	-
zamojski.....	509	-	191	323	10	-
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm.....	774	22	426	-	10	1
Zamość.....	300	10	311	-	12	12
Podregion lubelski.....	4058	1	4213	629	178	90
Powiaty:						
lubartowski.....	345	-	398	-	-	-
lubelski.....	302	-	452	-	-	-
łęczyński	585	1	337	101	1	-
świdnicki.....	110	-	373	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin.....	2716	18	2653	528	177	90
Podregion puławski.....	101440	18	6697	95462	128	65
Powiaty:						
janowski.....	40	-	46	-	2	-
kraśnicki.....	286	-	499	-	-	-
łukowski.....	925	1	898	-	48	29
opolski.....	334	-	339	-	-	-
puławski.....	98970	106	4015	95462	72	30
rycki.....	885	1	900	-	6	6

Tabl. 15 (38). **BILANS WODY W PRZEMYSŁE**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w hm ³		
Przychód wody	127,0	126,5	115,0
z ujęć własnych	126,3	125,9	114,6
wody powierzchniowe	105,8	106,3	96,7
wody podziemne	18,6	17,1	16,1
z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów	1,9	2,5	1,9
z zakupu od innych jednostek	0,6	0,6	0,4
Rozchód wody	127,0	126,5	115,0
zużycie na potrzeby zakładów	123,1	122,8	112,1
w tym do produkcji	120,0	119,7	109,5
w tym z sieci wodociągowej	0,3	0,4	0,2
sprzedaż wody	3,3	3,1	2,4
straty w sieci	0,5	0,6	0,5

Tabl. 16 (39). **ZUŻYCIE WODY W ZAKŁADACH PRZEMYSŁOWYCH I ICH WYPOSAŻENIE W ZAMKNIĘTE OBIEGI**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Zużycie wody na cele produkcyjne w hm ³	120,0	119,7	109,5
w tym w obiegach zamkniętych w % ogółem.....	8,5	8,8	8,1
Zakłady wyposażone w obiegi zamknięte:			
w % zakładów ^a ogółem.....	54,9	55,1	57,7
według wskaźnika ujęcia w obiegi zużywanej wody:			
poniżej 10%	54	13	45
10,1% - 50,0%	13	6	12
50,1% - 90,0%	5	2	4
90,1% i więcej.....	-	-	-

a Zużywających wodę do produkcji.

Tabl. 17 (40). **WODY Z ODWADNIANIA ZAKŁADÓW GÓRNICZYCH ORAZ OBIEKTÓW BUDOWLANYCH I WODY ZASOLONE ORAZ ICH WYKORZYSTANIE**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Wody z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych w dam ³	10113	11109	10368
w tym nadające się do wykorzystania	10113	11109	10368
w tym wykorzystane ^a	1926	2486	1890
w % nadających się do wykorzystania.....	19,0	22,4	18,2

a Użyte do produkcji w zakładzie bądź sprzedane lub przekazane.

Tabl. 18 (41). **EKSPLOATACJA SIECI WODOCIĄGOWEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w hm ³		
Woda pobrana z ujęć	90,6	88,7	87,1
Zakup hurtowy wody	2,4	2,2	2,3
Sprzedaż hurtowa wody	5,0	5,3	4,7
Woda dostarczona odbiorcom (zużycie wody) – ogółem	70,7	69,7	68,8
w tym:			
gospodarstwom domowym	59,0	58,1	57,8
na cele produkcyjne	5,6	5,7	5,5
Straty w sieci	12,3	11,0	11,2

Tabl. 19 (42). **WODOCIĄGI I KANALIZACJA**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Sieć rozdzielcza ^a w km:			
wodociągowa	17940,6	18274,1	18610,8
kanalizacyjna	3652,3	3841,3	3979,7
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych w tys. szt:			
wodociągowe	317,7	324,2	332,8
kanalizacyjne	81,5	86,5	90,5
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domo- wych ^b w hm ³	59,0	58,1	57,8
miasta w hm ³	33,4	33,1	32,9
na 1 mieszkańca w m ³	32,9	32,7	32,7
wieś w hm ³	25,7	25,0	24,9

a Bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów. b W ciągu roku.

Tabl. 20 (43). **WODOCIĄGI I KANALIZACJA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Sieć rozdzielcza ^a		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (w ciągu roku)	
	wodociągowa	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	w dm ³	na 1 mieszkańca w m ³
	w km		w szt			
	stan w dniu 31 XII					
WOJEWÓDZTWO	18611	3980	332801	90527	57799,2	26,7
Podregion bialski	3597	777	53545	19342	7626,0	24,8
Powiaty:						
bialski	1534	273	21190	6619	2478,0	21,8
parczewski	561	90	8320	2354	891,5	24,7
radzyński	753	81	10984	2590	1450,7	23,8
włodawski	576	176	7469	2647	1223,2	30,8
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	173	158	5582	5132	1582,6	27,4
Podregion chełmsko-zamojski	5510	1201	106114	27611	14182,7	21,8
Powiaty:						
biłgorajski	944	306	22155	8012	2526,8	24,4
chełmski	1115	150	16505	3006	1339,8	16,9
hrubieszowski	478	136	7700	2555	1133,0	16,8
krasnostawski	913	131	16402	2539	1643,0	24,1
tomaszowski	805	134	15443	3424	2013,8	23,1
zamojski	956	71	18417	2181	1654,8	15,1
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	174	137	4540	2674	1829,7	27,0
Zamość	125	137	4952	3220	2041,8	30,8
Podregion lubelski	4957	1187	86745	22689	22913,9	32,1
Powiaty:						
lubartowski	1088	248	20003	5868	2240,0	24,9
lubelski	1974	164	30297	2695	3653,6	25,5
łęczyński	796	138	9178	1787	1616,2	28,3
świdnicki	535	87	10400	1779	1936,1	26,7
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	565	550	16867	10560	13468,0	38,3
Podregion puławski	4547	814	86397	20885	13076,6	26,6
Powiaty:						
janowski	456	48	7856	1590	1102,0	23,2
kraśnicki	773	126	15440	3643	2578,7	26,1
łukowski	1183	155	21779	4703	3179,9	29,4
opolski	665	74	12285	1878	1498,0	24,0
puławski	875	332	18250	7090	3119,2	26,8
rycki	596	81	10787	1981	1598,8	27,3

a Bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

Tabl. 21 (44). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE ODPROWADZONE DO WÓD LUB DO ZIEMI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
W HM ³			
Ilość ścieków ogółem	155,0	157,6	148,2
Odprowadzane:			
bezpośrednio z zakładów przemysłowych ^a	103,4	105,6	97,4
w tym wody chłodnicze (umownie czyste)	82,7	84,3	76,4
siecią kanalizacyjną	51,5	52,0	50,8
Ścieki wymagające oczyszczenia	72,3	73,4	71,9
oczyszczane ^b	70,6	71,2	69,9
mechanicznie	12,6	13,4	13,4
chemicznie ^c	2,0	2,1	1,8
biologicznie	36,3	14,6	14,1
z podwyższonym usuwaniem biogenów	19,8	41,1	40,6
nie oczyszczane	1,7	2,2	1,9
w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną	1,6	2,0	1,6
W ODSETKACH			
Ilość ścieków ogółem	100,0	100,0	100,0
Odprowadzane:			
bezpośrednio z zakładów przemysłowych ^a	66,7	67,0	65,7
w tym wody chłodnicze (umownie czyste)	53,4	53,5	51,6
siecią kanalizacyjną	33,2	33,0	34,3
Ścieki wymagające oczyszczenia	46,6	46,6	48,5
oczyszczane ^b	45,5	45,2	47,2
mechanicznie	8,1	8,5	9,0
chemicznie ^c	1,3	1,3	1,2
biologicznie	23,4	9,3	9,5
z podwyższonym usuwaniem biogenów	12,8	26,1	27,4
nie oczyszczane	1,1	1,4	1,3
w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną	1,1	1,3	1,1

a Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi. *b* W oczyszczalniach zakładów przemysłowych i jednostek gospodarki komunalnej. *c* Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.

Tabl. 22 (45). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE OCZYSZCZANE I NIEOCZYSZCZANE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	w hm ³			w odsetkach		
OGÓŁEM ^a	110,8	112,8	103,8	100,0	100,0	100,0
bezpośrednio do wód lub do ziemi ..	103,4	105,6	97,4	93,3	93,6	93,8
w tym wody chłodnicze ^b	82,7	84,3	76,4	80,0	74,7	73,6
do sieci kanalizacyjnej	7,3	7,2	6,4	6,6	6,4	6,2
Ścieki wymagające oczyszczania	20,8	21,3	21,0	20,1	18,9	20,2
oczyszczane	20,7	21,1	20,7	20,0	18,7	19,9
mechanicznie	12,5	13,3	13,3	12,1	11,8	12,8
chemicznie	2,0	2,1	1,8	1,9	1,9	1,7
biologicznie	5,8	5,6	5,2	5,6	5,0	5,0
z podwyższonym usuwaniem						
biogenów	0,4	-	0,3	0,4	-	0,3
nieoczyszczane	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2	0,3

a Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi. b Umownie czyste.

Tabl. 23 (46). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE OCZYSZCZANE I NIEOCZYSZCZANE WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ścieki odprowadzone ^a			
	ogółem	bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi		do sieci kanalizacyjnej
		razem	w tym wody chłodnicze ^b	
w hm ³				
OGÓŁEM	103,8	97,4	76,4	6,4
w tym:				
Przemysł	102,4	97,1	76,4	5,2
w tym:				
przetwórstwo przemysłowe	96,6	91,5	76,4	5,1
w tym w podsekcjach:				
produkcja artykułów spożywczych; napojów i wyrobów tytoniowych	8,3	3,9	0,2	4,4
produkcja wyrobów włókienniczych i odzieży	0,1	-	-	0,1
produkcja wyrobów chemicznych	86,2	86,1	75,0	0,1
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	1,5	1,4	1,1	0,1
produkcja maszyn i urządzeń ^Δ	0,3	0,0	-	0,3
produkcja sprzętu transportowego	0,1	-	-	0,1
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna ..	1,0	0,1	-	1,0

a Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi. b Umownie czyste.

Tabl. 24 (47). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE ODPROWADZONE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ścieki odprowadzone ^a			
	ogółem	bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi		do sieci kanalizacyjnej
		razem	w tym wody chłodnicze ^b	
w dam ³				
WOJEWÓDZTWO	103790	97413	76372	6377
Podregion bialski	1412	1136	70	276
Powiaty:				
bialski	443	442	13	1
parczewski	135	45	21	90
radzyński	664	633	36	31
włodawski	16	16	-	-
Miasto na prawach powiatu:				
Biała Podlaska	154	-	-	154
Podregion chełmsko-zamojski	4538	3223	1122	1315
Powiaty:				
biłgorajski	52	38	-	14
chełmski	925	915	909	10
hrubieszowski	479	469	-	10
krasnostawski	782	719	2	63
tomaszowski	951	449	1	502
zamojski	412	387	4	25
Miasta na prawach powiatu:				
Chełm	663	235	206	428
Zamość	274	11	-	263
Podregion lubelski	8695	6234	173	2461
Powiaty:				
lubartowski	222	217	54	5
lubelski	223	174	1	49
łęczyński	5520	5374	88	146
świdnicki	475	464	25	11
Miasto na prawach powiatu:				
Lublin	2255	5	5	2250
Podregion puławski	89145	86820	75007	2325
Powiaty:				
janowski	68	20	-	48
kraśnicki	310	89	-	221
lukowski	896	53	10	843
opolski	261	82	-	179
puławski	86728	86558	74997	170
rycki	882	18	-	864

a Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami kopalnianymi i zanieczyszczonymi wodami opadowymi. b Umownie czyste.

Tabl. 25 (48). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE WYMAGAJĄCE OCZYSZCZANIA ODPROWADZONE BEZPOŚREDNIO DO WÓD LUB DO ZIEMI WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Oczyszczane					Nieoczyszczane	
		razem	mecha- nicznie	chemicz- nie ^a	biolo- gicznie	z pod- wyższo- nym usuwa- niem biogenów	razem	w tym odprowa- dzone siecią kanaliza- cyjną
w dam ³								
WOJEWÓDZTWO	71852	69907	13383	1828	14080	40616	1945	1611
Podregion bialski.....	6466	6157	52	-	2234	3871	309	309
Powiaty:								
bialski.....	1551	1484	20	-	928	536	67	67
parczewski	476	474	29	-	445	-	2	2
radzyński.....	1232	1196	3	-	653	540	36	36
włodawski	1056	912	-	-	208	704	144	144
Miasto na prawach powia- tu:								
Biała Podlaska.....	2151	2091	-	-	-	2091	60	60
Podregion chełmsko-zamojski	13618	13020	297	-	3159	9564	598	411
Powiaty:								
biłgorajski	1634	1493	17	-	425	1051	141	141
chełmski	519	509	12	-	447	50	10	10
hrubieszowski	1526	1155	10	-	518	627	371	186
krasnostawski.....	1632	1607	134	-	875	598	25	23
tomaszowski.....	2063	2027	75	-	671	1281	36	36
zamojski	719	714	41	-	191	482	5	5
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm.....	2580	2580	8	-	21	2551	0	0
Zamość.....	2945	2935	-	-	11	2924	10	10
Podregion lubelski.....	29134	29049	5433	7	2683	20926	.	.
Powiaty:								
lubartowski.....	1445	1326	13	-	1313	-	119	107
lubelski ^b	1018	1113	-	-	849	264	.	.
łęczyński ^b	6164	6294	5147	-	253	894	.	.
świdnicki.....	1932	1877	273	7	268	1329	55	55
Miasto na prawach powia- tu:								
Lublin.....	18575	18439	-	-	-	18439	136	136
Podregion puławski.....	22636	21681	7601	1821	6004	6255	955	830
Powiaty:								
janowski.....	459	431	-	-	431	-	28	8
kraśnicki.....	1616	1595	-	-	215	1380	21	21
łukowski.....	2464	2387	14	-	384	1989	77	77
opolski.....	1144	1068	-	-	1068	-	76	66
puławski.....	14543	14380	7587	1821	2761	2211	163	68
rycki.....	2410	1820	-	-	1145	675	590	590

a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych. *b* Większa ilość ścieków oczyszczanych od odprowadzonych wynika z szacunkowych metod określania ilości ścieków komunalnych odprowadzonych siecią kanalizacyjną.

Tabl. 26 (49). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE WYMAGAJĄCE OCZYSZCZANIA ODPROWADZONE BEZPOŚREDNIO DO WÓD LUB DO ZIEMI WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Oczyszczane					Nie-oczyszczane
		razem	metodą			z podwyższonym usuwaniem biogenów	
			mechaniczną	chemiczną	biologiczną		
w hm ³							
OGÓŁEM	21,0	20,7	13,3	1,8	5,2	0,3	0,3
w tym:							
Przemysł.....	20,8	20,4	13,3	1,8	5,0	0,3	0,3
w tym w podsekcjach:							
przetwórstwo przemysłowe	15,1	14,8	7,9	1,8	4,7	0,3	0,3
w tym:							
produkcja artykułów spożywczych; napojów i wyrobów tytoniowych.....	3,6	3,3	0,3	-	2,7	0,3	0,3
produkcja wyrobów chemicznych	11,1	11,1	7,4	1,8	2,0	-	-
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	0,3	0,3	0,2	-	0,1	-	-
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę ...	0,5	0,5	0,3	0,0	0,2	-	-
Handel i naprawy ^A	0,0	-	-	-	-	-	0,0
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	0,1	0,1	0,0	-	0,0	-	-

Tabl. 27 (50). ZAKŁADY WEDŁUG WYPOSAŻENIA W OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OGÓLEM	154	151	143
Posiadające oczyszczalnie ścieków ^a	75	72	63
o wystarczającej przepustowości.....	73	71	61
o niewystarczającej przepustowości.....	2	1	2
Bez oczyszczalni ścieków	79	79	80
odprowadzające ścieki do:			
wód powierzchniowych ^b	4	3	6
sieci kanalizacyjnej ^c	75	76	74

a Odprowadzające ścieki wymagające oczyszczenia do wód powierzchniowych lub do ziemi. *b* Łącznie z zakładami odprowadzającymi ścieki do ziemi. *c* Odprowadzające ścieki tylko do sieci kanalizacyjnej.

Tabl. 28 (51). OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Mechaniczne	Chemiczne	Biologiczne	Z podwyższonym usuwaniem biogenów
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych					
Liczba.....					
2006	81	16	7	56	2
2007	78	16	8	52	2
2008	68	16	4	46	2
Przepustowość w dam ³ /d.....					
2006	141	58	31	49	3
2007	138	58	31	46	3
2008	135	64	23	45	3
Oczyszczalnie ścieków komunalnych ^a					
Liczba.....					
2006	239	10	-	202	27
2007	246	11	-	206	29
2008	252	9	-	214	29
Przepustowość w dam ³ /d.....					
2006	356	1	-	203 ^b	152
2007	343	1	-	74 ^b	268
2008	348	1	-	76^b	271
Ludność korzystająca ^c z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem					
2006	51,9	0,1	-	30,6	21,2
2007	52,6	0,1	-	22,6	74,3
2008	52,1	0,1	-	24,0	76,5

a Miejskie i wiejskie pracujące na sieci kanalizacyjnej. *b* Dotyczy urządzeń do biologicznego oczyszczania. *c* Na podstawie szacunków.

Tabl. 29 (52). **CHARAKTERYSTYKA PRZEMYSŁOWYCH OCZYSZCZALNI I PODCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OCZYSZCZALNIE			
OGÓLEM	81	78	68
mechaniczne			
liczba	16	16	16
przepustowość projektowana w m ³ /d.....	57808	57665	63525
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	33202	34493	35044
chemiczne			
liczba	7	8	4
przepustowość projektowana w m ³ /d.....	30889	31089	23465
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	5945	5757	5037
biologiczne			
liczba	56	52	46
przepustowość projektowana w m ³ /d.....	49078	46455	44521
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	16923	15826	14634
z podwyższonym usuwaniem biogenów			
liczba	2	2	2
przepustowość projektowana w m ³ /d.....	2640	2640	2640
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	1217	1017	1030
PODCZYSZCZALNIE			
OGÓLEM	110	112	109
mechaniczne			
liczba	90	91	87
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	35169	35721	10367
chemiczne			
liczba	9	10	14
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	11830	11860	13020
biologiczne			
liczba	11	11	8
ścieki oczyszczane w m ³ /d.....	5964	2579	656

Tabl. 30 (53). **ŁADUNKI ZANIECZYSZCZEŃ W ŚCIEKACH PRZEMYSŁOWYCH ODPROWADZONYCH DO WÓD LUB DO ZIEMI**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w kg/r		
Ładunki zanieczyszczeń:			
BZT ₅	314851	284505	315201
ChZT	1436254	1029580	893269
Zawiesina	769888	897478	228255
Chlorki i siarczany	5808588	6302639	6413232
Metale ciężkie	56	64	10

Tabl. 31 (54). **OSADY Z OCZYSZCZALNI I PODCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW PRZEMYSŁOWYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. t suchej masy		
Osady wytworzone w ciągu roku.....	32,1	34,6	18,9
w tym			
stosowane:			
w rolnictwie	1,7	1,6	1,5
do rekultywacji terenów, w tym na cele rolne	6,1	25,0	6,1
składowane.....	24,2	7,9	11,1
w tym na terenie zakładu	23,7	7,2	10,2
Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie własnym zakładu na składowiskach, poletkach i stawach osadowych (stan w dniu 31 XII)	179,0	149,8	166,7

Tabl. 32 (55). **OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW W MIASTACH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Oczyszczalnie ścieków obsługujące miasta	41	41	42
biologiczne.....	27	25	25
z podwyższonym usuwaniem biogenów.....	14	16	17
Ludność ^a w miastach obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków:			
w tys.	953,2	957,3	943,3
w % ludności miast ogółem	94,1	94,9	93,8
w tym:			
biologiczne	54,6	11,7	11,5
z podwyższonym usuwaniem biogenów	45,4	83,2	82,2

a Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 33 (56). **MIASTA OBSŁUGIWANE PRZEZ KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW WEDŁUG LICZBY LUDNOŚCI**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OGÓLEM	41	41	41
obsługiwane przez oczyszczalnie ścieków	41	41	41
biologiczne	26	23	23
z podwyższonym usuwaniem biogenów.....	15	18	18
Oczyszczalnie ścieków obsługujące miasta o liczbie ludności:			
do 5000	14	14	14
5001-10000	7	7	7
10001-20000	8	8	8
20001-50000	8	8	8
50001 i więcej.....	4	4	4

Tabl. 34 (57). **CHARAKTERYSTYKA KOMUNALNYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ oczyszczalni			Przepustowość oczyszczalni			Ścieki oczyszczane ^b w dam ³ /r
	mechaniczny	biologiczny	z podwyższonym usuwaniem biogenów	mechanicznych	biologicznych ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów	
WOJEWÓDZTWO	9	214	29	527	75687	270713	63211
Podregion bialski.....	3	43	7	183	8488	23346	7014
Powiaty:							
bialski.....	1	15	3	120	3365	2300	1161
parczewski	2	7	-	63	2973	-	664
radzyński.....	-	5	2	-	615	4246	999
włodawski.....	-	16	1	-	1535	4800	899
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	-	-	1	-	-	12000	3291
Podregion chełmsko-zamojski	6	100	13	284	15978	71977	16231
Powiaty:							
biłgorajski	-	14	2	-	3762	8365	2161
chełmski.....	2	23	-	80	4180	-	499
hrubieszowski	2	16	5	104	1519	3412	1226
krasnostawski.....	-	12	1	-	2195	3100	918
tomaszowski.....	2	29	1	100	2390	6300	2583
zamojski.....	-	6	2	-	1932	500	356
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	-	-	1	-	-	25300	3534
Zamość.....	-	-	1	-	-	25000	4954
Podregion lubelski.....	-	37	3	60	20887	130178	26782
Powiaty:							
lubartowski.....	-	13	-	-	9290	-	1564
lubelski.....	-	15	-	-	7207	-	925
łęczyński	-	6	2	-	1020	10178	1102
świdnicki.....	-	3	-	60	3370	-	126
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	-	-	1	-	-	120000	23065
Podregion puławski.....	-	34	6	-	30334	45212	13184
Powiaty:							
janowski.....	-	2	-	-	4252	-	889
kraśnicki.....	-	4	2	-	770	12702	1965
łukowski.....	-	8	1	-	2498	8650	2806
opolski.....	-	7	-	-	6975	-	1243
puławski.....	-	9	2	-	8547	17860	3981
rycki.....	-	4	1	-	7292	6000	2300

a Części biologicznej. b Łącznie z wodami opadowymi i dowożonymi do oczyszczalni, bez ścieków oczyszczanych na oczyszczalniach przemysłowych.

Tabl. 35 (58). **MIESZKANIA WYPOSAŻONE W PODSTAWOWE INSTALACJE ORAZ LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Mieszkania wyposażone w:					Ludność korzystająca z sieci:	
	wodociąg	ustęp	łazienkę	gaz sieciowy	centralne ogrzewanie	wodociągowej	kanalizacyjnej
	w % ogółu						
WOJEWÓDZTWO	88,5	76,3	76,6	40,7	71,5	80,2	46,2
Podregion bialski.....	84,0	72,3	72,4	9,5	65,4	74,1	41,8
Powiaty:							
bialski.....	78,4	65,8	66,3	2,0	57,6	66,4	29,1
parczewski	82,3	65,8	66,0	-	59,9	77,0	31,2
radzyński.....	82,2	69,1	69,1	6,3	60,1	72,0	28,3
włodawski	86,8	71,6	72,8	-	66,1	82,2	49,7
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	94,7	91,3	90,2	38,0	87,2	84,1	82,2
Podregion chełmsko-zamojski ...	86,0	70,9	72,3	28,7	66,6	74,1	39,2
Powiaty:							
biłgorajski	91,2	72,6	74,1	14,2	67,0	90,5	39,0
chełmski.....	74,7	53,6	55,8	7,8	49,4	61,5	18,2
hrubieszowski	79,1	68,5	71,4	0,2	66,6	51,9	31,5
krasnostawski.....	83,8	60,4	63,8	29,1	59,2	78,8	30,1
tomaszowski.....	87,8	70,8	73,4	26,2	67,1	71,6	29,7
zamojski.....	77,9	57,5	59,8	18,2	52,9	52,9	8,5
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	98,9	95,4	92,7	60,4	87,6	96,9	92,2
Zamość.....	98,0	96,0	94,8	84,6	91,9	94,3	89,9
Podregion lubelski.....	93,1	84,4	83,6	62,2	79,7	87,5	61,0
Powiaty:							
lubartowski.....	86,0	67,2	68,1	1,2	61,0	86,1	38,0
lubelski.....	84,4	65,5	67,2	31,3	64,2	72,2	13,3
łęczyński	86,1	73,3	74,3	42,4	71,2	83,5	45,8
świdnicki.....	91,3	81,7	81,5	61,5	80,6	86,5	55,8
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	98,7	96,0	93,8	87,7	89,5	94,9	89,9
Podregion puławski.....	87,3	73,4	74,0	43,1	69,1	81,7	36,9
Powiaty:							
janowski.....	86,0	66,2	68,5	9,3	58,1	71,9	25,0
kraśnicki.....	87,8	74,3	75,2	53,9	73,1	80,1	37,6
łukowski.....	85,4	67,6	68,5	29,4	61,2	85,8	30,9
opolski.....	84,4	67,1	67,6	40,5	63,1	80,5	30,2
puławski.....	91,1	82,6	82,3	61,3	79,1	84,9	55,6
rycki	85,8	73,5	74,1	36,0	68,7	79,7	26,5

Tabl. 36 (59). ŚCIEKI KOMUNALNE ODPROWADZONE SIECIĄ KANALIZACYJNĄ

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OGÓLEM w hm³	51,5	52,0	50,8
oczyszczane	49,9	50,1	49,2
mechanicznie	0,1	0,0	0,0
biologicznie	30,5	9,0	8,9
z podwyższonym usuwaniem biogenów.....	19,4	41,1	40,3
nie oczyszczane	1,6	2,0	1,6
Z ogółem w %:			
oczyszczane	96,8	96,3	96,8
w tym biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów	96,7	96,2	96,8
nie oczyszczane	3,2	3,7	3,2

Tabl. 37 (60). OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH ^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Oczyszczalnie (stan w dniu 31 XII)		Przepustowość w m ³ /d	Ścieki komunalne w dam ³		
	ogółem	w tym nie posiadające pozwoleń wodno- prawnych		dopływające do oczyszczalni	w tym oczyszczane ^b	
					razem	w tym bez wód infiltracyjnych i opadowych
TYPU MECHANICZNEGO						
2006.....	10	2	484	55	55	50
2007.....	11	2	509	53	53	49
2008.....	9	2	527	43	43	39
TYPU BIOLOGICZNEGO						
2006.....	202	2	202642	33832	33832	30465
2007.....	206	1	73582	11669	11669	8969
2008.....	214	-	75687	11614	11613	8869
Z PODWYŻSZONYM USUWANIEM BIOGENÓW						
2006.....	27	1	152097	27133	27038	19367
2007.....	29	-	269213	490644	48922	41059
2008.....	29	-	270713	51736	51736	40291

a Miejskie i wiejskie. *b* Łącznie ze ściekami komunalnymi oczyszczanymi przez oczyszczalnię przemysłowe.

Tabl. 38 (61). ŁADUNKI ZANIECZYSZCZEŃ W ŚCIEKACH KOMUNALNYCH
ODPROWADZONYCH PO OCZYSZCZENIU DO WÓD LUB DO ZIEMI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w kg/r		
Ładunki zanieczyszczeń:			
BZT ₅	611156	485452	400995
ChZT.....	3504457	3115977	3000591
Zawiesina.....	1115258	881273	738862
Azot ogólny.....	1096561	843654	693084
Fosfor ogólny.....	120167	86884	58415

Tabl. 39 (62). OSADY Z OCZYSZCZALNI KOMUNALNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. t suchej masy		
Osady wytworzone w ciągu roku	20,9	22,7	22,6
w tym:			
stosowane w rolnictwie.....	7,3	7,1	7,9
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	9,7	9,6	8,2
składowane.....	3,1	4,2	1,7
w tym na terenie zakładu	1,9	2,8	0,8
Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie zakładu ^a	115,4	117,2	114,3

a Na składowiskach, poletkach, lagunach i stawach osadowych; stan w dniu 31 XII.

V. ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

UWAGI METODYCZNE

Zawarte w tym dziale informacje charakteryzują źródła, rozmiary i strukturę zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego oraz przedsięwzięcia mające na celu jego ochronę przed nadmiernym zanieczyszczeniem, w szczególności stan wyposażenia i efekty eksploatacji zainstalowanych urządzeń do ochrony powietrza.

Przez **zanieczyszczanie powietrza** rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

Przez **źródło emisji zanieczyszczeń powietrza** należy rozumieć miejsce, w którym następuje wprowadzenie (wyemitowanie) do powietrza substancji zanieczyszczających. Źródłami zanieczyszczeń są: zakłady energetyczne (elektrownie i elektrociepłownie), zakłady przemysłowe, kotłownie komunalne, paleniska indywidualne (domowe), środki transportu, źródła wtórne powstałe w wyniku wydalania oraz utylizacji ścieków i odpadów (np. hałdy lub wysypiska), rolnictwo (np. rozsiewanie nawozów sztucznych czy stosowanie środków ochrony roślin), a także przemiany i reakcje chemiczne zachodzące w zanieczyszczonej atmosferze oraz źródła naturalne (np. pożary lasów, burze pyłowe, pyły kosmiczne).

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i rodzajów zanieczyszczeń (określonych prawnie) może być ustalona albo na drodze pomiarów, albo na drodze obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o charakterystyczne wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla procesów technologicznych. Statystyka wykorzystuje oba źródła danych z tego zakresu, co znajduje odzwierciedlenie w niniejszej publikacji.

Dane o **emisji z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza** pochodzą z corocznej sprawozdawczości GUS i dotyczą zanieczyszczeń wprowadzonych w sposób zorganizowany (tzn. z wszelkiego rodzaju urządzeń technologicznych i ogrzewczych za pośrednictwem emitorów-kominów, wyrzutni wentylacyjnych) oraz w sposób niezorganizowany (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza to tzw. punktowe źródła emisji zanieczyszczeń, do których zaliczono wszystkie jednostki organizacyjne ustalone przez ówczesnego Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 1986 r. w sprawie opłat za gospodarze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40 z późn. zmianami). Ustalona w ten sposób zbiorowość jednostek sprawozdawczych (zakładów) utrzymywana jest corocznie, co m.in. zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Zbiorowość ta może być powiększona jedynie w szczególnych wypadkach, np. o jednostki nowouruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Należy podkreślić, że wyniki tego badania nie charakteryzują całkowitej emisji zanieczyszczeń powietrza, lecz dotyczą sektora energetyczno-przemysłowego decydującego o skali i strukturze emisji (60-70%).

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych dotyczy ilości zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych przez dany zakład do atmosfery w ciągu roku i obejmuje: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzy i pozostałe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych dotyczy ilości zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje: dwutlenek siarki, tlenki azotu (wyrażone w dwutlenku azotu – NO₂), tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe określone w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska. Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych, oraz dwutlenku siarki określana jest zazwyczaj metodami pomiarowymi, a w przypadku braku urządzeń pomiarowych dokonuje się oszacowania wielkości emisji. Wielkości emisji pozostałych rodzajów zanieczyszczeń gazowych opierają się przeważnie na ustaleniach szacunkowych, przy czym część sprawozdawców nie jest w stanie dokonać oszacowania wszystkich emitowanych do powietrza i objętych badaniem statystycznym rodzajów zanieczyszczeń. Dane pochodzące z badania GUS mają zatem charakter orientacyjny i niepełny, dają obraz w pewnym stopniu zaniżony w stosunku do rzeczywistych rozmiarów sumarycznej emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Dane o ilości zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych (według rodzajów) obrazują rozmiary zanieczyszczeń zredukowanych w urządzeniach do ochrony powietrza, zainstalowanych w zakładach uznanych za szczególnie uciążliwe dla atmosfery. **Skuteczność** działania urządzeń oczyszczających, określana jako **stopień redukcji zanieczyszczeń**, jest wielkością charakterystyczną dla urządzeń i wskazuje, jaki procent całkowitej ilości danego zanieczyszczenia wprowadzonego do urządzenia został przez to urządzenie zatrzymany. Wskaźnik ten wyraża się procentowym stosunkiem ilości zanieczyszczenia zatrzymanego do ilości zanieczyszczenia wytworzonego, tj.: zatrzymanego i wyemitowanego. Wartość tego wskaźnika może wahać się od 0 do 100%. Im bliższa jest 100%, tym większy jest potencjał ochronny danego źródła zanieczyszczeń.

Przy klasyfikacji urządzeń według poziomu skuteczności przyjmuje się, za Biurem Projektowym „OPAM” następujące przedziały jako średnie dla najczęściej stosowanych technologii oraz dla średniego stężenia zanieczyszczeń na wlocie do urządzenia:

RODZAJ URZĄDZEŃ	Skuteczność eksploatacyjna w %		
	niska	średnia	wysoka
Cyklony	poniżej 70	70 - 80	powyżej 80
Multicyklony	„ 75	75 - 85	„ 85
Filtry tkaninowe	„ 93	93 - 98	„ 98
Elektrofiltry	„ 90	90 - 95	„ 95
Urządzenia mokre	„ 85	85 - 95	„ 95

Rzeczywista skuteczność działania urządzenia jest równa lub mniejsza od zakładanej skuteczności eksploatacyjnej, uwzględnia bowiem warunki pracy urządzenia (np. skład chemiczny przepływających pyłów i gazów, skład ziarnowy pyłu, przepływ gazu, temperaturę, wilgotność oraz ciśnienie gazu i inne), także jego dyspozycyjność.

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 1 (63). **ZAKŁADY SZCZEGÓLNIIE UCIAŹLIWE DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA
WEDŁUG WIELKOŚCI EMISJI**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
ZANIECZYSZCZENIA PYŁOWE			
OGÓŁEM	86	82	85
Wielkość emisji w t/r			
25 i mniej	53	52	60
26 – 100	24	23	20
101 – 500	8	6	4
501 i więcej	1	1	1
ZANIECZYSZCZENIA GAZOWE			
Łącznie z dwutlenkiem węgla			
OGÓŁEM	105	102	104
Wielkość emisji w t/r:			
25 i mniej	11	10	11
26 – 100	4	4	5
101 – 500	9	9	10
501 – 1000	8	7	7
1001 – 2000	13	14	17
2001 – 5000	16	15	13
5001 – 10000	4	3	4
10001 – 20000	12	16	16
20001 – 50000	14	12	10
50001 i więcej	14	12	11
Bez dwutlenku węgla			
OGÓŁEM	101	98	101
Wielkość emisji w t/r:			
25 i mniej	39	35	36
26 – 100	22	24	28
101 – 500	31	30	29
501 – 1000	5	5	4
1001 – 2000	-	-	-
2001 i więcej	4	4	4

Tabl. 2 (64). **ZMIANY^a EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ W ZAKŁADACH SZCZEGÓLNIIE
UCIAŹLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	wzrost lub zmniejszenie (-) w t/r		
Zanieczyszczenia pyłowe	-1269	-720	-1364
Zanieczyszczenia gazowe	-205088	212337	-385586
w tym dwutlenek siarki	-522	246	-3186

a W stosunku do stanu na koniec roku poprzedniego w warunkach porównywalnych, tj. dla tych samych zakładów i rodzajów zanieczyszczeń obliczonych według tych samych metod.

Tabl. 3 (65). **EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIE UCIAŹLIWYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Emisja zanieczyszczeń pyłowych:			
w t/r.....	5463	4743	3379
w tym:			
ze spalania paliw.....	4440	3609	2335
cementowo-wapiennicze i materiałów ognio- trwałych.....	337	428	289
krzemowe.....	59	61	73
nawozów sztucznych.....	498	517	535
węglowo-grafitowe, sadza.....	35	39	31
na 1 km ²	0,2	0,2	0,1
Emisja zanieczyszczeń gazowych:			
w t/r.....	5078586	5290923	4905337
w tym:			
dwutlenek siarki.....	18581	18827	15641
tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂).....	9874	10523	9606
tlenek węgla.....	7071	7658	6308
dwutlenek węgla.....	5041535	5252370	4872364
na 1 km ²	202,2	210,6	195,3
w tym:			
dwutlenek siarki.....	0,7	0,7	0,6
tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂).....	0,4	0,4	0,4
tlenek węgla.....	0,3	0,3	0,3
dwutlenek węgla.....	200,7	209,1	193,9

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 4 (66). EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA ^a WEDŁUG RODZAJÓW SUBSTANCJI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w t/r		
OGÓŁEM.....	5084049	5295666	4908716
w tym:			
alkohole alifatyczne i ich pochodne	86	85	101
amoniak	891	854	769
benzo(a)piren	1	1	0
dwutlenek siarki	18581	18827	15641
dwutlenek węgla	5041535	5252370	4872364
etery i ich pochodne	3	4	4
ketony i ich pochodne	63	72	90
kwasy nieorganiczne, ich sole i bezwodniki	18	19	15
metan	89	88	98
pyły nawozów sztucznych	498	517	535
pyły pozostałe	153	89	116
pyły węglowo-grafitowe, sadza	35	39	31
pyły z przemysłu cementowo-wapienniczego i materiałów ogniotrwałych	337	428	289
pyły ze spalania paliw	4440	3609	2335
tlenek węgla	7071	7658	6308
tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	9874	10523	9606
węglowodory alifatyczne i ich pochodne ^b	209	242	125
węglowodory pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne	119	119	108

a Z zakładów szczególnie uciążliwych. b Z wyjątkiem wymienionych w innych grupach.

Tabl. 5 (67). EMITORY NA TERENIE ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIIE UCIAŹLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA WEDŁUG WIELKOŚCI EMISJI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Liczba emitorów ogółem.....	1284	1233	1296
o wysokości:			
do 50 m	1222	1175	1237
51-99 m	48	43	44
od 100 m	14	15	15
Emisja zanieczyszczeń w tys. t/r:			
pyłowych z emitorów o wysokości:			
do 50 m	1,4	1,3	1,0
51-99 m	1,7	1,3	1,1
od 100 m	2,4	2,2	1,2
gazowych z emitorów o wysokości:			
do 50 m	1334,4	1286,5	1185,7
51-99 m	1932,0	2064,6	1789,8
od 100 m	1812,2	1939,7	1929,5

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 6 (68). **WYPOSAŻENIE ZAKŁADÓW W PODSTAWOWE URZĄDZENIA DO REDUKCJI ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem		Urządzenia o skuteczności						
			niskiej		średniej		wysokiej		
	liczba	przepływ gazów odlotowych w dm^3/h	liczba	przepływ gazów odlotowych w dm^3/h	liczba	przepływ gazów odlotowych w dm^3/h	liczba	przepływ gazów odlotowych w dm^3/h	
Cyklony	2006	219	4086	27	374	59	1207	133	2505
	2007	177	3722	27	379	57	1101	93	2242
	2008	177	3896	31	506	61	1172	85	2218
Multicyklony	2006	99	3439	8	284	31	1422	60	1733
	2007	81	3594	5	210	30	1492	46	1892
	2008	76	3192	5	146	27	1210	44	1836
Filtry tkaninowe	2006	109	2445	8	165	49	617	52	1663
	2007	109	2419	7	165	44	431	58	1823
	2008	138	3660	4	136	58	565	76	2959
Elektrofiltry	2006	18	3575	-	-	4	545	14	3030
	2007	20	3840	-	-	4	538	16	3302
	2008	16	2673	-	-	3	452	13	2221
Urządzenia mokre .	2006	49	3023	39	2879	6	101	4	43
	2007	58	3345	39	2841	6	101	13	403
	2008	58	3350	39	2841	6	100	13	409
Inne	2006	31	1163
	2007	36	1162
	2008	35	753

Tabl. 9 (71). **EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIIE UCIAŹLIWYCH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Emisja zanieczyszczeń pyłowych				Emisja zanieczyszczeń gazowych				na 1 km ²
	ogółem	w tym		na 1 km ²	ogółem	w tym		na 1 km ²	
		ze spalania paliw	cemento-wo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych			dwutlenek węgla	dwutlenek siarki		
w t/r									
WOJEWÓDZTWO..	3379	2335	289	0,1	4905337	4872364	15641	9606	195,3
Podregion bialski.....	194	184	-	0,0	171771	170415	562	246	28,7
Powiaty:									
bialski.....	26	23	-	0,0	17679	17495	70	15	6,4
parczewski.....	34	33	-	0,0	12621	12460	59	23	13,3
radzyński.....	49	45	-	0,1	39511	39117	140	73	40,9
włodawski.....	32	31	-	0,0	31701	31523	91	41	25,2
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska.....	53	52	-	1,1	70259	69820	202	94	1433,9
Podregion chełmsko-zamojski.....	721	308	284	0,1	1819106	1809040	2487	3684	195,8
Powiaty:									
biłgorajski.....	76	47	1	0,0	21729	21363	50	92	12,9
chełmski.....	100	3	97	0,1	255084	251664	989	785	135,2
hrubieszowski.....	41	40	-	0,0	68691	68501	94	42	54,2
krasnostawski.....	128	47	-	0,1	130186	129563	332	136	126,3
tomaszowski.....	49	46	2	0,0	19000	18771	87	34	12,8
zamojski.....	22	20	-	0,0	23578	23418	83	22	12,6
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm.....	275	84	184	7,9	1214739	1210244	608	2352	34706,8
Zamość.....	30	21	-	1,0	86099	85516	244	221	2870,0
Podregion lubelski...	1141	1092	5	0,3	1008965	1002905	3632	1135	239,1
Powiaty:									
lubartowski.....	73	71	-	0,1	33086	32731	125	64	25,7
lubelski.....	90	83	5	0,1	39508	39034	271	66	23,5
łęczyński.....	260	258	-	0,4	55372	54541	447	99	86,9
świdnicki.....	64	56	-	0,1	83714	82911	444	109	178,9
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin.....	654	624	-	4,4	797285	793688	2345	797	5423,7
Podregion puławski.	1323	751	-	0,2	1905495	1890004	8960	4541	338,2
Powiaty:									
janowski.....	17	17	-	0,0	5631	5538	27	10	6,4
kraśnicki.....	122	109	-	0,1	55944	55439	245	65	55,7
łukowski.....	134	131	-	0,1	56202	55743	182	65	40,3
opolski.....	86	85	-	0,1	28937	28566	134	59	35,7
puławski.....	902	351	-	1,0	1735495	1721668	8298	4294	1858,1
rycki.....	62	58	-	0,1	23286	23050	74	48	37,9

a W przeliczeniu na NO₂.

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 10 (72). EMISJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ PYŁOWYCH W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym		Na 1 km ²
		ze spalania paliw	cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych	
w t/r				
OGÓLEM	3379	2335	289	0,1
MIASTA	2882	1855	281	3,0^a
Bełżyce	11	11	-	0,5
Biała Podlaska	53	52	-	1,1
Biłgoraj	71	43	-	3,4
Chełm	275	84	184	7,9
Dęblin	11	8	-	0,3
Janów Lubelski	17	17	-	1,1
Krasnystaw	104	23	-	2,5
Kraśnik	122	109	-	4,9
Lubartów	67	65	-	4,8
Lublin	654	624	-	4,4
Łuków	131	128	-	3,6
Międzyrzec Podlaski	15	14	-	0,7
Opole Lubelskie	18	18	-	1,2
Parczew	34	33	-	4,3
Poniatowa	61	60	-	4,1
Puławy	902	351	-	18,0
Radzyń Podlaski	49	45	-	2,6
Rejowiec Fabryczny	99	2	97	6,6
Ryki	51	50	-	1,8
Szczebrzeszyn	11	10	-	0,4
Świdnik	64	56	-	3,2
Włodawa	32	31	-	1,8
Zamość	30	21	-	1,0
WIEŚ	497	480	8	0,0^a

a Średnia dla miast i wsi, w których występuje emisja pyłów.

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 11 (73). EMISJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ GAZOWYCH W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym				Na 1 km ²
		dwutlenek węgla	tlenek węgla	dwutlenek siarki	tlenki azotu	
w t/r						
OGÓŁEM	4905337	4872364	6308	15641	9606	195,3
MIASTA	4625646	4595056	5561	14389	9258	4801,5^a
Bełżyce	7331	7255	37	21	14	318,7
Biała Podlaska	70259	69820	113	202	94	1433,9
Biłgoraj	20079	19738	158	47	86	956,1
Chełm	1214739	1210244	1496	608	2352	34706,8
Dęblin	2139	2085	24	13	13	56,3
Janów Lubelski	5631	5538	39	27	10	375,4
Krasnystaw	61088	60874	75	78	61	1454,5
Kraśnik	55944	55439	159	245	65	2237,8
Lubartów	30700	30371	152	115	61	2192,9
Lublin	797285	793688	326	2345	797	5423,7
Łuków	54850	54401	204	180	63	1523,6
Międzyrzec Podlaski	14951	14838	40	60	12	712,0
Opole Lubelskie	8300	8185	69	31	15	553,3
Parczew	12621	12460	79	59	23	1577,6
Poniatowa	17067	16858	90	83	36	1137,8
Piaski	641	641	-	-	-	80,1
Puławy	1733683	1719877	291	8297	4288	34673,7
Radzyń Podlaski	39511	39117	181	140	73	2079,5
Rejowiec Fabryczny	254351	250938	1628	985	784	16956,7
Ryki	21147	20965	81	61	35	755,3
Świdnik	83073	82270	152	444	109	4153,7
Szczepieszyn	2456	2415	23	13	5	84,7
Włodawa	31701	31523	46	91	41	1761,2
Zamość	86099	85516	98	244	221	2870,0
WIEŚ	279691	277308	747	1252	348	11,6^a

a Średnia dla miast i wsi, w których występuje emisja gazów.

ZANIECZYSZCZENIE I OCHRONA POWIETRZA

Tabl. 12 (74). **EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI**

WYSZCZEGÓLNIENIE		Emisja zanieczyszczeń w tys. t				Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń			
		pyłowych		gazowych		pyłowe		gazowe	
		ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym dwu- tlenek siarki	w tys. t	w % zanie- czysz- czeń wytwo- rzonych	w tys. t	w % zanie- czysz- czeń wytwo- rzonych
OGÓŁEM	2006	5,5	4,4	5078,6	18,6	378,7	98,6	206,5	84,8
	2007	4,7	3,6	5290,9	18,8	482,4	99,0	215,1	84,8
	2008	3,4	2,3	4905,3	15,6	327,9	99,0	213,9	86,6
w tym:									
Przetwórstwo przemysłowe....	2006	3,4	2,4	3417,0	12,4	356,3	99,0	206,0	88,5
	2007	3,2	2,1	3840,8	13,1	465,9	99,3	214,9	88,0
	2008	1,9	0,9	3492,4	10,6	311,5	99,4	213,8	89,8
w tym w podsekcjach:									
produkcja artykułów spo- żywczych; napojów i wy- robów tytoniowych	2006	0,9	0,9	450,9	1,5	5,6	86,0	0,2	4,4
	2007	0,8	0,7	446,6	1,3	4,4	85,3	0,1	4,1
	2008	0,4	0,4	330,6	1,0	2,6	86,4	0,1	3,2
produkcja wyrobów włó- kienniczych i odzieży.....	2006	-	-	-	-	-	-	-	-
	2007	-	-	-	-	-	-	-	-
	2008	0,0	0,0	3,6	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0
produkcja wyrobów che- micznych.....	2006	1,9	1,4	1534,1	9,9	92,7	98,0	205,8	93,2
	2007	1,7	1,2	1711,0	10,6	122,0	98,6	214,7	92,9
	2008	0,9	0,4	1734,2	8,3	73,4	98,8	213,7	93,9
produkcja wyrobów z po- zostałych surowców nie- metalicznych.....	2006	0,5	0,1	1410,9	0,9	257,4	99,8	0,0	0,6
	2007	0,6	0,1	1664,0	1,2	338,7	99,8	0,1	0,6
	2008	0,5	0,1	1406,8	1,2	234,9	99,8	0,1	0,7
produkcja maszyn i urzą- dzeń ^Δ	2006	0,1	0,0	12,6	0,1	0,2	78,6	0,0	2,5
	2007	0,0	0,0	10,4	0,0	0,2	80,4	0,0	3,7
	2008	0,0	0,0	10,6	0,0	0,1	81,9	0,0	2,9

VI. LASY, OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU

UWAGI METODYCZNE

W dziale zawarto statystyczną charakterystykę zagadnień dotyczących obszarów, obiektów, gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną prawną, organizmów genetycznie zmodyfikowanych, stanu zasobów leśnych oraz zagrożeń i ochrony środowiska leśnego, a także terenów zieleni, parków i ogrodów historycznych oraz rodzinnych ogrodów działkowych.

Do **powierzchni gruntów leśnych w rozumieniu ustawy o lasach**, zalicza się grunty:

– o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha pokryte roślinnością leśną (powierzchnia zalesiona), lub przejściowo jej pozbawione (powierzchnia niezalesiona). Są to grunty przeznaczone do produkcji lub stanowiące rezerwaty przyrody, wchodzące w skład parków narodowych lub wpisane do rejestrów zabytków. związane z gospodarką leśną, zajęte pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, szkółki leśne, miejsca składowania drewna itp.

Powierzchnia zalesiona obejmuje grunty pokryte uprawami, młodnikami i starszymi drzewostanami oraz plantacjami: topoli, nasiennymi i drzew szybko rosnących.

Powierzchnia niezalesiona obejmuje grunty:

- znajdujące się w produkcji ubocznej (np. plantacje choinek, poletka łowieckie);
- przejściowo pozbawione drzewostanu i przewidywane do odnowienia w najbliższych latach, tj. zręby, halizny, płazowiny;
- przewidziane do objęcia ochroną prawną (np. śródleśne oczka wodne, hale, połoniny);
- przeznaczone do wyłączenia z produkcji grunty leśne wylesione (np. zalewiska i zapadliska na obszarze szkód górniczych).

Grubizna jest to drewno okrągłe wielkowymiarowe i średniowymiarowe. Drewno wielkowymiarowe jest to drewno o średnicy górnej od 14 cm (bez kory) mierzone w pojedynczych sztukach. Drewno średniowymiarowe jest to drewno o średnicy (mierzonej bez kory): górnej od 5 cm wzwyż i dolnej do 24 cm – mierzone w pojedynczych sztukach, w sztukach grupowo i stosach. Drewno małowymiarowe (drobnica) to drewno okrągłe o średnicy dolnej do 5 cm (bez kory) mierzone w sztukach grupowo lub w stosach.

Odnowienie lasu polega na zakładaniu młodego drzewostanu w miejsce drzewostanu usuwanego lub usuniętego.

Zalesienia polegają na zakładaniu drzewostanów na gruntach pozostających dotychczas poza uprawą leśną (nie zaliczone do powierzchni leśnej).

Pod pojęciem **typu siedliskowego lasu** należy rozumieć kategorię siedlisk równoważnych pod względem przyrodniczym dla produkcji leśnej i charakteryzujących się określonym kompleksem elementów glebowo-gatunkowych, składem gatunkowym roślin dna lasu oraz doбором składu gatunkowego drzewostanu.

Lasy ochronne (lasy szczególnie chronione) to obszary leśne podlegające ochronie ze względu na spełniane funkcje. Za lasy ochronne mogą być uznane lasy, które ochronią glebę przed zmywaniem lub wyjąłowieniem; powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin; chronią brzegi wód przed obrywaniem się, a źródła rzek przed zasypaniem; ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków; stanowią drzewostany uszkodzone na skutek działalności przemysłu; stanowią drzewostany

nasienne lub ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej; mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa; są położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców; w strefach ochronnych wokół sanatoriów i uzdrowisk; w strefie górnej granicy lasów.

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień.

Różnorodność biologiczna (bioróżnorodność) to zróżnicowanie żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami oraz zróżnicowanie ekosystemów.

Ochrona krajobrazowa oznacza zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu.

Ochrona ścisła oznacza całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków – całoroczną ochroną należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju.

Ochrona częściowa oznacza ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części.

Otulina to strefa ochronna granicząca z formą ochrony przyrody i wyznaczona indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

Formami ochrony przyrody są:

- parki narodowe;
- rezerwaty przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk: przyrodniczych, roślin, zwierząt lub grzybów. Utworzenie parku narodowego, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Nadzór nad parkami narodowymi sprawuje minister właściwy do spraw środowiska.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi,

naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Uznanie obszaru za rezerwat następuje w drodze rozporządzenia wojewody.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze rozporządzenia wojewody.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub na mocy uchwały rady gminy.

Sieć obszarów Natura 2000 to spójna funkcjonalnie europejska sieć ekologiczna, tworzona w celu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty Europejskiej. Obowiązek podjęcia takich działań wynika z postanowień Konwencji o różnorodności biologicznej przyjętej w dniu 5 czerwca 1992 r. w Rio de Janeiro (tzw. Konwencja z Rio). Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 są dwa akty prawne: Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku: w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwana Dyrektywą Ptasia) oraz Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (zwana Dyrektywą Siedliskową). Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) to obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu ochrony populacji dziko występujących gatunków ptaków, w granicach których ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) to obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony gatunków.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Ustanowienie stanowiska dokumentacyjnego następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzeczka, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych ga-

tunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Ustanowienie użytku ekologicznego następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Ustanowienie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Rodzinnym ogrodem działkowym jest wydzielony obszar gruntu będący we władaniu Polskiego Związku Działkowców, podzielony na tereny ogólne i działki oraz wyposażony w infrastrukturę niezbędną do jego prawidłowego funkcjonowania (Ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych; Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1419 z późn. zmianami). Rodzinny ogród działkowy powinien obejmować co najmniej 50 działek o powierzchni od 300 do 500 m².

Tereny zieleni to tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym.

Parki spacerowo-wypoczynkowe są to tereny zieleni z roślinnością wysoką i niską o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone w drogi, aleje spacerowe, ławki, place zabaw itp. Do powierzchni parków wliczane są również wody znajdujące się na terenie tych obiektów (np. stawy) oraz tereny sportów wodnych, otwartych kąpielisk, boisk, placów gier itp., o ile są dostępne do użytku powszechnego.

Do kategorii **zieleńce** zaliczono obiekty o powierzchni poniżej 2 ha, w których funkcji dominuje wypoczynek np. występują alejki z ławkami, place zabaw itp.). Do tej kategorii obiektów należy zaliczyć również zieleń przy budynkach użyteczności publicznej (o ile udostępniona jest do użytku powszechnego), pomnikach itp., bulwary i promenady oraz tereny sportów wodnych, otwartych kąpielisk, boisk, placów gier itp., o ile są dostępne do użytku powszechnego. Zieleńce mogą tworzyć kompozycje zieleni niskiej (trawniki, kwietniki) towarzyszące obiektom architektonicznym oraz tworzyć kompozycje zieleni miejskiej o charakterze parkowym, z elementami nasadzeń drzew i krzewów.

Przez **zieleń uliczną** rozumie się pasy zieleni (drzewa i krzewy lub ich skupiska wraz z pozostałymi składnikami szaty roślinnej) wzdłuż dróg, ulic, ciągów komunikacji miejskiej itp.

Tereny zieleni osiedlowej występują przy zabudowie mieszkaniowej, pełnią funkcję wypoczynkową, izolacyjną i estetyczną.

Tabl. 1 (75). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OGÓLEM w ha	574038	576500	576855
Lasy	565633	568009	568367
publiczne	343422	343675	343498
zalesione	339703	339952	339640
niezalesione.....	3719	3723	3858
własność Skarbu Państwa	342451	342672	342455
zalesione	338736	338953	338602
niezalesione	3715	3719	3853
w tym:			
w zarządzie Lasów Państwowych	322861	322946	323045
zalesione.....	319950	320022	319877
niezalesione.....	2911	2924	3168
parki narodowe	12020	12021	12025
zalesione.....	11859	11860	11864
niezalesione.....	161	161	161
własność gmin ^a	971	1003	1043
zalesione	967	999	1039
niezalesione	4	4	4
prywatne	222211	224334	224869
zalesione	219736	221833	222488
niezalesione.....	2475	2501	2381
Grunty związane z gospodarką leśną	8405	8491	8488
Lesistość w %	22,5	22,6	22,6
Zalesienie w %	22,5	22,4	22,4
Udział lasów (łącznie z gruntami w związanymi z gospodarką leśną) w powierzchni lądowej kraju w %..	.	.	23,1

a Dotyczy także gmin mających status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 2 (76). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia gruntów leśnych									Lesistość w %	
	ogółem	w tym lasy	publiczne						gminne		prywatne
			razem	własność Skarbu Państwa							
				razem	w tym		w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa				
					Lasów Państwowych	parków narodowych					
w ha											
WOJEWÓDZTWO.	576855	568368	351985	350928	331189	12328	1847	1057	224870	22,6	
Podregion bialski.	167632	165070	112230	112014	105641	4141	736	216	55402	27,6	
Powiaty:											
bialski.....	72399	71556	41647	41561	40545	-	340	86	30752	26,0	
parczewski	24421	24040	16698	16669	15305	905	181	29	7723	25,2	
radzyński.....	20445	20147	11621	11598	11531	-	4	23	8824	20,9	
włodawski	49776	48736	42086	42010	38092	3236	203	76	7690	38,8	
Miasto na pr- wach powiatu:											
Biała Podlaska.	591	591	178	176	168	-	8	2	413	12,0	
Podregion chełmsko-zamojski.....	206227	203006	135133	134675	123857	8172	646	458	71094	21,8	
Powiaty:											
biłgorajski	65510	64629	34242	34179	33194	142	175	63	31268	38,4	
chełmski.....	34354	33755	28424	28330	27632	99	225	95	5930	17,9	
hrubieszowski .	16796	16463	14304	14297	14274	-	19	7	2491	13,0	
krasnostawski..	15787	15547	10431	10407	10134	-	65	24	5356	15,1	
tomaszowski....	32424	31819	24562	24426	24368	-	58	136	7862	21,4	
zamojski.....	41034	40481	22847	22772	13991	7930	104	75	18187	21,6	
Miasta na pr- wach powiatu:											
Chełm.....	265	260	265	264	264	-	-	1	-	7,4	
Zamość.....	57	53	57	-	-	-	-	57	-	1,8	
Podregion lubelski.....	60131	59445	29352	29291	28559	15	159	61	30779	14,1	
Powiaty:											
lubartowski.....	27654	27317	13800	13759	13377	-	59	41	13854	21,2	
lubelski.....	17160	17009	6801	6795	6695	-	19	5	10360	10,1	
łęczyński	8458	8346	4883	4876	4689	15	61	7	3575	13,1	
świdnicki.....	5185	5128	2537	2530	2467	-	20	8	2648	10,9	
Miasto na pr- wach powiatu:											
Lublin.....	1673	1644	1330	1330	1330	-	-	1	343	11,1	
Podregion puławski.....	142865	140847	75270	74948	73133	-	306	322	67595	25,0	
Powiaty:											
janowski.....	36113	35419	21734	21703	21586	-	9	31	14379	40,5	
kraśnicki.....	21326	20954	13846	13779	13571	-	35	67	7480	20,8	
łukowski.....	30773	30383	15994	15946	15786	-	54	48	14779	21,8	
opolski.....	18427	18297	6827	6783	6667	-	36	44	11600	22,6	
puławski.....	22864	22542	12558	12441	11287	-	128	117	10306	24,1	
rycki.....	13362	13252	4311	4297	4235	-	44	13	9051	21,6	

Tabl. 3 (77). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ PRYWATNĄ WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia gruntów leśnych					Lasy objęte dokumentacją urzędzeniową			Działalność gospodarcza	
	ogółem	w tym				ogółem	uproszczone plany urządzania lasu	inventaryzacja stanu lasu	odnowienia i zalesienia	pozyskanie drewna (grubizny) ³ w m ³
		własność		lasy ochronne						
		osób fizycznych	wspólnot gruntowych	razem	w % powierzchni gruntów leśnych					
w ha					w ha					
WOJEWÓDZTWO...	224870	214581	9119	884	0,4	164842	162689	2153	439	173952
Podregion bialski...	55402	51521	3368	-	-	24775	24472	303	135	51167
Powiaty:										
bialski.....	30752	29316	1199	-	-	8037	7962	76	91	26406
parczewski.....	7723	6853	760	-	-	7382	7379	3	-	4273
radzyński.....	8824	8234	512	-	-	6883	6660	222	4	5565
włodawski.....	7690	6707	895	-	-	2473	2471	2	40	14757
Miasto na prawach powiatu:										
Biała Podlaska...	413	411	2	-	-	-	-	-	-	166
Podregion chełmsko-zamojski.....	71094	68473	2362	544	0,8	52188	51751	437	172	57398
Powiaty:										
biłgorajski.....	31268	30649	605	-	-	24702	24701	1	17	25400
chełmski.....	5930	5373	532	-	-	1742	1670	73	78	7084
hrubieszowski...	2491	2436	48	-	-	2468	2468	-	-	2918
krasnostawski....	5356	5130	177	-	-	5336	5157	179	18	1813
tomaszowski.....	7862	7404	367	544	6,9	7862	7708	154	31	5814
zamojski.....	18187	17481	633	-	-	10078	10047	31	29	14369
Miasta na prawach powiatu:										
Chełm.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zamość.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Podregion lubelski.....	30780	29754	884	-	-	30352	29747	605	31	15388
Powiaty:										
lubartowski.....	13854	13250	469	-	-	13816	13743	73	11	7325
lubelski.....	10360	10284	73	-	-	10303	9907	395	18	5875
łęczyński.....	3575	3529	43	-	-	3575	3448	127	-	1086
świdnicki.....	2648	2450	198	-	-	2316	2306	10	2	801
Miasto na prawach powiatu:										
Lublin.....	343	241	102	-	-	343	343	-	-	301
Podregion puławski.....	67595	64833	2505	340	0,5	57527	56719	808	101	49999
Powiaty:										
janowski.....	14379	14037	340	-	-	14377	14237	140	10	15748
kraśnicki.....	7480	7297	128	-	-	5567	5410	157	5	7443
łukowski.....	14779	14485	260	340	2,3	10102	9913	189	31	6680
opolski.....	11600	11000	593	-	-	10211	10101	110	28	7397
puławski.....	10306	9472	712	-	-	10827	10712	115	21	5812
rycki.....	9051	8543	471	-	-	6444	6347	97	6	6919

Tabl. 4 (78). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMIN WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia gruntów leśnych				Pozyskanie drewna (grubizny) ogółem w m ³
	ogółem	w tym lasów	objęta dokumentacją urzędziową		
			razem	w tym objęta planami urzędzenia lasu	
w ha					
WOJEWÓDZTWO	1057	1043	262	262	742
Podregion bialski	216	216	16	16	36
Powiaty:					
bialski.....	86	86	16	16	15
parczewski.....	29	29	-	-	14
radzyński.....	23	23	-	-	-
włodawski.....	76	76	-	-	7
Miasto na prawach powiatu:					
Biała Podlaska.....	2	2	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	458	449	132	132	504
Powiaty:					
biłgorajski.....	63	63	2	2	-
chełmski.....	95	95	-	-	-
hrubieszowski.....	7	7	-	-	-
krasnostawski.....	24	24	-	-	-
tomaszowski.....	136	131	74	74	299
zamojski.....	75	75	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:					
Chełm.....	1	1	-	-	-
Zamość.....	57	53	57	57	205
Podregion lubelski	61	60	94	94	-
Powiaty:					
lubartowski.....	41	40	16	16	-
lubelski.....	5	5	0	0	-
łęczyński.....	7	7	4	4	-
świdnicki.....	8	8	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:					
Lublin.....	1	1	1	1	-
Podregion puławski	322	318	94	94	202
Powiaty:					
janowski.....	31	31	-	-	-
kraśnicki.....	67	67	28	28	2
łukowski.....	48	48	-	-	-
opolski.....	44	44	3	3	-
puławski.....	117	113	63	63	200
rycki.....	13	13	1	1	-

Tabl. 5 (79). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW NIELEŚNYCH PRZEZNACZONYCH DO ZALESIENIA ORAZ WYKONANE ZALESIENIA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia gruntów nieleśnych przeznaczonych do zalesienia		Zalesienia gruntów nieleśnych				
			ogółem	publicznych		prywatnych	
	razem	własność Skarbu Państwa					
		ogółem		w zarządzie Lasów Państwowych	razem		w zarządzie Lasów Państwowych
w ha							
WOJEWÓDZTWO...	536	46	256	26	26	26	231
Podregion bialski.....	200	7	104	15	15	15	89
Powiaty:							
bialski.....	4	4	69	7	7	7	62
parczewski.....	7	-	-	-	-	-	-
radzyński.....	3	3	4	-	-	-	4
włodawski.....	186	-	31	8	8	8	23
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	-	-	-	-	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski.....	210	30	82	7	7	7	75
Powiaty:							
biłgorajski.....	-	-	3	2	2	2	2
chełmski.....	201	22	45	1	1	1	44
hrubieszowski.....	8	8	-	-	-	-	-
krasnostawski.....	-	-	9	2	2	2	8
tomaszowski.....	-	-	21	2	2	2	19
zamojski.....	1	1	3	0	0	0	3
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	-	-	-	-	-	-	-
Zamość.....	-	-	-	-	-	-	-
Podregion lubelski....	127	9	4	4	4	4	-
Powiaty:							
lubartowski.....	9	9	4	4	4	4	-
lubelski.....	117	-	-	-	-	-	-
łęczyński.....	-	-	-	-	-	-	-
świdnicki.....	0	-	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	-	-	-	-	-	-	-
Podregion puławski..	-	-	67	0	0	0	66
Powiaty:							
janowski.....	-	-	0	0	0	0	-
kraśnicki.....	-	-	3	-	-	-	3
łukowski.....	-	-	30	-	-	-	30
opolski.....	-	-	22	-	-	-	22
puławski.....	-	-	8	-	-	-	8
rycki.....	-	-	3	-	-	-	3

Tabl. 6 (80). **STRUKTURA POWIERZCHNI LASÓW W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH WEDŁUG WIEKU I SKŁADU GATUNKOWEGO DRZEWOSTANÓW**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Powierzchnia zalesiona w % ogółem	99,1	99,1	99,1
drzewostany według klas wieku:			
I (1-20 lat)	7,6	7,6	7,5
II (21-40 lat)	15,0	14,7	14,2
III (41-60 lat)	23,8	23,7	23,3
IV (61-80 lat)	25,3	25,3	25,5
V i wyższe (81 lat i więcej)	20,5	20,6	21,4
klasa odnowienia, klasa do odnowienia i o strukturze przerębowej	6,9	7,2	7,2
Grupy rodzajowe ^a drzew w % ogółem	100,0	100,0	100,0
sosna i modrzew	66,3	66,3	66,5
świerk	0,4	0,4	0,4
jodła i jedlica	1,0	1,1	1,1
dąb, jesion, klon, jawor i wiąz	14,8	14,9	14,8
buk	1,8	1,8	1,8
grab, brzoza i robinia akacjowa	8,0	7,9	7,8
olcha	6,4	6,3	6,4
osika, lipa, wierzba i topola	1,3	1,3	1,2

a Według gatunków przeważających w drzewostanach.

Źródło: dane Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Tabl. 7 (81). **ZASOBY DRZEWNE NA PNIU W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH**
 Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Grubizna brutto w drzewostanach^a w dam³	73025,6	73820,0	76112,6
w tym na powierzchni zalesionej w %:			
ogółem drzewostany według klas wieku	99,8	99,8	99,8
I (1-20 lat)	0,4	0,4	0,4
II (21-40 lat)	8,7	8,5	8,4
III (41-60 lat)	24,5	24,4	24,0
IV (61-80 lat)	31,9	31,9	31,6
V i wyższe (81 lat i więcej)	28,7	29,1	29,7
klasa odnowienia	5,5	5,4	5,5
przestoje ^b	0,1	0,1	0,2
Zasoby według grup rodzajowych^c drzew w % grubizny (brutto) ogółem.....	100,0	100,0	100,0
sosna i modrzew	71,7	71,8	71,7
świerk	0,2	0,2	0,2
jodła i jedlica	1,3	1,3	1,2
dąb, jesion, klon, jawor i wiąz	12,1	12,0	12,2
buk	2,2	2,2	2,1
grab	0,8	0,8	0,8
brzoza i robinia akacjowa	5,4	5,4	5,4
olcha	5,4	5,4	5,5
osika, lipa, wierzba i topola	0,9	0,9	0,9

a W korze. *b* Drzewa nie wycięte w terminie przewidzianym kolejną rębności. *c* Według gatunków przeważających w drzewostanie.

Źródło: dane Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Tabl. 8 (82). **POWIERZCHNIA I KATEGORIE LASÓW OCHRONNYCH W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w ha		
OGÓŁEM	127210	127143	126920
glebochronne	12842	12838	12834
wodochronne	65590	65527	65587
uzdrowiskowe	586	586	586
w strefie oddziaływania przemysłu.....	6416	6416	6323
w miastach i wokół miast.....	20555	20555	20659
obronne	5901	5901	5807
ostoje zwierząt	4344	4344	4153
na stałych powierzchniach badawczych	1446	1446	1446
cenne pod względem przyrodniczym.....	9151	9151	9146
nasienne	379	379	379

Źródło: dane Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Tabl. 9 (83). **STRUKTURA POWIERZCHNI LASÓW W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH WEDŁUG TYPÓW SIEDLISKOWYCH LASU**
Stan w dniu 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w odsetkach		
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0
Bory			
suchy	0,3	0,3	0,2
świeży	15,0	15,1	14,8
wilgotny	3,5	3,5	3,4
bagienny	0,9	0,9	0,9
mieszany świeży	16,1	15,9	15,4
mieszany wilgotny	6,4	6,5	6,3
mieszany bagienny	0,5	0,5	0,5
mieszany wyżynny	0,2	0,2	0,2
Lasy			
mieszany świeży	21,1	21,1	21,2
mieszany wilgotny	4,6	4,6	4,9
mieszany bagienny	0,6	0,6	0,7
świeży	21,4	21,4	22,0
wilgotny	1,7	1,7	1,8
łęgowy	0,1	0,1	0,1
mieszany wyżynny	1,1	1,1	1,1
wyżynny	2,6	2,6	2,6
Ols i ols górski	3,3	3,3	3,4
Ols jesionowy	0,6	0,6	0,5

Źródło: dane Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Tabl. 10 (84). **POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH WYŁĄCZONA NA CELE NIELEŚNE^a WEDŁUG TYPÓW SIEDLISKOWYCH LASU W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	W ha
OGÓŁEM	42,5
las świeży, wilgotny, łęgowy i górski oraz ols jesionowy i ols górski.....	0,1
lasy mieszane: świeży, wilgotny, bagienny, wyżynny, górski i ols	0,8
bory mieszane: świeży, wilgotny, bagienny, wyżynny i górski.....	15,7
bór świeży, wilgotny i górski.....	24,7
bór suchy i bagienny	1,2

a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 11 (85). **POZYSKANIE DREWNA WEDŁUG FORM WŁASNOŚCI**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Lasy publiczne Skarbu Państwa					własność gmin	Lasy prywatne
		razem	w tym		własność gmin			
			razem	Lasy Państwowe		parki narodowe		
OGÓŁEM w dam³								
2006	1402,6	1248,5	1248,2	1224,6	20,7	0,3	154,1	
2007	1446,4	1262,0	1260,8	1233,9	24,4	1,2	184,4	
2008	1419,7	1245,7	1245,0	1220,5	22,2	0,7	174,0	
w tym:								
Grubizna								
2006	1363,5	1209,4	1209,1	1186,5	19,9	0,3	154,1	
2007	1410,5	1226,1	1224,9	1198,8	23,7	1,2	184,4	
2008	1379,3	1205,4	1204,6	1181,0	21,5	0,7	174,0	
grubizna iglasta								
2006	893,3	786,0	785,9	768,8	16,1	0,1	107,3	
2007	943,9	811,1	810,2	790,1	19,2	0,9	132,8	
2008	881,9	759,8	759,3	741,0	17,6	0,5	122,1	
drewno:								
wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia.....								
2006	469,0	381,9	381,8	373,0	8,6	0,1	87,1	
2007	530,5	422,6	422,0	410,5	11,2	0,6	107,9	
2008	484,6	386,7	386,3	375,9	10,1	0,3	98,0	
wielkowymiarowe specjalne..								
2006	0,4	0,4	0,4	0,4	-	-	-	
2007	0,7	0,7	0,7	0,7	-	-	-	
2008	0,7	0,7	0,7	0,7	-	-	-	
średniowymiarowe dłużycowe.....								
2006	52,3	52,3	52,3	50,5	1,8	-	-	
2007	45,3	45,3	45,3	44,0	1,3	-	-	
2008	43,8	43,8	43,8	42,7	1,1	-	-	
średniowymiarowe do przetworu przemysłowego.....								
2006	322,6	310,7	310,6	306,4	4,3	0,0	12,0	
2007	318,0	303,2	303,0	298,0	5,0	0,2	14,8	
2008	301,5	287,2	287,1	282,5	4,6	0,1	14,3	
opałowe.....								
2006	49,0	40,7	40,7	38,6	1,5	0,0	8,2	
2007	49,4	39,2	39,1	36,8	1,7	0,1	10,2	
2008	51,2	41,4	41,3	39,2	1,7	0,1	9,8	

Tabl. 11 (85). POZYSKANIE DREWNA WEDŁUG FORM WŁASNOŚCI (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Lasy publiczne					własność gmin	Lasy prywatne
		razem	Skarbu Państwa			w tym		
			razem	w tym				
				Lasy Państwowe	parki narodowe			
w dam ³								
grubizna liściasta..... 2006	470,2	423,4	423,2	417,6	3,8	0,2	46,8	
2007	466,5	415,0	414,6	408,8	4,4	0,4	51,5	
2008	497,5	445,6	445,4	440,1	3,9	0,2	51,9	
drewno:								
wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia..... 2006	160,5	129,5	129,4	128,9	0,1	0,1	31,0	
2007	162,8	132,2	132,0	131,3	0,4	0,2	30,6	
2008	160,7	128,9	128,7	128,0	0,4	0,1	31,9	
wielkowymiarowe specjalne.. 2006	6,0	6,0	6,0	6,0	-	-	-	
2007	5,9	5,9	5,9	5,9	-	-	-	
2008	6,5	6,5	6,5	6,5	-	-	-	
średniowymiarowe do przetworu przemysłowego..... 2006	209,1	202,2	202,2	200,5	1,6	0,0	6,9	
2007	208,6	199,5	199,4	197,1	2,2	0,1	9,1	
2008	232,0	223,3	223,2	221,5	1,7	0,0	8,7	
opałowe..... 2006	94,7	85,7	85,7	82,2	2,0	0,0	8,9	
2007	89,2	77,4	77,3	74,4	1,7	0,1	11,9	
2008	98,3	86,9	86,9	84,0	1,8	0,1	11,3	
Drewno małowymiarowe 2006	39,1	39,1	39,1	38,2	0,8	-	-	
2007	35,9	35,9	35,9	35,1	0,7	-	-	
2008	40,3	40,3	40,3	39,5	0,7	-	-	
Grubizna^a na 100 ha powierzchni lasów w m³ 2006	241,1	352,2	353,1	367,5	165,5	x	69,3	
2007	248,3	356,8	357,4	371,2	196,8	x	82,2	
2008	242,7	342,5	343,3	356,6	174,5	x	77,4	

a Łącznie z lasami stanowiącymi własność gmin.

Tabl. 12 (86). ZWALCZANIE^a SZKODNIKÓW LASU WEDŁUG REGIONALNEJ DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w ha		
Powierzchnia chroniona w ha			
przed owadami ^b	1346	1064	709
w tym przy użyciu sprzętu lotniczego.....	406	-	-
przed zwierzyną ^c (bez grodzień).....	3168	3036	1274
przed grzybami ^c	542	516	739

a Środkami chemicznymi, biologicznymi i mechanicznymi. b W lasach publicznych i prywatnych. c W lasach w zarządzie Lasów Państwowych.

Źródło: dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych.

Tabl. 13 (87). **POŻARY LASÓW**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Pożary	696	293	184
Powierzchnia lasów dotknięta pożarami w ha	392,8	157,5	79,8
Przeciętna powierzchnia lasu objęta pożarem w ha	0,56	0,54	0,43

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Straży Pożarnej w Lublinie.

Tabl. 14 (88). **WAŻNIEJSZE ZWIERZĘTA ŁOWNE^a**
Stan w dniu 31 III

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
		W SZT	
Łosie	725	805	1021
Daniele	103	106	116
		W TYS. SZT	
Dziki	6,9	7,5	9,4
Jelenie	3,6	3,7	4,1
Kuropatwy	38,7	37,9	40,9
Lisy	20,6	18,2	16,5
Bazanty	28,6	30,3	35,6
Sarny	37,9	39,3	43,7
Zajęce	46,1	46,5	48,3

^a Dane szacunkowe, dotyczą populacji wiosennych.

Źródło: dane Agencji Nieruchomości Rolnych, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 15 (89). **ODSTRZAŁ WAŻNIEJSZYCH ZWIERZĄT ŁOWNYCH W ŁOWIECKIM ROKU HODOWLANYM^a**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006/2007	2007/2008	2008/2009
	w szt		
Bazanty	4378	6051	6111
Dziki	3585	5210	9479
Jelenie	649	749	865
Kuropatwy	762	918	688
Lisy	9620	9477	9565
Sarny	5933	6383	7457
Zajęce	1917	2763	1581

^a Liczonym od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego; dane nie obejmują ośrodków hodowli zwierzęcy zarządanych przez Lasy Państwowe.

Źródło: dane Agencji Nieruchomości Rolnych, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego.

Tabl. 16 (90). **RODZINNE OGRODY DZIAŁKOWE**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Ogrody:			
obiekty	183	183	181
powierzchnia w ha	1466,1	1466,1	1462,6
Działki:			
liczba	33365	33365	33328
powierzchnia w ha	1124,0	1124,0	1123,2

Źródło: dane Polskiego Związku Działkowców.

Tabl. 17 (91). **TERENY ZIELENI OGÓLNODOSTĘPNEJ I OSIEDLOWEJ W MIASTACH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Parki spacerowo-wypoczynkowe:			
obiekty	54	56	57
powierzchnia w ha	840,0	845,9	850,3
przeciętna powierzchnia 1 obiektu w ha	15,6	15,1	14,9
Zieleńce:			
obiekty	595	593	584
powierzchnia w ha	406,7	400,7	408,3
przeciętna powierzchnia 1 obiektu w ha	0,7	0,7	0,7
Zieleń uliczna w ha	507,9	508,6	513,4
Tereny zieleni osiedlowej w ha	1332,5	1326,2	1350,0
Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej:			
w ha	2579,2	2572,8	2608,6
w % powierzchni ogólnej	2,7	2,7	2,7
na 1 mieszkańca w m ²	25,5	25,5	25,9
Żywopłaty w tys. mb	351,5	349,0	315,0
Nasadenia w tys. szt:			
drzew	3,2	4,6	3,7
krzewów	6,9	23,8	19,9
Ubytki w tys. szt:			
drzew	3,2	3,8	4,3
krzewów	1,9	13,5	2,3
Lasy gminne (mienie komunalne) w ha	272,6	291,9	307,7

Tabl. 18 (92). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH
PRAWNIE CHRONIONA^a**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OGÓLEM:			
w ha	570421,6	570425,1	570428,4
w % powierzchni województwa	22,7	22,7	22,7
na 1 mieszkańca w m ²	2625	2633	2639
Parki narodowe^b:			
w ha	18245,0	18245,0	18247,1
w % powierzchni województwa	0,7	0,7	0,7
na 1 mieszkańca w m ²	84	84	84
Rezerваты przyrody^b:			
w ha	11549,5	11549,5	11549,6
w % powierzchni województwa	0,5	0,5	0,5
na 1 mieszkańca w m ²	53	53	53
Parki krajobrazowe^{bc}:			
w ha	233594,2	233594,2	233595,4
w % powierzchni województwa	9,3	9,3	9,3
na 1 mieszkańca w m ²	1075	1078	1078
Obszary chronionego krajobrazu^c:			
w ha	299166,1	299169,5	299169,5
w % powierzchni województwa	11,9	11,9	11,9
na 1 mieszkańca w m ²	1377	1381	1381
Użytki ekologiczne:			
w ha	7093,5	7093,5	7093,5
w % powierzchni województwa	0,3	0,3	0,3
na 1 mieszkańca w m ²	33	33	33
Stanowiska dokumentacyjne:			
w ha	4,5	4,5	4,5
w % powierzchni województwa	0,0	0,0	0,0
na 1 mieszkańca w m ²	0	0	0
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:			
w ha	768,8	768,8	768,8
w % powierzchni województwa	0,0	0,0	0,0
na 1 mieszkańca w m ²	4	4	4

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. *b* Bez otuliny. *c* Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 19 (93). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.^a**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Obszary prawnie chronione									Pomniki przyrody
	ogółem		parki narodowe ^b	rezerваты przyrody ^b	parki krajobrazowe ^{bc}	obszary chronionego krajobrazu ^c	użytki ekologiczne	stanowiska dokumentacyjne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	
	w ha	w % powierzchni ogólnej								
WOJEWÓDZTWO	570428	22,7	18247	11550	233595	299170	7094	5	769	1478
Podregion biański	92413	15,5	8604	2560	28563	50369	1694	-	622	397
Powiaty:										
biański.....	24779	9,0	-	476	15339	8705	258	-	-	257
parczewski	15658	16,4	2444	397	1083	10907	206	-	622	40
radzyński.....	849	0,9	-	16	-	650	183	-	-	45
włodawski	51127	40,7	6161	1671	12141	30107	1047	-	-	40
Miasto na prawach powiatu:										
Biała Podlaska...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Podregion chełmsko-zamojski	210972	22,7	9430	2918	117548	79100	1935	1	40	417
Powiaty:										
biłgorajski	18406	10,9	183	99	18106	17	-	-	1	44
chełmski	74959	39,8	947	1314	22551	49090	1057	-	-	79
hrubieszowski ...	24781	19,5	-	98	5198	19278	207	-	-	35
krasnostawski....	25378	24,6	-	475	14129	10715	20	-	39	83
tomaszowski.....	15689	10,5	-	255	14795	-	638	-	-	51
zamojski	51758	27,7	8300	675	42769	-	12	1	-	103
Miasta na prawach powiatu:										
Chełm.....	1	0,0	-	1	-	-	-	-	-	11
Zamość.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Podregion lubelski	91758	21,7	213	310	36396	51601	3131	-	108	225
Powiaty:										
lubartowski.....	32477	25,2	-	41	11978	19152	1306	-	-	35
lubelski.....	30621	18,2	-	86	8708	21688	56	-	84	84
łęczyński	19163	30,1	213	134	10303	6971	1519	-	24	47
świdnicki.....	6967	14,9	-	25	5407	1286	250	-	-	27
Miasto na prawach powiatu:										
Lublin.....	2530	17,2	-	24	-	2506	-	-	-	32
Podregion puławski	175287	31,1	-	5761	51089	118100	333	4	-	439
Powiaty:										
janowski.....	55106	63,0	-	3850	31245	20000	11	-	-	145
kraśnicki.....	23681	23,6	-	363	-	23118	201	-	-	73
łukowski.....	22359	16,0	-	1220	-	21137	3	-	-	64
opolski.....	35309	43,6	-	64	6757	28478	10	-	-	22
puławski	31585	33,8	-	264	13087	18164	66	4	-	70
rycki	7247	11,8	-	-	-	7204	43	-	-	65

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. *b* Bez otuliny. *c* Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Tabl. 20 (94). **PARKI NARODOWE W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski	Roztoczański
Rok utworzenia	1990	1974
Kategoria według IUCN	II	II
Powierzchnia w ha:		
ogółem	9764,3	8482,8
grunty:		
leśne	4784,7	8101,7
w tym niezalesione	220,2	46,9
rolne	2369,5	203,6
zadrzewione i zakrzewione	395,3	2,2
woda	477,0	52,8
tereny pozostałe	1737,8	122,5
pod ochroną ścisłą	116,0	805,9
Strefa ochronna	14041,9	38095,9

Tabl. 21 (95). **DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA W PARKACH NARODOWYCH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski			Roztoczański		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Osoby zwiedzające muzea	11918	12504	11656	27300	25990	30220
Imprezy dydaktyczne	12	7	18	83	63	71
Nowe wydawnictwa popularno- naukowe	5	3	4	9	8	6
Ścieżki dydaktyczne	3	6	5	10	9	9
Biblioteki (liczba pozycji księgo- zbioru)	3129	3214	3276	10778	11163	11164

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 22 (96). **POWIERZCHNIA LEŚNA PARKÓW NARODOWYCH WEDŁUG TYPÓW SIEDLISKOWYCH LASU W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski		Roztoczański	
	w ha	w % powierzchni lasów	w ha	w % powierzchni lasów
Siedliska borowe:				
bór świeży.....	184,0	3,9	211,8	2,7
bór wilgotny	84,8	1,8	42,6	0,5
bór bagienny	22,2	0,5	23,7	0,3
bór mieszany świeży	835,8	17,8	1235,7	15,8
bór mieszany wilgotny	388,8	8,2	242,5	3,1
bór mieszany bagienny	162,5	3,4	54,4	0,7
Siedliska lasowe i olsy:				
las mieszany świeży	251,6	5,3	1105,2	14,1
las mieszany wilgotny	836,5	17,8	104,9	1,3
las mieszany bagienny	1420,2	30,2	39,8	0,5
las świeży	17,2	0,4	3,6	0,1
las wilgotny	78,3	1,7	3,1	0,0
las łąkowy.....	-	-	3,3	0,0
ols jesionowy.....	11,6	0,2	20,0	0,3
ols	412,6	8,8	42,3	0,5
Siedliska wyżynne i górskie:				
bór mieszany wyżynny	-	-	12,0	0,2
las mieszany wyżynny	-	-	368,8	4,7
las wyżynny	-	-	4309,0	55,1

Źródło: dane Poleskiego Parku Narodowego i Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Tabl. 23 (97). **GATUNKI DRZEW W PARKACH NARODOWYCH W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski		Roztoczański	
	w ha	w % powierzchni lasów	w ha	w % powierzchni lasów
Drzewa panujące:				
sosna	1703,4	36,2	4445,1	56,8
świerk.....	5,7	0,1	31,3	0,4
modrzew.....	-	-	40,4	0,5
jodła	-	-	1510,1	19,3
buk	-	-	1292,9	16,5
dąb.....	226,0	4,8	277,5	3,6
brzoza.....	1726,6	36,7	27,9	0,4
jesion.....	4,3	0,1	17,3	0,2
olcha.....	975,0	20,7	132,1	1,7
Pozostałe – liściaste ^a	65,2	1,4	47,9	0,6

^a Grab, lipa, osika, klon, wiąz, jawor.

Źródło: dane Poleskiego Parku Narodowego i Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Tabl. 24 (98). SZKODNICTWO I OCHRONA PRZED SZKODNICTWEM W PARKACH NARODOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski			Roztoczański		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Liczba funkcjonariuszy Straży Parku	3	4	4	4	4	4
Liczba spraw:						
wszczętych	9	5	9	10	7	8
zakończonych	8	5	7	10	7	8
Kradzieże drewna:						
liczba przypadków	3	5	4	10	7	8
masa w m ³	11	16,9	5,9	48	19,0	6,6
wartość w zł	1082	1078	561,1	3923	2058	569,4

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 25 (99). STAN LICZEBNY GŁÓWNYCH GATUNKÓW ZWIERZĄT ŁOWNYCH I CHRONIONYCH W PARKACH NARODOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Poleski			Roztoczański		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Bielik	2	2	2 ^c	2 ^a	- ^a	10 ^a
Bocian czarny	10	10	10 ^c	2	2	2
Borsuk	49	40	38	70	60	60
Bóbr	169	231	291	9	- ^b	4
Dzik	157	299	174	90	80	60
Jeleń	103	196	69	70	120	190
Lis	243	316	202	32	30	30
Łoś	168	125	70	2 ^a	-	2
Orlik krzykliwy/orlik grubodzioby	6	4	4 ^c	10	6	12
Ryś	-	-	-	1	1	4
Sarna	756	552	1192	400	410	550
Wilk	-	3	3	10	10	10
Wydra	35	40	40	6	- ^b	2

a Pojawiające się przechodnio, migrujące. b Występują, brak danych liczbowych (w 2007 r. nie inwentaryzowano). c Wyznaczone strefy ochronne.

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.

Tabl. 26 (100). POMNIKI PRZYRODY ^a
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006		2007		2008	
	ogółem	w tym wprowadzone uchwałą rady gmin	ogółem	w tym wprowadzone uchwałą rady gmin	ogółem	w tym wprowadzone uchwałą rady gmin
Ogółem	1554	83	1495	87	1478	89
Pojedyncze drzewa	1113	69	1062	73	1046	75
Grupy drzew	272	5	272	5	272	5
Aleje	41	2	41	2	40	2
Głazy narzutowe	51	1	43	1	43	1
Skalki, grotty, jaskinie i inne	77	6	77	6	77	6

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin.

Tabl. 27 (101). REZERWATY PRZYRODY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Obiekty	Powierzchnia w ha			
		ogółem	w tym z ogółem		w tym pod ochroną ścisłą
			lasy	użytki rolne	
OGÓŁEM 2006	85	11550	9011	245	458
2007	85	11550	9011	245	458
2008	85	11550	9011	245	458
Faunistyczne	11	1086	649	-	-
Krajobrazowe	6	637	597	-	68
Leśne	35	6166	5971	1	337
Torfowiskowe	15	3134	1449	219	-
Florystyczne	6	154	149	-	50
Wodne	1	203	80	-	-
Przyrody nieożywionej	3	13	1	-	1
Stepowe	8	156	115	25	1

Tabl. 28 (102). **REZERWATY PRZYRODY W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ściśła, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworze- nia
Las Lipowy w Uroczysku Bukowiec gm. Jarczów	leśny częściowa	zachowanie naturalnego lasu lipowego	1967
Święty Roch gm. Krasnobród	leśny częściowa	zachowanie naturalnego pochodzenia lasu bukowo-jodłowego	1983
Debry gm. Adamów	leśny częściowa	zachowanie naturalnego pochodzenia lasu bukowo-jodłowego	1983
Rogów gm. Grabowiec	stepowy ściśła	płat roślinności kserotermicznej z reliktowym stanowiskiem dziewięcisiłu popłocholistnego (<i>Carlina onopordifolia</i> Bess)	1965
Łabunie gm. Łabunie	stepowy częściowa	stanowisko bardzo rzadkich roślin stepowych	1959
Skarpa Dobużańska gm. Tyszowce	stepowy częściowa	zachowanie zbiorowisk kserotermicznych z rzadkimi gatunkami roślin stepowych	1989
Broczówka gm. Skierbieszów	stepowy częściowa	zbiorowiska kserotermiczne z rzadkimi chronionymi gatunkami i roślinami stepowymi, fragment grądu i świetlistej dąbrowy	1989
Obary gm. Biłgoraj	torfowiskowy częściowa	fragment torfowiska przejściowego i wysokiego	1975
Wieprzec gm. Zamość	torfowiskowy częściowa	torfowiska niskie i przejściowe z udziałem gatunków chronionych	1990
Nowiny gm. Susiec	torfowiskowy częściowa	torfowiska przejściowe z szeregiem niewielkich oczek wodnych	1990
Hubale gm. Zamość	faunistyczny częściowa	stanowisko susła perełkowanego	1982
Gliniska gm. Uchanie	faunistyczny częściowa	stanowisko susła perełkowanego	1982
Popówka gm. Miączyn	faunistyczny częściowa	stanowisko susła perełkowanego	1988
Skrzypny Ostrów gm. Tarnawatka	florystyczny częściowa	stanowisko modrzewia polskiego	1967
Piekiełko gm. Tomaszów Lubelski	geologiczny ściśła	skupisko głazów narzutowych	1962

Tabl. 28 (102). REZERWATY PRZYRODY W 2008 R. (cd.)

Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ściśla, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworze- nia
Nad Tanwią gm. Susiec	krajobrazowy <i>ściśla</i>	przełom Tanwi przez strefę krawędziową Roztocza Środkowego	1958
Czartowe Pole gm. Józefów	krajobrazowy <i>ściśla</i> i <i>częściowa</i>	przełom Sopotu przez strefę krawędziową Roztocza Środkowego	1958
Szum gm. Józefów	krajobrazowy <i>częściowa</i>	przełom Szumu przez strefę krawędziową Roztocza Środkowego	1958
Susle Wzgórza gm. Dołhobyczów	faunistyczny <i>częściowa</i>	stanowisko susła perełkowanego	1995
Wygon Grabowiecki gm. Grabowiec	faunistyczny <i>częściowa</i>	stanowisko susła perełkowanego	1995
Zarośle gm. Tomaszów Lubelski	leśny <i>częściowa</i>	zachowanie lasów jodłowo-bukowych z gatunkami roślin rzadkich i chronionych	1998
Przecinka gm. Rachanie	leśny <i>częściowa</i>	zachowanie starodrzewia bukowego z licznymi sędziwymi drzewami	1998
Chmiel gm. Jabłonna	leśny <i>częściowa</i>	zachowanie fragmentów starego naturalnego lasu dębowego	1983
Wierzchowiska gm. Piaski	leśny <i>częściowa</i>	zachowanie fragmentów starego naturalnego lasu dębowego	1983
Czapliniec gm. Puławy	faunistyczny <i>częściowa</i>	zachowanie stanowiska lęgowego czapli siwej	1987
Skarpa Dobrska gm. Wilków	krajobrazowy <i>częściowa</i>	naturalne odsłonięcia skał czwartorzędowych oraz murawy kserotermiczne z rzadkimi gatunkami roślin	1991
Krowia Wyspa gm. Kazimierz Dolny gm. Wilków	faunistyczny <i>częściowa</i>	stanowiska lęgowe wielu gatunków ptaków	1991
Las Królewski gm. Krzczonów	leśny <i>częściowa</i>	zachowanie wielu rzadkich gatunków roślin oraz interesujących zbiorowisk leśnych i kserotermicznych, a także ciekawej rzeźby terenu	1997
Stasin m. Lublin	leśny <i>częściowa</i>	naturalne stanowisko brzozy czarnej	1981
Piskory gm. Żyrzyn	biocenotyczny <i>częściowa</i>	zachowanie zespołu ekosystemów wodnych bagiennych i leśnych o dużej różnorodności biologicznej	1998

Tabl. 28 (102). REZERWATY PRZYRODY W 2008 R. (cd.)

Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ściśla, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworze- nia
Olszanka gm. Jabłonna	leśny częściowa	zachowanie fragmentów starego naturalnego lasu dębowego	1983
Jata gm. Łuków	leśny ściśla i częściowa	las wielogatunkowy o charakterze naturalnym z udziałem jodły	1933
Topór gm. Łuków	leśny częściowa	zbiorowiska leśne z udziałem jodły	1933
Kra Jurajska gm. Łuków	przyrody nieożywio- nej częściowa	złoże amonitów w pokładach ilów jurajskich	1980
Kulak gm. Stoczek Łukowski	torfowiskowy częściowa	zbiorowiska roślinne ze stanowiskami wielu ga- tunków roślin chronionych i rzadkich, a w szczególności stanowiska rosiczki długolistnej	1983
Kania gm. Trzebieszów	leśny częściowa	wielogatunkowe lasy liściaste, w tym rzadkie na terenie Polski zbiorowiska dębniaka turzycowe- go	1995
Las Wagramski gm. Łuków	florystyczny częściowa	wawrzynek główkowy na granicy europejskiego zasięgu	1980
Lasy Janowskie gm. Dzwola, gm. Janów Lubelski	historyczny częściowa	kompleks lasów mieszanych w miejscu upamięt- niającym największą na ziemiach polskich bi- twę partyzantów	1984
Imielty Ług gm. Modliborzyce	torfowiskowy częściowa	charakterystyczne dla Puszczy Solskiej rozległe obszary bagien, zarastających zbiorników wod- nych z rzadką i chronioną roślinnością stano- wiącą ostoję ptactwa	1988
Kacze Błota gm. Dzwola	torfowiskowy częściowa	zachowanie charakterystycznych elementów dawnej Puszczy Solskiej	1988
Szklarnia gm. Dzwola, gm. Janów Lubelski	leśny częściowa	fragment dawnej Puszczy Solskiej obejmujący głównie drzewostany naturalnego pochodzenia ze znacznym udziałem jodły	1989
Doły Szczeckie gm. Gościeradów	krajobrazowo-leśny częściowa	gromadne stanowisko buka oraz malowniczo pocięty teren w formie jarów, wąwozów i tzw. suchych dolin	1997
Marynopol gm. Gościeradów	leśny częściowa	zachowanie występującej grupowo jodły	1976
Chmielinne gm. Leśna Podlaska	leśny częściowa	zachowanie lasu łęgowego, a w szczególności jesionowo-olchowego i wiązowego	1967
Łęg Dębowy gm. Janów Podlaski	leśny częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydak- tycznych łęgu dębowego z licznymi drzewami pomnikowymi i rzadkimi roślinami runa na te- renie zalewowym Bugu	1972

Tabl. 28 (102). REZERWATY PRZYRODY W 2008 R. (cd.)

Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ścista, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworze- nia
Omelno gm. Drelów	leśny częściowa	zachowanie lasu lipowego pochodzenia naturalnego	1965
Królowa Droga gm. Dębowa Kłoda	leśny częściowa	zachowanie starodrzewu dębowego naturalnego pochodzenia z pomnikowymi okazami dębu szypułkowego	1967
Czapliniec gm. Radzyń Podlaski	faunistyczny częściowa	zachowanie kolonii lęgowych czapli siwej	1973
Jezioro Obradowskie gm. Parczew	torfowiskowy częściowa	zachowanie jeziora dystroficznego oraz naturalnych zbiorowisk torfowiskowych i leśnych z obecnością rzadkich składników flory, w tym wielu gatunków podlegających ochronie prawnej	1975
Czarny Las gm. Milanów	leśny częściowa	zachowanie fragmentu wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego	1981
Liski gm. Drelów	leśny częściowa	zachowanie lasu o charakterze naturalnym z licznymi zespołami roślinnymi oraz gatunkami roślin rzadkich i chronionych	1981
Dobryń gm. Zalesie	leśny częściowa	zachowanie lasu o charakterze naturalnym z licznymi drzewami dębu szypułkowego o charakterze pomnikowym	1983
Lasy Parczewskie gm. Dębowa Kłoda	leśny częściowa	zachowanie starodrzewu sosnowo-dębowego w miejscu intensywnej działalności partyzanckiej w okresie II wojny światowej	1984
Czapli Stóg gm. Zalesie	faunistyczny częściowa	zachowanie miejsc lęgowych kolonii czapli siwej oraz ostoi wielu ptaków śpiewających	1987
Warzewo gm. Podedwórze	faunistyczny częściowa	zachowanie miejsc lęgowych i ostoi wielu gatunków ptaków	1988
Szwajcaria Podlaska gm. Terespol	leśno-krajobrazowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych urozmaiconych drzewostanów położonych na skarpie rzeki Bug z licznymi drzewami pomnikowymi	1995
Stary Las gm. Konstantynów	leśny częściowa	zachowanie lasu mieszanego – dobrze wykształconego fragmentu grądu z tendencją do przejścia w bór mieszany	1995
Stawska Góra gm. Chełm	florystyczny ścista	zachowanie dla celów naukowych naturalnego zbiorowiska roślinności stepowej z rzadkimi gatunkami roślin m.in. dziewięciszem popłocho-listnym	1956

Tabl. 28 (102). REZERWATY PRZYRODY W 2008 R. (cd.)

Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ściśła, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworzenia
Bachus gm. Sawin	leśny częściowa	zachowanie lasu liściastego z dębem bezszypułkowym	1958
Jezioro Świerszczów gm. Cyców	florystyczny częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jeziora entroficznego oraz reliktywnej roślinności występującej na torfowisku przyległym do jeziora	1959
Torfowisko przy Jeziorze Czarnym gm. Sosnowica	florystyczny ściśła	zachowanie ze względów naukowych i krajobrazowych torfowiska wysokiego oraz malowniczego krajobrazu z występującymi jeziorami i torfowiskami	1959
Serniawy gm. Sawin	leśny częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu łągi olchowo-wiązowego i grądu niskiego pochodzenia naturalnego	1965
Wolwinów gm. Chełm	florystyczny częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska roślinności stepowej	1972
Brzeźno gm. Dorohusk, gm. Chełm	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych torfowiska węglanowego z rzadkimi gatunkami roślin	1973
Jezioro Brudzieniec gm. Wola Uhruska	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych śródleśnego jeziora z otaczającymi je torfowiskami, na którym występują rzadkie gatunki roślin	1973
Siedliszcze gm. Białopole	faunistyczny częściowa	zachowanie miejsca lęgowego orlika krzykliwego oraz fragmentu lasu grądowego o charakterze naturalnym	1975
Liski gm. Białopole gm. Horodło	leśny częściowa	zachowanie drzewostanu dębowego oraz dębo-sosnowego naturalnego pochodzenia	1978
Żmudź gm. Żmudź	florystyczny częściowa	zachowanie unikalnych form erozyjnych na stokach zbudowanych ze skał kredowych oraz stanowiska roślin kserotermicznych	1980
Żółwiowe Błota gm. Włodawa	faunistyczny częściowa	zachowanie najliczniejszego w kraju stanowiska lęgowego żółwia błotnego oraz wielu chronionych i rzadkich gatunków zwierząt, a także wielu rzadkich i zagrożonych zespołów i gatunków roślin	1988
Małoziemce gm. Wola Uhruska	faunistyczny częściowa	zachowanie miejsc lęgowych czapli siwej i innych gatunków ptaków	1988
Roskosz gm. Dorohusk gm. Kamień	torfowiskowy częściowa	zachowanie unikalnych zbiorowisk torfowisk węglanowych, jak też ostoi chronionych i rzadkich gatunków ptaków	1973
Bagno Serebryskie gm. Chełm gm. Ruda Huta	torfowiskowy częściowa	zachowanie torfowiska węglanowego będącego ostoją bardzo rzadkich gatunków ptaków i roślin	1996

Tabl. 28 (102). REZERWATY PRZYRODY W 2008 R. (dok.)

Stan w dniu 31 XII

NAZWA REZERWATU LOKALIZACJA	Typ – forma ochrony (ściśła, częściowa)	Cel ochrony	Rok utworzenia
Wodny Dół gm. Krasnystaw	leśno-krajobrazowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych szczególnego krajobrazu Wyniosłości Giełczewskiej, w tym malowniczych rozcięć erozyjnych pokrytych lasem z rzadkimi, chronionymi roślinami	1996
Głęboka Dolina gm. Kraśniczyn	leśno-krajobrazowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych malowniczych rozcięć erozyjnych w postaci dolin z wąwozami oraz lasów jaworowo-dębowych z bukiem występującym na granicy zasięgu	1996
Jezioro Orchowe gm. Włodawa	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jeziora oraz otaczających go torfowisk z unikalną florą	1996
Magazyn gm. Włodawa	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych w stanie niezmiennym bagien ze stagnującą wodą i unikalną roślinnością	1996
Trzy Jeziora gm. Wola Uhruska gm. Włodawa	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych części obszaru Polesia z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin i zwierząt	1996
Kozie Góry gm. Lubartów	leśny częściowa	stanowisko dębu bezszypułkowego poza granicą zasięgu	1958
Jezioro Brzeziczno gm. Ludwin	torfowiskowy częściowa	zachowanie mało zniszczonych gospodarką człowieka zbiorowisk roślinności wodnej i torfowiskowej	1959
Łęg na Kępie m. Puławy	leśny częściowa	zachowanie naturalnego łęgu wiązowego	1963
Podzamcze m. Bychawa	stepowy częściowa	zachowanie murawy kserotermicznej z wieloma rzadkimi gatunkami roślin	1974
Natalin gm. Urzędów	leśny częściowa	zachowanie naturalnego stanowiska jodły	1976
Jalinka gm. Lubycza Królewska	leśny częściowa	zachowanie naturalnego zbiorowiska łąkowego z udziałem jodły i rzadkimi gatunkami roślin oraz skrzemieniałych drzew trzeciorzędowych w glebie	2000
Machnowska Góra gm. Lubycza Królewska	stepowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zbiorowisk roślinności kserotermicznej	2003
Księżostany gm. Łabunie	leśny częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnej buczyny karpackiej-formy podgórskiej ze starodrzewem bukowym	2003
Torfowisko Sobowice gm. Chełm	torfowiskowy częściowa	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych unikatowych źródłiskowych torfowisk kokułowych oraz roślinności torfowiskowej i ciepłolubnej	2004

Źródło: dane Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Tabl. 29 (103). **PARKI KRAJOBRAZOWE W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia							strefy ochronnej
	parku krajobrazowego						z ogółem rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody	
	ogółem		w tym			w ha		
	w ha	w % powierzchni geograficznej	lasy	użytki rolne	wody			
OGÓŁEM.....	241182	9,6	114380	105648	4193	7587	210341	
Chełmski	16457	0,7	8125	5358	161	625	10878	
Kazimierski	14961	0,6	3130	10039	441	106	24189	
Kozłowiecki	6121	0,2	5315	364	195	47	7432	
Krasnobrodzki	9390	0,4	5693	3636	61	208	30794	
Krzczonowski	12421	0,5	3075	9169	9	83	13854	
Lasy Janowskie	35095	1,4	27812	6898	324	3849	22676	
Nadwieprzański	6261	0,3	2509	3481	127	-	11185	
Podlaski Przełom Bugu	15511	0,6	3874	5421	463	174	9222	
Pojezierze Łęczyńskie	11816	0,5	3781	6014	1182	93	14095	
Poleski	5113	0,2	380	3500	765	-	16954	
Południoworodzkański	4019	0,2	3100	727	52	4	-	
Puszczy Solskiej	21305	0,9	18884	2394	27	105	1972	
Skierbieszowski	35488	1,4	5173	29216	60	295	12479	
Sobiborski	10000	0,4	8500	700	245	1889	9500	
Strzelecki	12026	0,5	7488	2053	40	109	11486	
Szczebrzeszyński	20209	0,8	5625	13811	-	-	-	
Wrzelowiecki	4989	0,2	1916	2867	41	-	13625	

Tabl. 30 (104). **CHARAKTERYSTKA PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

NAZWA PARKU	Lokalizacja (gminy)	Charakterystyka
Chełmski	Chełm, Dorohusk, Ruda Huta, Sawin	duże kompleksy leśne, łąki oraz torfowiska węglanowe z wieloma cennymi gatunkami roślin i zwierząt
Poleski	Urszulin, Sosnowica, Stary Brus	teren na ogół równinny z charakterystycznymi łagodnymi zagłębieniami zajętyymi przez torfowiska lub trudno dostępne jeziora, obszar obfitujący w ekosystemy wodne, krajobraz parku to mozaika pól, łąk, torfowisk, wód, lasów, osobliwością jest duże nagromadzenie roślin strefy atlantyckiej
Sobiborski	Włodawa, Hańsk, Wola Uhruska	bardzo licznie występujące torfowiska (trzy typy torfowisk), jeziora, osobliwością parku jest żółw błotny – gatunek zagrożony wyginięciem, którego populacja jest największą w Europie Środkowej
Strzelecki	Dubienka, Białopole	park charakteryzuje się ubogą rzeźbą terenu, w dominującym płaskim krajobrazie czytelną formą rzeźby jest rozległa dolina Bugu, park obejmuje kompleksy żyznych, wielogatunkowych lasów liściastych i mieszanych, stare, wielogatunkowe drzewostany z dobrze wykształconym podszytem są siedliskiem wielu rzadkich gatunków ptaków
Skierbieszowski	Krasnystaw, Kraśniczyn	jeden z najciekawszych pod względem krajobrazowym mezoregionów wschodniej Polski Dział Grabowiecki, występuje tu wiele rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt
Kazimierski	Kazimierz Dolny, Wilków, Puławy, Janowiec, Karczmiska, Końskowola, Nałęczów, Wąwolnica	unikalne w skali kraju i Europy elementy krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, pokrycie płaskowyżu wyjątkowo gęstą siecią wąwozów lessowych dochodzących do 30 metrów
Wrzelowiecki	Opole Lubelskie, Józefów n/Wisłą	park posiadający bardzo urozmaiconą rzeźbę terenu, występują tu m.in.: wąwozy lessowe, suche doliny, zagłębienia bezodpływowe o charakterze krasowym lub sufozyjnym, pola wydymowe i równiny
Krzczonowski	Krzczonów, Jabłonna, Rybczewice, Piaski	teren falisty, porozcinany dolinami rzecznyymi o stromych zboczach, wąwozy i ostańce denudacyjne
Kozłowiecki	Niemce, Kamionka, Lubartów	park położony jest na Równinie Lubartowskiej, ponad 83 % powierzchni stanowią lasy o dość dużym zróżnicowaniu, w składzie gatunkowym drzewostanów znaczny udział ma rzadki gatunek dębu bezszypułkowego

Tabl. 30 (104). **CHARAKTERYSTYKA PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH W 2008 R. (dok.)**
Stan w dniu 31 XII

NAZWA PARKU	Lokalizacja (gminy)	Charakterystyka
Pojezierze Łęczyńskie	Ludwin, Ostrów Lubelski, Puchaczów, Uścimów	jeden z najcenniejszych przyrodniczo obszarów województwa lubelskiego, na wysokie walory przyrodnicze składają się jeziora z przyległymi torfowiskami, bogactwo roślinności wodnej, torfowiskowej i leśnej
Nadwieprzański	Łęczna, Milejów, Puchaczów, Spiczyn, Trawniki	przyrodniczą i krajobrazową osią parku jest dolina środkowego Wieprza, do najcenniejszych wartości florystycznych należy roślinność starorzeczy
Krasnobrodzki	Adamów, Józefów, Krasnobród, Susiec, Tomaszów Lubelski	park obejmuje położone w centrum Roztocza pasmo wzgórz wapiennych, pokrytych częściowo utworami piaszczystymi
Puszczy Solskiej	Józefów, Aleksandrów, Łukowa, Obsza, Susiec	park obejmuje rozległą strefę borów sosnowych, głównym walorem przyrodniczym są bardzo liczne, śródleśne torfowiska, bagna i bory bagienne
Południoworoztoczański	Lubycza Królewska	park obejmuje fragment Roztocza Południowego na pograniczu województwa lubelskiego i podkarpackiego, w rzeźbie terenu dominują pagórki, garby i stromościenne wąwozy, jeden z najobfitszych w środkowo-wschodniej Polsce obszarów źródłiskowych
Szczebrzeszyński	Biłgoraj, Frampol, Turobin, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec, Radecznica, Terespol, Sulów	obszar lessowy, silnie rozczłonkowany siecią wąwozów, zupełnie bezwodny, na południowych, niezalesionych stokach rosną murawy kserotermiczne
Podlaski Przełom Bugu	Konstantynów, Janów Podlaski, Rokitno, Zalesie, Terespol oraz Sarnaki, Platerów (woj. mazowieckie)	przewodnim walorem parku jest dolina Bugu, charakterystycznym środowiskiem doliny są liczne starorzecza z typową roślinnością pływającą
Lasy Janowskie	Modliborzyce, Dzwola, Janów Lubelski, Potok Wielki	jeden z największych zwartych kompleksów leśnych w Polsce, o wysokich wartościach przyrodniczych tego terenu decyduje wielkość lasów, duża różnorodność siedlisk leśnych z zachowanymi fragmentami lasu o charakterze puszczy, leśny krajobraz urozmaicony jest dolinami rzek, wałami wydmowymi, dużymi kompleksami stawów, bagien i torfowisk śródleśnych

Źródło: dane Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Tabl. 31 (105). **OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU^a W 2008 R.**
Stan w dniu 31 XII

OBSZARY CHRONIO- NEGO KRA- JOBRAZU	Lokalizacja (gminy)	Rok utworze- nia	Powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu					z ogółem rezerwa- ty i pozos- tałe formy ochrony przyrody	Główne walory środowiska przyrodniczego
			ogółem w ha	w % po- wierzchni woje- wództwa	w tym				
					lasy	użytki rolne	wody		
Nadbużański	Terespol, Kodeń, Sławatycze, Hanna, Biała Podlaska	1990	11300	0,5	626	6442	3491	-	pastwiska i murawy z charakterystyczną dla doliny Bugu roślinnością kserotermiczną
Łukowski	Łuków, Stoczek Łukowski	1977	18650	0,7	9363	8582	83	1186	moreny czołowe i ich partie krawędziowe, ozy, wydmy, doliny rzeczne i głazy narzutowe
Radzyński	Radzyń Podlaski, Łuków, Trzebieszów	1997	3706	0,2	1156	2436	7	34	płaty dwóch zbiorowisk leśnych: grąd typowy, dębniak turzycowy
Chełmski	Cyców, Siedliszcze, Urszulin, Wierzbica, Hańsk, Sawin, Ruda Huta, Chełm, Dorohusk, Kamień, Żmudź, Leśniowice,	1983	30420	1,2	5955	19325	100	557	masywne wyniosłości zbudowane ze skał wapiennych naprzemian z podmokłymi zagłębieniami, w których można spotkać różne typy torfowisk niskich, w tym torfowiska węglanowe
Grabowiecko-Strzelecki	Krasnystaw, Wojsławice, Białopole, Dubienka, Leśniowice, Żmudź	1983	26963	1,1	5479	20791	60	-	suche dolinki i wąwozy wyrzeźbione w podłożu lessowym
Pawłowski	Łopiennik Górny, Rejowiec Rejowiec Fabryczny, Siedliszcze	1983	8000	0,3	2800	4320	120	-	wzniesienia kredowe, zwarty kompleks stawów rybnych

a Obiekty przyjęte na mocy rozporządzenia Wojewody.

Tabl. 31 (105). **OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU^a W 2008 R. (cd.)**
 Stan w dniu 31 XII

OBSZARY CHRONIO- NEGO KRA- JOBRAZU	Lokalizacja (gminy)	Rok utwo- rzenia	Powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu					z ogółem rezerwa- ty i pozos- tałe formy ochrony przyrody	Główne walory środowiska przyrodniczego
			ogółem w ha	w % po- wierzchni woje- wództwa	w tym				
					lasy	użytki rolne	wody		
			w ha						
Poleski	Sosnowica, Urszulin, Cyców, Stary Brus, Wyrzyki, Hańsk, m. i gm. Włodawa, Wola Uhruska	1983	41000	1,6	13455	22945	1720	631	rozległa równina z licznymi torfowiskami, jeziorami oraz lasami sosnowymi i mieszanymi
Kraśnicki	Józefów nad Wisłą, Dzierzkowice, Urzędów, Kraśnik, Zakrzówek	1990	29270	1,2	8275	20075	147	3	bardzo urozmaicona rzeźba terenu, bogata szata roślinna, wąwozy są miejscem występowania wielu rzadkich gatunków, m.in. obuwika
Chodelski	Wilków, Łaziska, Karczmiska, Opole, Poniatowa, Chodel, Bełżyce, Borzechów	1990	23338	0,9	6984	15698	450	-	malowniczy krajobraz lasów, łąk i pól uprawnych
Czerniejowski	Lublin, Głusk, Jabłonna, Bychawa, Piaski, Krzczonów, Mełgiew, Niedrzwica Duża, Strzyżewice	1990	19510	0,8	4506	13810	396	52	kompleksy leśne, liczne źródła i doliny rzeczne
Dolina Ciemięgi	Niemce, Jastków, Wólka Lubelska	1990	2627	0,1	77	2343	8	-	wąwozy lessowe oraz dolina rzeki Ciemięgi
Kozi Bór	Żyrzyn, Kurów, Markuszów, Abramów, Garbów, Kamionka	1990	12681	0,5	5600	6905	25	46	bory mieszane i świeże z występującym w drzewostanie dębem bezszypułkowym, duże powierzchnie łąk i fragmenty torfowisk

a Obiekty przyjęte na mocy rozporządzenia Wojewody.

Tabl. 31 (105). **OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU^a W 2008 R. (dok.)**
Stan w dniu 31 XII

OBSZARY CHRONIO- NEGO KRA- JOBRAZU	Lokalizacja (gminy)	Rok utwo- rzenia	Powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu					z ogółem rezerwa- ty i pozos- tałe formy ochrony przyrody	Główne walory środowiska przyrodniczego
			ogółem w ha	w % po- wierzchni woje- wództwa	w tym				
					lasy	użytki rolne	wody		
			w ha						
Pradolina Wieprza	Puławy, Żyrzyn, Ryki, Ułęż, Jezio- rzany, Baranów, Michów, Kock, Firlej	1990	33159	1,3	11696	19467	1481	275	dolina rzeki Wieprz, stanowią- ca doskonale wa- runki występowania wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, głównie wielu ginących gatunków ptaków wodno-błotnych
Annówka	Kock, Borki	1990	2069	0,1	1698	333	26	35	zwarty, zróżnico- wany fitosocjolo- gicznie, rozległy kompleks leśny, w którym udział starodrzewu prze- kracza 30%
Dołhoby- czowski	Dołhobyczów, Mirce	1996	7308	0,3	2309	3986	-	-	ekosystemy leśne, wodne i szuwaro- we
Roztoczań- ski	Batorz, Chrzanów, Dzwola, Modlibo- rzyce, Godziszów	1996	20000	0,8	2600	16800	-	-	mało zniekształ- cone środowiska przyrodnicze, obejmujące obsza- ry o dużej różno- rodności ekosys- temów
Nadbużań- ski	Horodło	1997	11970	0,5	396	9192	11	-	ekosystemy wod- ne, szuwarowe i muraw kseroter- micznych

a Obiekty przyjęte na mocy rozporządzenia Wojewody.

Źródło: dane Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Tabl. 32 (106). **OBSZARY NATURA 2000 W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia w ha
Obszary specjalnej ochrony ptaków	
Ogółem	335558
Bagno Bubnów	2188
Chełmskie Torfowiska Węglanowe	4309
Dolina Dolnego Bugu	7913
Dolina Górnej Łabuńki	1907
Dolina Sołokiji	13668
Dolina Szyszły	2557
Dolina Środkowego Bugu	27975
Dolina Środkowej Wisły	3209
Dolina Tyśmienicy	7364
Lasy Janowskie	33702
Lasy Łukowskie	11094
Lasy Parczewskie	14024
Lasy Strzeleckie	8749
Małopolski Przełom Wisły	2694
Ostoja Nieliska	3135
Ostoja Tyszowiecka	11029
Polesie	18031
Puszcza Solska	68109
Roztocze	81724
Staw Boćków	326
Uroczysko Mosty- Zahajki	5062
Zbiornik Podedworze	284
Zlewnia Górnej Huczwy	6505
Specjalne obszary ochrony siedlisk	
Ogółem	99026
Chmiel	26
Czarny Las	20
Dąbrowy Seroczyńskie	1
Debry	179
Dobromyśl	466
Dobryń	88
Dobużek	199
Dolina Łętowni	1135
Dolina Sieniochy	2693
Dolina Szyszły	981
Dolina Środkowego Wieprza	1523
Dolny Wieprz	8182
Gliniska	17

Tabl. 32 (106). **OBSZARY NATURA 2000 W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2008 R. (dok.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia w ha
Specjalne obszary ochrony siedlisk (dok.)	
Gościeradów	819
Hubale	34
Izbicki Przełom Wieprza.....	1778
Jeziora Uściwierskie	2066
Kąty.....	24
Krowie Bagno	535
Lasy Sobiborskie.....	9709
Niedzieliska.....	18
Olszanka.....	11
Opole Lubelskie	2724
Ostoja Nadbużańska.....	6870
Ostoja Poleska.....	10159
Pastwiska nad Huczwą.....	150
Płaskowyż Nałęczowski.....	1081
Podpakule.....	11
Poleska Dolina Bugu.....	8124
Popówka.....	56
Przełom Wisły w Małopolsce	7473
Puławy.....	1157
Roztocze Środkowe	8473
Stawska Góra	5
Suśle Wzgórza	27
Sztolnie w Senderkach.....	81
Świdnik	123
Święty Roch.....	202
Terespol.....	25
Torfowiska Chełmskie	2090
Torfowisko Sobowice	103
Uroczyska Lasów Janowskich	4271
Uroczyska Puszczy Solskiej.....	13164
Wodny Dół.....	188
Wygon Grabowiecki	8
Zachodniowołyńska Dolina Bugu.....	1534
Zarośle.....	392
Żurawce.....	30

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.

VII. ODPADY

UWAGI METODYCZNE

Przedstawione w dziale dane charakteryzują ilościową i jakościową skalę zagrożenia dla środowiska oraz uciążliwości spowodowane wytwarzaniem odpadów przemysłowych, komunalnych i innych, w tym odpadów niebezpiecznych, a także przedsięwzięcia podejmowane w zakresie przeciwdziałania tym zagrożeniom. Uciążliwość dla środowiska przejawia się przede wszystkim zanieczyszczeniem odpadami wód i gleb, skażeniem powietrza, niszczeniem walorów estetycznych i krajobrazowych oraz wyłączeniem z użytkowania terenów rolnych i leśnych zajmowanych pod składowanie odpadów.

Informacje o odpadach opracowano w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2007, Nr 39, poz.251), która weszła w życie w dniu 1 października 2001 r. oraz o **Katalog odpadów**, wprowadzony w życie dnia 1 stycznia 2002 r. rozporządzeniem Ministra Środowiska (Dz. U. 2001, Nr 112, poz. 1206).

Dane o odpadach dotyczą jednostek wytwarzających w ciągu roku sumarycznie powyżej 1 tys. ton odpadów, z wyłączeniem odpadów komunalnych, lub posiadających 1 mln ton i więcej odpadów nagromadzonych.

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii, określonych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia się jest obowiązany. Przez **wytwórcę odpadów** rozumie się każdego, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów oraz każdego, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów.

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania. **Recykling** to taki odzysk, który polega na powtórny przetworzeniu substancji lub materiałów zawartych w odpadach w procesie produkcyjnym w celu uzyskania substancji lub materiału o przeznaczeniu pierwotnym lub o innym przeznaczeniu.

Unieszkodliwianie odpadów polega na poddaniu odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska. Do **procesów unieszkodliwiania** odpadów zalicza się m.in. składowanie na składowiskach, obróbkę w glebie i ziemi, retencję powierzchniową (np. umieszczanie odpadów na poletkach osadowych lub lagunach), termiczne przekształcanie odpadów.

Składowisko odpadów jest to obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów. Wyróżnia się trzy typy składowisk odpadów: składowisko odpadów niebezpiecznych, składowisko odpadów obojętnych oraz składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady usunięte na składowiska (wysypiska, hałdy, stawy osadowe) własne zakładów lub obce.

Magazynowanie odpadów jest to czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub unieszkodliwianiem.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

Przez **zrekultywowane tereny składowania odpadów** należy rozumieć tereny, których eksploatacja została zakończona i na których zostały przeprowadzone prace polegające na nadaniu lub przywróceniu im wartości użytkowych poprzez, m.in. właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych oraz uregulowanie stosunków wodnych.

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Dane o odpadach komunalnych dotyczą ilości zebranych stałych odpadów komunalnych, które przedstawiono w wagowych jednostkach miary (tony). Przy ustalaniu ilości odpadów uwzględniono pojemność taboru służącego do wywozu odpadów oraz ilość kursów. Pojemność taboru do wywozu odpadów stałych i nieczystości ciekłych jest określona przez producenta lub ustalona przez przedsiębiorstwo (zakład) oczyszczania. Przedstawiono także dane dotyczące: rodzajów wyselekcjonowanych stałych odpadów komunalnych, odpadów zebranych z gospodarstw domowych, ilości unieszkodliwionych odpadów w kompostowniach i spalarniach odpadów oraz zdeponowanych na składowiskach, liczby i powierzchni zorganizowanych składowisk czynnych (tj. takich, na które w roku sprawozdawczym były wywożone odpady) oraz zamkniętych, a także informacje o odgazowywaniu składowisk.

ODPADY

Tabl. 1 (107). **ODPADY^a WYTWORZONE W CIĄGU ROKU**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Zakłady wytwarzające odpady (stan w dniu 31 XII).....	79	82	78
Odpady wytworzone w ciągu roku w tys. t.....	4884,3	5122,5	4449,4
poddane odzyskowi.....	4195,9	4507,7	3726,3
w % wytworzonych.....	85,9	88,0	83,7
unieszkodliwione.....	641,2	537,2	670,4
w % wytworzonych.....	13,1	10,5	15,1
w tym: termicznie.....	19,2	14,0	15,8
składowane ^b	605,9	512,9	642,7
magazynowane czasowo.....	47,2	77,6	52,7
w % wytworzonych.....	1,0	1,5	1,2
na 1 mieszkańca w t.....	2,2	2,4	2,1
na 1 km ² w t.....	194,4	203,9	177,1
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^c (stan w dniu 31 XII):			
w tys. t.....	14737,2	15185,1	15830,6
na 1 km ² w t.....	586,6	604,4	630,1
Tereny składowania odpadów w ha:			
niezrekultywowane (stan w dniu 31 XII)....	113,6	115,9	141,2
zrekultywowane w ciągu roku.....	2,1	5,7	-

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. c Na terenach własnych zakładów.

ODPADY

Tabl. 2 (108). ODPADY ^a WYTWORZONE WEDŁUG RODZAJÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE		Odpady wytworzone w ciągu roku						Odpady dotyczące składowane (nagromadzone) ^{cd}	
		ogółem	poddane odzyskowi	unieszkodliwione			magazynowane czasowo		
				razem	w tym				
					termicznie	składowane ^b			
w tys. t									
OGÓŁEM	2006	4884,3	4195,9	641,2	19,2	605,9	47,2	14737,2	
	2007	5122,5	4507,7	537,2	14,0	512,9	77,6	15185,1	
	2008	4449,4	3726,3	670,4	15,8	642,7	52,7	15830,6	
w tym:									
Odpady powstające przy płukaniu i oczyszczaniu kopalni		2006	3080,0	2538,4	541,6	-	541,6	-	8543,5
	2007	3345,2	2880,7	464,5	-	464,5	-	9008,0	
	2008	3056,8	2441,8	615,0	-	615,0	-	9623,0	
Wysłodki		2006	750,4	750,4	-	-	-	-	
	2007	730,1	730,1	-	-	-	-	-	
	2008	447,1	447,1	-	-	-	-	-	
Osady z oczyszczania i mycia buraków		2006	163,0	105,8	32,8	-	32,8	24,4	32,8
	2007	155,0	87,9	-	-	-	67,1	-	
	2008	89,0	63,0	3,6	-	-	22,4	-	
Nienormatywny węgiel wapnia oraz kreda cukrownicza (wapno defekacyjne)		2006	74,3	59,3	-	-	-	15,0	-
	2007	69,7	68,4	-	-	-	1,3	-	
	2008	56,5	56,5	-	-	-	-	-	
Mieszanki popiołowo-żużlowe z mokrego odprowadzania odpadów paleniskowych		2006	185,7	185,6	-	-	-	0,1	4770,5
	2007	140,2	140,2	-	-	-	-	-	4743,2
	2008	91,5	78,5	-	-	-	13,0	4743,2	
Żużle, popioły paleniskowe i pyły z kotłów		2006	112,2	105,8	0,5	-	0,5	5,9	0,3
	2007	80,4	75,2	0,2	-	0,2	5,0	0,2	
	2008	71,2	63,3	-	-	-	7,9	-	
Ustabilizowane komunalne osady ściekowe		2006	84,0	78,2	5,4	-	0,6	0,4	999,0
	2007	94,9	87,5	7,4	-	1,4	-	999,9	
	2008	88,9	80,7	7,6	0,2	1,9	0,6	1002,9	

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. *b* Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. *c* Na terenach własnych zakładów. *d* Stan w dniu 31 XII.

ODPADY

Tabl. 3 (109). **ODPADY^a WEDŁUG ŹRÓDEŁ POWSTAWANIA**

Kod grupy	WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku					Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) w tys. t ^{cd}	
		ogółem w tys. t	poddane odzyskowi	unieszkodliwione		magazynowane czasowo		
				razem	w tym składowane ^b			
w % ogółem								
	OGÓŁEM	2006	4884,3	85,9	13,1	12,4	1,0	14737,2
		2007	5122,5	88,0	10,5	10,0	1,5	15185,1
		2008	4449,4	83,7	15,1	14,4	1,2	15830,6
	w tym:							
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin	2006	3083,0	82,4	17,6	17,6	0,0	8543,5
		2007	3347,2	86,1	13,9	13,9	0,0	9008,0
		2008	3060,1	79,9	20,1	20,1	0,0	9623,0
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	2006	1217,1	53,7	3,2	2,7	3,2	33,0
		2007	1229,7	68,3	31,7	-	-	0,2
		2008	854,3	84,9	14,6	-	0,5	-
03	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	2006	36,1	19,4	46,3	-	-	0,1
		2007	30,3	20,7	9,6	-	-	-
		2008	38,4	32,6	5,6	-	0,2	-
06	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej	2006	-	-	-	-	-	-
		2007	-	-	-	-	-	-
		2008	0,2	100,0	-	-	-	-
07	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	2006	0,6	50,0	50,0	50,0	-	-
		2007	0,3	-	100,0	100,0	-	-
		2008	0,2	-	100,0	100,0	-	-
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	2006	0,1	-	100,0	100,0	-	-
		2007	-	-	-	-	-	-
		2008	0,1	-	100,0	100,0	-	-

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. *b* Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. *c* Na terenach własnych zakładów. *d* Stan w dniu 31 XII.

ODPADY

Tabl. 3 (109). ODPADY ^a WEDŁUG ŹRÓDEŁ POWSTAWANIA (dok.)

Kod grupy	WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku					Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) w tys. t ^{cd}
		ogółem w tys. t	poddane odzyskowi	unieszkodliwione		magazynowane czasowo	
				razem	w tym składowane ^b		
w % ogółem							
10	Odpady z procesów termicznych2006	380,8	370,4	0,9	0,2	1,8	4771,2
	2007	335,2	329,4	0,5	0,5	5,3	4743,7
	2008	324,8	303,2	-	-	21,6	4743,2
11	Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych.....2006	0,6	-	100,0	-	-	-
	2007	-	-	-	-	-	-
	2008	-	-	-	-	-	-
12	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych2006	14,3	99,3	0,7	-	-	-
	2007	2,5	100,0	-	-	-	-
	2008	16,6	99,4	-	-	0,6	-
13	Oleje odpadowe i opady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 12 i 19)2006	0,5	100,0	-	-	-	-
	2007	0,5	100,0	-	-	-	-
	2008	0,4	100,0	-	-	-	-
15	Odpady opakowaniowe, sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach2006	2,1	95,2	4,8	-	-	-
	2007	2,9	82,8	6,9	-	10,3	-
	2008	2,7	92,6	-	-	7,4	-
16	Odpady nie ujęte w innych grupach.....2006	2,2	2,2	-	-	-	-
	2007	2,2	77,3	-	-	22,7	-
	2008	2,7	22,2	-	-	77,8	-
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)2006	29,8	93,3	6,7	-	-	1,9
	2007	28,3	86,9	5,3	1,1	7,8	1,4
	2008	32,7	86,5	5,5	0,3	8,0	1,5
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych.....2006	117,1	68,0	31,7	25,6	0,3	1387,5
	2007	143,4	62,7	37,3	32,8	-	1431,8
	2008	116,2	70,7	28,8	23,5	0,5	1462,9

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. c Na terenach własnych zakładów. d Stan w dniu 31 XII.

ODPADY

Tabl. 4 (110). **ODPADY^a WYTWORZONE I NAGROMADZONE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku					Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^{cd})	Tereny składowania odpadów niezrekulturowane ^d w ha	
	ogółem	poddane odzyskowi	unieszkodliwione		magazynowane czasowo			
			razem	w tym składowane ^b		na 1 km ² w tys. t		
w tys. t								
WOJEWÓDZTWO.	4449,4	3726,3	670,4	642,7	52,7	15830,6	0,6	141,2
Podregion bialski....	115,6	119,6	6,8	2,0	2,1	1,2	0,0	0,1
Powiaty:								
bialski.....	33,7	32,2	1,5	-	-	-	-	-
parczewski	14,9	14,9	-	-	-	-	-	-
radzyński.....	50,5	48,5	-	-	2,0	-	-	-
włodawski	6,2	5,0	1,1	1,1	0,1	1,2	0,0	0,1
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska....	10,3	9,9	0,4	0,4	-	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski.....	776,6	733,9	13,2	1,5	29,5	-	-	-
Powiaty:								
biłgorajski	27,5	24,2	2,9	0,3	0,4	-	-	-
chełmski.....	3,9	3,9	-	-	-	-	-	-
hrubieszowski	352,4	324,6	-	-	27,8	-	-	-
krasnostawski.....	306,4	300,1	5,8	-	0,5	-	-	-
tomaszowski.....	12,8	12,8	-	-	-	-	-	-
zamojski.....	12,9	9,1	3,8	0,5	-	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm.....	41,0	40,7	0,3	0,3	-	-	-	-
Zamość.....	19,7	18,5	0,4	0,4	0,8	-	-	-
Podregion lubelski..	3260,0	2648,7	619,1	618,4	5,0	10577,5	2,5	96,1
Powiaty:								
lubartowski.....	48,7	45,0	1,1	1,1	2,6	44,9	0,0	3,4
lubelski.....	14,2	14,1	-	-	0,1	-	-	-
łęczyński	3065,7	2449,2	616,5	616,5	-	9644,9	15,1	69,9
świdnicki.....	13,3	13,3	-	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin.....	118,1	114,3	1,5	0,8	2,3	887,7	6,0	22,8
Podregion puławski	297,2	246,0	35,1	21,3	16,1	5251,9	0,9	45,0
Powiaty:								
janowski.....	3,4	3,4	-	-	-	-	-	-
kraśnicki.....	34,3	33,6	0,7	0,5	-	-	-	-
łukowski.....	23,6	15,9	7,7	-	-	-	-	-
opolski.....	20,6	20,6	-	-	-	-	-	-
puławski.....	198,9	158,9	26,7	20,8	13,3	5251,9	5,6	45,0
rycki.....	16,4	13,6	-	-	2,8	-	-	-

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. c Na terenach własnych zakładów. d Stan w dniu 31 XII.

ODPADY

Tabl. 5 (111). **ODPADY**^a **WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku						Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{cd}	Tereny składowania odpadów niezrekultywowane ^d w ha
	ogółem	poddane odzyskowi	unieszkodliwione			magazy- nowane czasowo		
			razem	w tym				
				termicznie	składowane ^b			
w tys. t								
OGÓŁEM	4449,4	3726,3	670,4	15,8	642,7	52,7	15830,6	141,2
w tym:								
Przetwórstwo przemysłowe.....	1183,6	1098,2	42,2	14,1	22,1	43,2	5173,4	40,0
w tym w podsekcjach:								
produkcja artykułów spożywczych; napojów i wyrobów tytoniowych	879,9	835,8	14,7	8,5	0,5	29,4	-	-
produkcja drewna i wyrobów z drewna	6,8	6,8	-	-	-	-	-	-
produkcja masy włóknistej, papieru; działalność publikacyjna i poligraficzna.....	8,8	8,7	0,1	-	0,1	-	-	-
produkcja wyrobów chemicznych.....	193,0	158,9	20,8	-	20,8	13,3	5173,4	40,0
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych.....	51,6	51,4	0,1	-	-	0,1	-	-
produkcja metali i wyrobów z metali	2,1	2,1	-	-	-	-	-	-
produkcja maszyn i urządzeń ^Δ	17,4	16,7	0,7	-	0,5	-	-	-
produkcja gdzie indziej nie sklasyfikowana	24,0	17,8	5,8	5,6	0,2	0,4	-	-
Wytwarzanie w energię elektryczną, gaz, wodę.....	91,8	85,1	1,1	-	1,1	5,6	1,2	-
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała...	89,6	79,9	9,1	0,2	3,0	0,6	1011,1	31,2

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. *b* Na terenach własnych zakładów i terenach obcych. *c* Na terenach własnych zakładów. *d* Stan w dniu 31 XII.

ODPADY

Tabl. 6 (112). **ODPADY KOMUNALNE I NIECZYSTOŚCI CIEKŁE W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym z gospodarstw domowych
Odpady komunalne zebrane (bez wyselekcjonowanych) w t ^a	354047	270226
miasta.....	267680	204271
wieś.....	86367	65955
na 1 mieszkańca w kg.....	164	125
miasta.....	266	203
wieś.....	75	57
Odpady wyselekcjonowane w t.....	18330,7	12795,5
w tym:		
papier i makulatura.....	6248,0	2530,1
szkło.....	5629,3	4621,3
tworzywa sztuczne.....	2148,6	1446,2
metale.....	244,9	190,1
tekstylia.....	1559,9	1559,9
niebezpieczne.....	21,9	13,6
biodegradowane.....	1250,9	1225,0
Nieczystości ciekłe w dam ³	1301,4	767,5
miasta.....	438,4	278,0
wieś.....	863,0	489,5

a Dane szacunkowe.

Tabl. 7 (113). **SKŁADOWISKA ODPADÓW KOMUNALNYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Składowiska (wysypiska) – stan w dniu 31 XII:			
czynne:			
liczba.....	120	118	112
powierzchnia w ha.....	219,4	220,3	210,8
o zakończonej eksploatacji:			
liczba.....	4	4	5
powierzchnia w ha.....	4,6	4,6	8,7
w tym powierzchnia zrekultywowana ^a			
w ha.....	0,4	-	1,7

a W ciągu roku.

Tabl. 8 (114). **ODPADY I SKŁADOWISKA KOMUNALNE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady stałe zdeponowane na składowiskach ^a w t	Nieczystości ciekłe wywiezione do oczyszczalni				Czynne składowiska kontrolowane ^b	
		ogółem	odebrane z:			liczba	w ha
			gospodarstw domowych	budynków użyteczności publicznej	jednostek prowadzących działalność gospodarczą		
w dam ³							
WOJEWÓDZTWO	337003	1301,4	767,5	249,7	284,2	112	211
Podregion bialski	49584	151,7	82,2	26,8	42,7	24	53
Powiaty:							
bialski.....	9186	66,8	34,6	7,3	24,8	7	16
parczewski.....	3622	28,6	17,6	5,7	5,3	6	8
radzyński.....	10147	28,4	15,5	7,1	5,8	2	3
włodawski.....	4963	11,0	7,2	2,9	0,9	8	15
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	21667	16,8	7,3	3,7	5,9	1	12
Podregion chełmsko-zamojski	81652	387,4	242,3	72,6	72,4	42	77
Powiaty:							
biłgorajski.....	8848	62,0	44,9	10,6	6,5	9	16
chełmski.....	5725	51,2	27,0	15,0	9,2	9	13
hrubieszowski.....	6102	25,8	14,5	8,7	2,7	6	13
krasnostawski.....	5533	40,3	22,2	4,5	13,6	3	4
tomaszowski.....	8542	78,0	54,3	10,9	12,9	11	13
zamojski.....	8619	92,4	59,8	14,8	17,9	4	19
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	15496	20,4	9,2	4,7	6,6	-	-
Zamość.....	22787	17,2	10,5	3,6	3,2	-	-
Podregion lubelski	132692	462,1	268,4	89,2	104,5	15	28
Powiaty:							
lubartowski.....	11091	56,0	25,3	9,6	21,1	7	18
lubelski.....	11375	213,2	136,6	38,4	38,1	5	6
łęczyński.....	9066	45,9	19,5	17,2	9,3	2	4
świdnicki.....	16000	40,4	14,8	14,6	11,0	1	1
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	85160	106,7	72,2	9,5	25,0	-	-
Podregion puławski	73075	300,2	174,7	61,0	64,5	31	52
Powiaty:							
janowski.....	3439	16,4	8,8	3,8	3,8	5	5
kraśnicki.....	11845	51,2	33,6	9,2	8,4	5	8
lukowski.....	19194	57,5	31,3	15,0	11,2	6	7
opolski.....	7716	46,9	19,1	15,9	11,8	4	9
puławski.....	23409	56,5	30,1	11,0	15,3	6	15
rycki.....	7472	71,8	51,8	6,1	13,9	5	8

a Dane szacunkowe. b Stan w dniu 31 XII.

Tabl. 9 (115). **ODPADY KOMUNALNE ZEBRANE, WYSEGREGOWANE I ZDEPONOWANE NA SKŁADOWISKACH WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady komunalne zebrane ogółem w t	Odpady wysegregowane ze zmieszanych		Odpady zdeponowane na składowiskach	
		w t	w % ogółu	w t	w % ogółu
WOJEWÓDZTWO	354047	9040	2,6	337003	95,2
Podregion bialski	49872	288	0,6	49584	99,4
Powiaty:					
bialski.....	9239	53	0,6	9186	99,4
parczewski.....	3856	234	6,1	3622	93,9
radzyński.....	10147	-	-	10147	100,0
włodawski.....	4963	-	-	4963	100,0
Miasto na prawach powiatu:					
Biała Podlaska.....	21667	-	-	21667	100,0
Podregion chełmsko-zamojski	82159	507	0,6	81652	99,4
Powiaty:					
biłgorajski.....	8848	-	-	8848	100,0
chełmski.....	5733	8	0,1	5725	99,9
hrubieszowski.....	6512	410	6,3	6102	93,7
krasnostawski.....	5533	-	-	5533	100,0
tomaszowski.....	8620	78	0,9	8542	99,1
zamojski.....	8631	11	0,1	8619	99,9
Miasta na prawach powiatu:					
Chełm.....	15496	-	-	15496	100,0
Zamość.....	22787	-	-	22787	100,0
Podregion lubelski	148930	8234	5,5	132692	89,1
Powiaty:					
lubartowski.....	11091	-	-	11091	100,0
lubelski.....	11375	-	-	11375	100,0
łęczyński.....	10268	1202	11,7	9066	88,3
świdnicki.....	16116	117	0,7	16000	99,3
Miasto na prawach powiatu:					
Lublin.....	100080	6916	6,9	85160	85,1
Podregion puławski	73086	11	0,0	73075	100,0
Powiaty:					
janowski.....	3439	-	-	3439	100,0
kraśnicki.....	11845	-	-	11845	100,0
łukowski.....	19194	-	-	19194	100,0
opolski.....	7717	1	0,0	7716	100,0
puławski.....	23419	10	0,0	23409	100,0
rycki.....	7472	-	-	7472	100,0

Tabl. 10 (116). NIELEGALNE WYSYPISKA WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Istniejące ^a		Zlikwidowane	Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji „dzikich wysypisk” w t
	liczba	w ha		
WOJEWÓDZTWO	153	50076	184	3468
Podregion bialski	22	16500	6	157
Powiaty:				
bialski.....	1	200	4	8
parczewski.....	6	7200	2	149
radzyński.....	2	7800	-	-
włodawski.....	13	1300	-	-
Miasto na prawach powiatu:				
Biała Podlaska.....	-	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	45	15960	61	199
Powiaty:				
biłgorajski.....	-	-	-	-
chełmski.....	32	580	44	9
hrubieszowski.....	-	-	-	-
krasnostawski.....	2	5100	9	137
tomaszowski.....	-	-	-	-
zamojski.....	5	280	-	-
Miasta na prawach powiatu:				
Chełm.....	6	10000	6	48
Zamość.....	-	-	2	5
Podregion lubelski	30	15151	70	2966
Powiaty:				
lubartowski.....	10	2950	10	11
lubelski.....	14	6993	53	392
łęczyński.....	2	5200	3	2550
świdnicki.....	4	8	4	13
Miasto na prawach powiatu:				
Lublin.....	-	-	-	-
Podregion puławski	56	2465	47	146
Powiaty:				
janowski.....	18	282	11	48
krański.....	7	240	7	66
łukowski.....	16	1315	9	16
opolski.....	-	-	3	3
puławski.....	-	-	6	10
rycki.....	15	628	11	3

a Stan w dniu 31 XII.

VIII. PROMIENIOWANIE JONIZUJĄCE. HAŁAS

UWAGI METODYCZNE

Przez pojęcie **promieniowanie jonizujące** określa się szczególny rodzaj promieniowania, które przechodząc przez materię wywołuje w obojętnych elektrycznie atomach i cząsteczkach – zmiany ich ładunków elektrycznych czyli tzw. jonizację.

Promieniowanie gamma jest to promieniowanie elektromagnetyczne emitowane przez jądra atomów w wyniku przemian zachodzących w tych jądrach.

Radionuklid – atom o jądrze promieniotwórczym; nietrwały nuklid ulegający samorzutnej przemianie promieniotwórczej z emisją cząstki lub kwantu promieniowania gamma.

Hałas definiowany jest jako dowolny niepożądany lub szkodliwy dla zdrowia ludzkiego dźwięk. Szkodliwość lub uciążliwość hałasu zależy od jego natężenia, częstotliwości, charakteru zmian w czasie, wartości składowych niesłyszalnych oraz długości trwania działania. Ze względu na szeroki zakres ciśnień akustycznych wprowadzono logarytmiczną skalę oceny i związane z tym pojęcie **poziomu dźwięku** oznaczonego literą L (level), którego jednostką jest **decybel** (dB). Ciśnieniu akustycznemu wyznaczającemu próg słyszenia przypisano wartość poziomu dźwięku – 0 dB; granicy bólu – 130 dB. Większość hałasów w środowisku charakteryzuje się zmiennym poziomem w czasie. Dla oceny tego typu zjawisk akustycznych wprowadzono równoważny poziom dźwięku, oznaczony symbolem L_{Aeq} , w dB, który uśrednia zmienne ciśnienie akustyczne w danym czasie obserwacji. Poziom równoważny określony jest oddzielnie dla pory dziennej (godz. 6⁰⁰- 22⁰⁰) i pory nocnej (godz. 22⁰⁰- 6⁰⁰). Wszystkie poziomy hałasu zestawione w tabelach, przedstawione są w postaci poziomów równoważnych.

Tabl. 1 (117). **MOC DAWKI PROMIENIOWANIA GAMMA^a**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wartości średnie w nGy/h		
	2006	2007	2008
Lublin:			
średnia roczna	96	98	97
zakres dobowy.....	67-117	82-112	89-123
Włodawa:			
średnia roczna	82	76	73
zakres dobowy.....	70-112	67-87	64-89

a Od radionuklidów naturalnych i sztucznych łącznie z promieniowaniem kosmicznym.

Źródło: dane Państwowej Agencji Atomistyki, na podstawie danych ze stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych.

Tabl. 2 (118). **STĘŻENIE RADIONUKLIDÓW W POWIETRZU**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Cez-137	Beryl-7	Potas-40	Ołów-210	Rad-226	Rad-228
	w mikrobekerelach na m ³					
Polska						
2006	1,4	3610	18,4	536	5,7	1,3
2007	1,1	3655	19,9	453	5,3	1,3
2008	1,1	3660	18,1	430	5,0	1,3
Wartość minimalna						
2006	<0,1	510	2,3	<42	<1,1	<0,2
2007	<0,1	890	<2,1	72	<1,7	<0,1
2008	<0,1	660	<1,3	<17	<1,7	<0,2
Wartość maksymalna						
2006	10,7	11270	68,6	3816	40,9	7,1
2007	6,8	11560	100,0	2156	23,1	6,5
2008	11,5	12750	96,8	2046	28,6	6,7
Lublin						
2006	1,4	3780	19,1	814	6,6	1,4
2007	1,4	3860	20,4	653	6,0	1,2
2008	1,6	4090	21,1	621	5,1	1,1

Źródło: dane Państwowej Agencji Atomistyki, na podstawie wyników dostarczanych przez Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej uzyskanych ze stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych.

Tabl. 3 (119). HAŁAS PRZEMYSŁOWY W LATACH 2007-2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Lubelskie
Zakłady skontrolowane emitujące hałas ogółem.....	1676	46
przekraczające poziomy dopuszczalne ^a razem.....	943	25
w tym w nocy w %	49	48
w decybelach (dB):		
0,1-5:		
dzień.....	315	7
noc	185	6
5-10:		
dzień.....	192	8
noc	142	2
10-15:		
dzień.....	95	2
noc	80	2
15-20:		
dzień.....	24	1
noc	43	1
ponad 20:		
dzień.....	16	1
noc	16	1
Liczba punktów pomiarowych.....	3260	107
Zakłady, które dostosowały się do poziomów dopuszczalnych w 2008 r.....	88	1

a Uwzględniono emisję hałasu z zakładów.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 4 (120). **HAŁAS DROGOWY W DZIEŃ W WYBRANYCH MIEJSCOWOŚCIACH W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Długość ulic w mieście										Średnie ważone natężenie ruchu pojazdów/h
	ogółem	w tym skontrolowanych		przy których emisja hałasu przekracza maksymalny poziom dopuszczalny 60 dB							
		km	% ogółem	razem km	w % skontrolowanych	0,1-5 dB	5-10 dB	10-15 dB	15-20 dB	>20 dB	
			km								
Biała Podlaska	215,0	0,8	0,4	0,8	100,0	-	0,8	-	-	-	899
Biłgoraj.....	18,4	3,5	19,0	2,5	71,4	-	2,5	-	-	-	638
Chełm	152,4	3,3	2,2	3,3	100,0	-	0,3	1,6	1,4	-	999
Firlej	2,0	.	2,0	100,0	-	-	2,0	-	-	572
Kazimierz Dolny	58,0	2,2	3,8	0,9	40,9	0,9	-	-	-	-	123
Krasnobród..	12,5	0,6	4,8	0,6	100,0	-	0,6	-	-	-	354
Krasnystaw..	105,5	1,2	1,1	1,2	100,0	0,7	0,5	-	-	-	590
Lublin	611,8	7,0	1,1	7,0	100,0	-	3,4	3,6	-	-	1184
Łuków	104,0	0,8	0,8	0,2	25,0	-	0,2	-	-	-	374
Międzyrzec Podlaski	63,7	1,6	2,5	1,6	100,0	0,2	0,6	0,8	-	-	730
Nałęczów	30,7	3,8	12,4	3,8	100,0	0,8	3,0	-	-	-	250
Piaski	47,0	0,4	0,9	0,4	100,0	-	-	0,4	-	-	1637
Puławy	91,8	2,3	2,5	2,3	100,0	-	2,2	0,1	-	-	445
Radzyń Podlaski.....	67,4	1,0	1,5	1,0	100,0	-	1,0	-	-	-	470
Rejowiec Fabryczny..	31,7	0,3	0,9	-	-	-	-	-	-	-	260
Stoczek Łukowski...	.	1,0	.	1,0	100,0	0,3	0,7	-	-	-	209
Włodawa	59,0	1,0	1,7	1,0	100,0	0,6	0,4	-	-	-	445
Zamość	42,0	2,4	5,7	2,4	100,0	-	0,7	1,7	-	-	1307
Zwierzyniec.	14,0	0,3	2,1	-	-	-	-	-	-	-	322

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

IX. DZIAŁALNOŚĆ INSPEKCYJNO-KONTROLNA, OCENA SKUTKÓW DEGRADACJI ŚRODOWISKA

UWAGI METODYCZNE

Prezentowane w tym dziale dane dotyczą:

- wyników kontroli terenowo-laboratoryjnej wody dostarczanej ludności do spożycia,
- stanu sanitarnego urządzeń i artykułów spożywczych oraz stanu sanitarno-porządkowego obiektów kontrolowanych przez Inspekcję Sanitarną,
- wyników kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie czystości powietrza, wód, gleby, ochrony środowiska przed odpadami oraz poważnych awarii.

Dane dotyczące **oceny sanitarnej wodociągów i studni oraz jakości wody** pobieranej z tych urządzeń opracowano w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 IX 2000 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze, woda w kąpieliskach oraz zasad sprawowania kontroli jakości wody przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. Nr 82, poz. 937) oraz z dnia 19 XI 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 203, poz. 1718).

Informacje dotyczące oceny sanitarnej obiektów wczasowo-turystycznych, terenów rekreacyjnych, ujęć wód powierzchniowych i kąpielisk opracowano w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 X 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz.U. Nr 183, poz. 1530) i rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 XI 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204, poz. 1728.). Dane opracowano na podstawie wyników badań terenowo-laboratoryjnych wykonywanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne.

Tabl. 1 (121). **JAKOŚĆ WODY DOSTARCZANEJ LUDNOŚCI DO SPOŻYCIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w % ludności zaopatrywanej w wodę		
MIASTA			
Woda odpowiadająca wymaganiom			
Wodociągi o wydajności w m ³ /d:			
poniżej 100	94,5	78,8	78,0
100-1000	91,3	95,1	91,2
1001-10000	100,0	95,2	94,9
powyżej 10000	100,0	100,0	100,0
Woda nieodpowiadająca wymaganiom			
Wodociągi o wydajności w m ³ /d:			
poniżej 100	5,5	21,2	22,0
100-1000	8,7	4,9	8,8
1001-10000	-	4,8	5,1
powyżej 10000	-	-	-
WIEŚ			
Woda odpowiadająca wymaganiom			
Wodociągi o wydajności w m ³ /d:			
poniżej 100	93,0	90,5	90,6
100-1000	94,0	93,3	90,5
1001-10000	79,9	84,2	86,7
powyżej 10000	-	-	-
Woda nie odpowiadająca wymaganiom			
Wodociągi o wydajności w m ³ /d:			
poniżej 100	7,0	9,5	9,4
100-1000	6,0	6,7	9,5
1001-10000	20,1	15,8	13,3
powyżej 10000	-	-	-

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia.

Tabl. 2 (122). **DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Monitoring powietrza:			
stanowiska pomiarowe	17	17	100
pobrane próbki	10481	13438	12870
wykonane oznaczenia	19261	19811	28289
w tym wskaźników fizykochemicznych	19253	19811	28289
W ramach kontroli:			
pobrane próbki	120	118	78
wykonane oznaczenia wskaźników fizykochemicznych	427	291	191

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 3 (123). **DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA W ZAKRESIE OCHRONY WÓD**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Monitoring:			
rzek - stanowiska pomiarowe	181	97	111
jezior:			
jeziora zbadane	10	6	8
stanowiska pomiarowe	14	44	9
wód podziemnych:			
stanowiska pomiarowe	42	36	32
Pobrane próbki ogółem	3540	3877	3609
w tym w ramach:			
monitoringu	1857	1431	1537
kontroli	673	474	392
akcji związanych z poważnymi awariami	44	4	10
Wykonane oznaczenia ogółem	104583	72815	76274
w ramach:			
monitoringu	58620	46925	51324
wskaźników:			
fizykochemicznych	53401	43727	47961
hydrobiologicznych	1260	824	535
bakteriologicznych	3959	2374	2828
kontroli	3949	2667	1865
w tym wskaźników:			
fizykochemicznych	3847	2612	1831
bakteriologicznych	94	55	34
akcji związanych z poważnymi awariami	659	32	64
w tym wskaźników fizykochemicznych	649	32	64

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 4 (124). **DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA W ZAKRESIE OCHRONY GLEB**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Stanowiska pomiarowe ogółem	75	34	36
Monitoring gleb:			
pobrane próbki pierwotne	366	288	271
wykonane oznaczenia	3352	1475	3279
w tym wskaźników fizykochemicznych	3352	1475	3279
W ramach kontroli:			
pobrane próbki pierwotne	34	42	41
wykonane oznaczenia wskaźników fizykochemicznych	59	42	88
W ramach akcji związanych z poważnymi awariami:			
pobrane próbki pierwotne	4	-	-
wykonane oznaczenia wskaźników fizykochemicznych	12	-	-

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 5 (125). **DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Pobrane próbki pierwotne	303	348	368
w tym w ramach:			
kontroli.....	179	131	89
prac własnych i pozostałych	124	215	218
Wykonane oznaczenia:			
w ramach monitoringu.....	-	20	87
w ramach kontroli	598	432	514
w ramach prac własnych i pozostałych.....	649	639	1033
w tym wskaźników:			
fizykochemicznych	629	613	1022
bakteriologicznych	15	22	11

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 6 (126). **OCENA SANITARNA KĄPIELISK**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Ogółem według ewidencji w szt.....	56	59	57
w tym skontrolowane	52	51	50
o wymaganej klasie czystości wód w % obiektów skontrolowanych:			
odpowiadające	76,9	84,3	86,0
nieodpowiadające	23,1	15,7	14,0
pod względem:			
fizykochemicznym.....	17,3	11,8	6,0
bakteriologicznym.....	9,6	3,9	10,0

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia.

Tabl. 7 (127). **KOŁA I CZŁONKOWIE LIGI OCHRONY PRZYRODY**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Koła	203	148	144
Członkowie.....	7485	7514	5207
w tym młodzież.....	7183	7301	4992

Źródło: dane Zarządu Głównego Ligi Ochrony Przyrody.

X. EKONOMICZNE ASPEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA

UWAGI METODYCZNE

W dziale wyodrębniono informacje o zakresie i formach funkcjonowania oraz skuteczności ekonomicznych narzędzi i środków w przedsięwzięciach na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Całkowite nakłady na ochronę środowiska stanowią sumę nakładów na środki trwale służące ochronie środowiska i kosztów bieżących.

Przedsięwzięcia „końca rury” – nie ingerujące w proces produkcyjny (produkcja może być prowadzona bez tej inwestycji), lecz redukujące lub unieszkodliwiające zanieczyszczenia powstałe w procesie produkcji. Nakłady na tego typu przedsięwzięcia – zgodnie z metodologią zalecaną przez Biuro Statystyczne Unii Europejskiej EUROSTAT – w całości zaliczane są do nakładów na ochronę środowiska.

Dane o **nakładach na środki trwale służących ochronie środowiska i ich efektach rzeczowych** od 1999 r. prezentuje się zgodnie z **Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska** wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Wyróżniono 9 dziedzin ochrony środowiska:

- Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu,
- Gospodarka ściekowa i ochrona wód,
- Gospodarka odpadami,
- Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz ochrona wód podziemnych i powierzchniowych,
- Zmniejszanie hałasu i wibracji,
- Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Ochrona przed promieniowaniem jonizującym,
- Działalność badawczo-rozwojowa,
- Pozostała działalność związana z ochroną środowiska.

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady na środki trwale są to nakłady na:

- nabycie gruntów (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu),
- budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (w tym m.in.: na roboty budowlano–montażowe, dokumentacje projektowo–kosztorysowe),
- urządzenia techniczne i maszyny,
- środki transportu,
- narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie,
- inne środki trwale, których celem jest uzyskanie efektów ochronnych lub efektów w gospodarce wodnej.

Pozostałe nakłady, są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Dane o **nakładach na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej** dotyczą: osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z wyjątkiem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie i z wyłączeniem osób fizycznych i spółek cywilnych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – prowadzących księgi przychodów i rozchodów); jednostek budżetowych prowadzących działalność zaklasyfikowaną według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w zakresie poboru, uzdatniania i rozprowadzania wody (dział 41), wznoszenia kompletnych obiektów budowlanych lub ich części; inżynierii lądowej i wodnej (grupa 45.2), działalności w zakresie architektury, inżynierii (grupa 74.2) badań i analiz technicznych (grupa 74.3), administracji publicznej oraz polityki ekonomicznej i społecznej (grupa 75.1), usług na rzecz całego społeczeństwa grupa (75.2 z wyłączeniem klasy 75.23 – wymiar sprawiedliwości), ochrony zdrowia ludzkiego (grupa 85.1), odprowadzania ścieków, wywozu odpadów, usług sanitarnych i pokrewnych (dział 90), a także gmin oraz spółek wodno-ściekowych bez względu na liczbę zatrudnionych.

Do **inwestycji związanych z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu** zalicza się instalacje urządzeń oczyszczających i dezodorujących (odpylających, redukujących, unieszkodliwiających i neutralizujących zanieczyszczenia gazowe) oraz instalacje z zastosowaniem reakcji przemian chemicznych do substancji mniej uciążliwych dla środowiska wraz z kompletnym wyposażeniem i zespołem koniecznych urządzeń pomocniczych zapewniających prawidłową eksploatację instalacji oraz urządzenia i aparaturę zapewniające zmniejszenie ilości bądź stężeń powstających lub emitowanych zanieczyszczeń, zadania związane z wyposażeniem w aparaturę kontrolno-pomiarową zanieczyszczeń powietrza.

Ponadto zaliczono: nowe techniki i technologie spalania paliw; modernizację kotłowni i ciepłowni w celu ograniczenia zanieczyszczeń wydanych do powietrza powstających w procesie spalania; niekonwencjonalne źródła energii (np. elektrownie wiatrowe, wykorzystanie wód geotermicznych); dostosowanie silników spalinowych do paliwa gazowego, a także budowę zespołu hydrokrakingu.

Nie ujmuje się urządzeń redukujących zanieczyszczenia, a stanowiących integralną część procesu technologicznego zapewniającą odpowiednią jakość surowców i półproduktów dla kolejnych etapów produkcji. Dotyczy to również instalowania wszelkiego rodzaju urządzeń pomocniczych niezbędnych ze względów technologicznych czy naukowych zakładu produkcyjnego.

Do **inwestycji związanych z gospodarką ściekową i ochroną wód** zalicza się urządzenia do unieszkodliwiania i oczyszczania ścieków przemysłowych, komunalnych, wód (ścieków) opadowych oraz zanieczyszczonych wód kopalnianych odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych i do ziemi. Obejmują one oczyszczalnie ścieków lub ich elementy według technologii oczyszczania (mechanicznego, chemicznego, biologicznego i o podwyższonym stopniu usuwania biogenów, a także oczyszczalnie indywidualne przydomowe i inwestycje związane ze wstępnym oczyszczaniem ścieków), urządzenia do gospodarczego wykorzystania ścieków, do utylizacji, gromadzenia i transportu wód zasolonych, do gromadzenia ścieków, jak również wyposażanie oczyszczalni ścieków w urządzenia i aparaturę kontrolno-pomiarową w przypadkach, gdy nie są one ujęte w kosztach budowy oczyszczalni ścieków. Zakres danych obejmuje także: budowę kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki oraz wody opadowe; urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków; systemy obiegowego zasilania wodą; zabezpieczenia przed przenikaniem do rzek, mórz oraz innych akwenów zanieczyszczeń powstających przy transporcie wodnym; tworzenie stref ochrony źródeł i ujęć wody.

Do **inwestycji związanych z gospodarką odpadami, ochroną i przywróceniem wartości użytkowej gleb oraz ochroną wód podziemnych i powierzchniowych** zalicza się:

- działania związane z zapobieganiem zanieczyszczeniom poprzez modyfikowanie procesów technologicznych, w tym nowe techniki i technologie mało i bezodpadowe,
- zbieranie (w tym selektywne) odpadów i ich transport,
- działania związane z recyklingiem odpadów,

- urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,
- gospodarcze wykorzystanie odpadów, tj. metody i sposoby oraz urządzenia, w wyniku których następuje wyraźna redukcja ilościowa odpadów wytwarzanych bądź nagromadzonych na składowiskach, np. wykorzystanie odpadów do budowy nasypów drogowych, kolejowych, do podsadzania wyrobisk kopalnianych oraz wykorzystanie i przeróbkę odpadów przez zakłady przemysłowe,
- unieszkodliwianie odpadów, tj. metody i sposoby, w wyniku których następuje redukcja szkodliwości odpadów dla środowiska, czyli zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych z odpadami do powierzchniowych warstw ziemi, w tym budowę i urządzenie składowisk oraz stawów osadowych dla odpadów w powierzchniowych warstwach ziemi, urządzenie stref ochronnych wokół składowisk, zabiegi zabezpieczające przed pyleniem składowisk,
- rekultywację składowisk, hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych obejmującą etap zakończonej rekultywacji biologicznej bądź przekazanie zrehabilitowanej powierzchni do zagospodarowania,
- przedsięwzięcia związane z zapobieganiem degradacji i dewastacji gleby, działanie związane z tarasowaniem i wyrównywaniem nierówności gleby, prowadzenie przeciwoerozyjnych nasadzeń oraz usuwanie skutków erozji.
- budowę, utrzymanie i obsługę urządzeń służących do neutralizacji zanieczyszczeń (skażeń) gleby, oczyszczania wód podziemnych a także zapobieganie infiltracji (przenikaniu) zanieczyszczeń do gleby i wód podziemnych,
- wyposażenie w aparaturę kontrolno-pomiarową w zakresie gospodarki odpadami, ochrony gleby i wód podziemnych i powierzchniowych.

Do **inwestycji związanych z ochroną różnorodności biologicznej i krajobrazu** zalicza się:

- ochronę i odbudowę gatunków i siedlisk – rodzaje działalności związane z ochroną ekosystemów i siedlisk istotnych dla utrzymania gatunków zwierząt i roślin. Obejmuje również ochronę wartości estetycznych krajobrazu, jak również ochronę prawnie chronionych obiektów przyrodniczych.
- ochronę naturalnego i półnaturalnego krajobrazu – każda działalność związana z ochroną lasów i zadrzewień jako naturalnych elementów środowiska, obejmująca m.in. działania mające na celu zapobieganie pożarom na obszarach leśnych.

Do **inwestycji związanych ze zmniejszeniem hałasu i wibracji** zalicza się:

- urządzenia lub zakup wyposażenia, przy pomocy których uzyskuje się ogólne zmniejszenie poziomu hałasu w okolicy źródła i u „odbiorcy”,
- budowę urządzeń antyhałasowych (ekranów, barier, wałów, żywopłotów i okien dźwiękoszczelnych itp. działań zmniejszających uciążliwość hałasu drogowego, szynowego a także powodowanego ruchem lotniczym),
- urządzenia i zakup przyrządów pomiarowych do pomiaru natężenia hałasu i wibracji (nie zalicza się zadań związanych z bhp - zmniejszenie hałasu na stanowiskach pracy).

Do **inwestycji związanych z ochroną przed promieniowaniem jonizującym** zaliczono zakup urządzeń lub wyposażenia zmniejszających skutki promieniowania jonizującego oraz przyrządów pomiarowych do mierzenia promieniowania.

W każdym wyżej wymienionym kierunku inwestowania uwzględniono również **nakłady na budowę poszczególnych podsystemów monitoringowych** polegających na budowie sieci stacji kontrolno-pomiarowych i stanowisk pomiarowych szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego dla potrzeb Państwowego Monitoringu Środowiska, a także **nakłady na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych i wdrożeń oraz na szkolenia**.

Do inwestycji związanych z gospodarką wodną, zalicza się:

- budowę ujęć służących do poboru wody: powierzchniowej, podziemnej i kopalnianej (również w energetyce zawodowej), łącznie z urządzeniami uzdatniającymi oraz wodną siecią magistralną i rozdzielczą (ujęcia, studnie, stacje uzdatniania, filtry, stacje pomp, doprowadzenie sieci wodociągowej - bez przyłączy do budynków i gospodarstw), budowę laboratoriów kontroli jakości wody, w tym automatycznych stacji pomiaru jakości wody,
- budowę: zbiorników retencyjnych (poza zbiornikami przeciwpożarowymi i wyrównania dobowego), stopni wodnych, żeglugowych i energetycznych oraz śluz i jazów,
- regulację rzek i zabudowę potoków,
- budowę obwałowań przeciwpowodziowych,
- budowę stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

Oplaty za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian są to kwoty pieniężne pobierane za emisję zanieczyszczeń powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów oraz za pobór i korzystanie z wód, z urządzeń wodnych i wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, a także za wydobywanie materiałów z wód stanowiących własność Państwa. Zasady naliczania i uiszczania opłat określa ustawa „Prawo Ochrony Środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 r (tekst jednolity: Dz.U. 2008, Nr 25, poz. 150 z późn. zm.).

Kary za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska są to kwoty pieniężne wymierzane za wprowadzanie do środowiska zanieczyszczeń przekraczających dopuszczalne normy i za wprowadzanie zmian w środowisku.

Fundusze ekologiczne są to fundusze tworzone z opłat za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian, w tym za pobór i korzystanie z wód i wprowadzanie ścieków do wód i ziemi, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych wynikających z ustawy prawo geologiczne i górnicze oraz z opłat za wyłączenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, a także z kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska, wydobywanie kopalin bez wymaganej koncesji lub z rażącym naruszeniem jej warunków - art. 128 prawa geologicznego i górniczego oraz innych wpływów (m.in. za żeglugę i spław oraz wydobywanie kruszywa i piasku z wód, zwroty niewykorzystanych w ustalonym czasie, z prowadzonych operacji finansowych, oprocentowania pożyczek, rachunków bankowych, uzyskane pożyczki). Środki funduszy przeznaczone są na finansowanie w całości lub w części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej zostały utworzone z dniem 1 lipca 1989 r. na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 1989 r. „o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska” i ustawy – „Prawo wodne” (Dz.U. Nr 26, poz. 139). Ponadto od połowy 1993 r. utworzono **gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej**, a równocześnie z wdrożeniem ustawy reformującej administrację publiczną (Dz. U. z 1998 r. Nr 133, poz. 872) utworzono **powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej**.

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych został utworzony na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 26 marca 1982 r. (Dz. U. Nr 11, poz 79) i utrzymany mocą nowej ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266 z późn. zmianami. Dochodami Funduszu są: należności i opłaty związane z wyłączeniem gruntów rolnych z produkcji, opłaty z tytułu niewykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby, opłaty podwyższone za nieterminową rekultywację gruntów zdewastowanych, a także darowizny i inne dochody.

Fundusz dzieli się na terenowy i centralny. Środkami funduszu terenowego (80% dochodów) dysponuje samorząd województwa, a środkami funduszu centralnego, tworzonego z 20% dochodów - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 1 (128). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA (ceny bieżące)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
OCHRONA ŚRODOWISKA			
OGÓŁEM	256761,9	213915,6	206929,2
na 1 mieszkańca w zł	118	99	96
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	62043,0	39172,0	23502,7
Zapobieganie zanieczyszczeniom	37472,0	22310,3	11184,5
w tym:			
nowe techniki i technologie spalania paliw	26603,1	20899,3	10253,8
w tym modernizacja kotłowni i ciepłowni	26503,1	20899,3	9811,4
niekonwencjonalne źródła energii	9843,5	1411,0	930,7
Redukcja zanieczyszczeń	24571,0	16861,7	12305,4
w zakresie ochrony powietrza	23956,0	16106,3	10902,2
pyłowych	20064,5	15894,5	10293,2
gazów odlotowych	3891,5	211,8	609,0
w zakresie ochrony klimatu i warstwy ozonowej	615,0	755,4	1403,2
Pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	-	-	12,8
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	181932,7	158247,2	151722,7
Sieć kanalizacyjna odprowadzająca	94291,6	85999,0	108098,0
ścieki	76980,1	74105,7	57971,9
wody (ścieki) opadowe	17311,5	11893,3	50126,1
Oczyszczanie ścieków	87031,5	71342,1	42318,5
w tym:			
przemysłowych	28140,7	6107,1	4622,1
komunalnych	52510,0	53567,7	30292,0
Pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	380,6	601,8	764,2
Pozostałe rodzaje działalności	229,0	304,3	542,0
Gospodarka odpadami	10008,4	12212,1	12208,0
Zbieranie odpadów i ich transport	6391,7	10378,1	5053,9
w tym odpadów komunalnych	6111,2	10251,3	4233,0
selektywne zbieranie odpadów	692,4	3677,8	1297,3
w tym odpadów komunalnych	512,0	3552,8	476,4
Unieszkodliwianie i usuwanie odpadów niebezpiecznych	-	-	82,7
w tym składowanie	-	-	82,7

Tabl. 1 (128). NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
OCHRONA ŚRODOWISKA (dok.)			
Gospodarka odpadami (dok.)			
Unieszkodliwianie i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne	2030,5	403,6	1581,1
składowanie	1941,5	403,6	1557,5
inne metody unieszkodliwiania i usuwania odpadów	89,0	-	-
Pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	15,0	67,0	28,0
Pozostałe rodzaje działalności	1571,2	1363,4	5431,3
związane z recyklingiem i wykorzystaniem odpadów	1166,0	675,0	4497,6
rekultywacja hałd, stawów osadowych i składowisk	405,2	688,4	182,4
Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	1911,0	4061,6	4043,1
Zapobieganie infiltracji zanieczyszczeń	1858,0	3872,8	2080,4
Pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	53,0	93,8	159,8
Zmniejszanie hałasu i wibracji	787,6	137,0	9432,9
Ochrona poprzez modyfikację źródeł hałasu (wibracji)	611,6	-	-
Budowa urządzeń antyhałasowych i antywibracyjnych	176,0	137,0	9432,9
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	46,6	71,7	75,0
Ochrona i odbudowa gatunków i siedlisk	46,6	71,7	75,0
Pozostała działalność związana z ochroną środowiska	32,6	14,0	5944,8
w tym:			
działalność edukacyjna, szkoleniowa i informacyjna	32,6	14,0	-
oszczędzanie energii	-	-	5944,8
GOSPODARKA WODNA			
OGÓLEM	76797,9	80418,9	48175,5
na 1 mieszkańca w zł	35	37	22
z ogółem na:			
ujęcia i doprowadzenia wody	52186,0	40375,2	35764,6
budowę i modernizację stacji uzdatniania wody	4527,1	4715,6	6816,7
zbiorniki wody	9025,2	11266,4	2561,2
regulację i zabudowę rzek i potoków	3256,3	4705,0	2449,5
obwałowania przeciwpowodziowe	7285,7	15428,1	582,3
stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	517,6	3928,6	1,2

Tabl. 2 (129). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (ceny bieżące)**

I. OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO I KLIMATU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Zapobieganie zanieczyszczeniom				Redukcja zanieczyszczeń		
		razem	w tym nowe techniki i technologie spalania paliw		niekonwencjonalne źródła energii	razem	w tym	
			razem	w tym modernizacja kotłowni i ciepłowni			pyłowych	gazowych
w tys. zł								
WOJEWÓDZTWO.....	23502,7	11184,5	10253,8	9811,4	930,7	12305,4	10293,2	609,0
Podregion bialski.....	2910,2	2770,2	2770,2	2770,2	-	140,0	140,0	-
Powiaty:								
bialski.....	2182,7	2182,7	2182,7	2182,7	-	-	-	-
parczewski.....	536,0	396,0	396,0	396,0	-	140,0	140,0	-
radzyński.....	153,5	153,5	153,5	153,5	-	-	-	-
włodawski.....	38,0	38,0	38,0	38,0	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Podregion chełmsko-zamojski.....	7719,4	1826,4	1091,3	1091,3	735,1	5893,0	5284,0	609,0
Powiaty:								
biłgorajski.....	87,0	-	-	-	-	87,0	87,0	-
chełmski.....	5806,0	-	-	-	-	5806,0	5197,0	609,0
hrubieszowski.....	-	-	-	-	-	-	-	-
krasnostawski.....	1357,3	1357,3	622,2	622,2	735,1	-	-	-
tomaszowski.....	-	-	-	-	-	-	-	-
zamojski.....	217,4	217,4	217,4	217,4	-	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:								
Chełm.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Zamość.....	251,7	251,7	251,7	251,7	-	-	-	-
Podregion lubelski.....	3603,2	667,4	592,4	150,0	75,0	2923,0	2923,0	-
Powiaty:								
lubartowski.....	491,4	491,4	491,4	49,0	-	-	-	-
lubelski.....	61,9	27,7	27,7	27,7	-	34,2	34,2	-
łęczyński.....	73,3	73,3	73,3	73,3	-	-	-	-
świdnicki.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin.....	2976,6	75,0	-	-	75,0	2888,8	2888,8	-
Podregion puławski.....	9269,9	5920,5	5799,9	5799,9	120,6	3349,4	1946,2	-
Powiaty:								
janowski.....	-	-	-	-	-	-	-	-
kraśnicki.....	5713,8	5645,0	5645,0	5645,0	-	68,8	68,8	-
łukowski.....	146,2	146,2	25,6	25,6	120,6	-	-	-
opolski.....	32,7	32,7	32,7	32,7	-	-	-	-
puławski.....	3066,9	-	-	-	-	3066,9	1663,7	-
rycki.....	310,3	96,6	96,6	96,6	-	213,7	213,7	-

Tabl. 2 (129). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (cd.)**

II. GOSPODARKA ŚCIEKOWA I OCHRONA WÓD

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym					
		sieć kanalizacyjna odprowadzająca		oczyszczanie ścieków			
		ścieki	wody (ścieki) opadowe	przemysłowych	komunalnych	przydomowych	podczyszczalnie ścieków przemysłowych
w tys. zł							
WOJEWÓDZTWO	151722,7	57971,9	50126,1	4622,1	30292,0	6108,5	1295,9
Podregion białski	13291,1	5734,0	1507,6	2851,7	1188,9	1733,9	80,0
Powiaty:							
białski.....	8427,3	3723,7	63,4	2642,4	872,1	930,7	-
parczewski.....	134,1	33,3	-	-	-	100,8	-
radzyński.....	2309,1	965,4	423,0	209,3	23,0	688,4	-
włodawski.....	1094,3	377,4	646,4	-	-	14,0	56,5
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	1326,3	634,2	374,8	-	293,8	-	23,5
Podregion chełmsko-zamojski	32059,8	17355,8	3590,9	713,6	6085,8	3981,8	92,8
Powiaty:							
biłgorajski.....	6034,0	4606,5	1307,2	-	77,0	-	24,3
chełmski.....	3225,0	1142,5	173,6	-	1,2	1907,7	-
hrubieszowski.....	2731,3	2392,7	310,1	-	-	-	28,5
krasnostawski.....	3983,9	705,0	313,5	713,6	3,0	1995,4	40,0
tomaszowski.....	7158,4	4664,5	485,7	-	2001,5	-	-
zamojski.....	3184,3	883,9	-	-	2221,7	78,7	-
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	588,9	528,7	27,8	-	32,4	-	-
Zamość.....	5154,0	2432,0	973,0	-	1749,0	-	-
Podregion lubelski	80695,3	23129,7	39848,2	-	16621,9	250,3	76,6
Powiaty:							
lubartowski.....	5313,5	3583,3	-	-	1730,2	-	-
lubelski.....	2703,9	1355,8	170,0	-	909,1	250,3	18,7
łęczyński.....	918,0	707,7	133,5	-	76,8	-	-
świdnicki.....	7143,9	1062,9	1970,7	-	3922,8	-	57,9
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	64616,0	16420,0	37574,0	-	9983,0	-	-
Podregion puławski	25676,5	11752,4	5179,4	1056,8	6395,4	142,5	1046,5
Powiaty:							
janowski.....	886,1	25,0	21,5	839,6	-	-	-
kraśnicki.....	2316,0	1965,7	103,0	-	111,7	115,3	20,3
łukowski.....	8200,8	5329,6	273,4	-	1527,9	27,2	959,7
opolski.....	3804,5	12,2	-	-	3792,3	-	-
puławski.....	8288,6	3067,9	4136,2	217,2	846,8	-	-
rycki.....	2180,5	1352,0	645,3	-	116,7	-	66,5

Tabl. 2 (129). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (cd.)**

III. GOSPODARKA ODPADAMI ORAZ OCHRONA I PRZYWRÓCENIE WARTOŚCI UŻYTKOWEJ GLEB, OCHRONA WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarka odpadami				Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych		
	ogółem	w tym				ogółem	w tym zapobieganie infiltracji zanieczyszczeń
		zbieranie odpadów i ich transport		unieszkodliwianie i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne			
		razem	w tym selektywne zbieranie odpadów	razem	w tym składowanie odpadów		
w tys. zł							
WOJEWÓDZTWO...	12208,0	5053,9	1297,3	1581,1	1557,5	4043,1	2080,4
Podregion bialski.....	967,4	35,9	-	623,5	623,5	413,9	373,0
Powiaty:							
bialski.....	80,0	20,5	-	-	-	103,5	103,5
parczewski.....	47,9	15,4	-	-	-	-	-
radzyński.....	10,0	-	-	10,0	10,0	-	-
włodawski.....	216,0	-	-	-	-	239,6	210,0
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	613,5	-	-	613,5	613,5	70,8	59,5
Podregion chełmsko-zamojski.....	2615,3	1504,0	70,8	221,0	221,0	367,2	324,9
Powiaty:							
biłgorajski.....	-	-	-	-	-	238,0	218,0
chełmski.....	82,7	-	-	-	-	-	-
hrubieszowski.....	-	-	-	-	-	38,8	27,5
krasnostawski.....	8,2	8,2	-	-	-	90,4	79,4
tomaszowski.....	155,4	-	-	-	-	-	-
zamojski.....	290,0	54,0	-	221,0	221,0	-	-
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	1076,2	439,0	-	-	-	-	-
Zamość.....	1002,8	1002,8	70,8	-	-	-	-
Podregion lubelski.....	6757,4	3039,7	1159,0	212,4	212,4	2747,8	1030,3
Powiaty:							
lubartowski.....	-	-	-	-	-	-	-
lubelski.....	-	-	-	-	-	82,1	72,5
łęczyński.....	1497,8	1285,4	1114,0	212,4	212,4	2544,7	847,8
świdnicki.....	552,3	460,3	45,0	-	-	121,0	110,0
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	4707,3	1294,0	-	-	-	-	-
Podregion puławski..	1867,9	474,3	67,5	524,2	500,6	514,2	352,2
Powiaty:							
janowski.....	-	-	-	-	-	-	-
kraśnicki.....	616,4	-	-	-	-	191,5	76,0
łukowski.....	319,3	319,3	41,5	-	-	88,9	72,0
opolski.....	22,5	-	-	-	-	-	-
puławski.....	751,7	75,0	-	446,2	422,6	-	-
rycki.....	158,0	80,0	26,0	78,0	78,0	233,8	204,2

Tabl. 2 (129). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (dok.)**
IV. POZOSTAŁE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zmniejszanie hałasu i wibracji	Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	Pozostała działalność związana z ochroną środowiska
	w tys. zł		
WOJEWÓDZTWO	9432,9	75,0	5944,8
Podregion bialski	2400,0	-	1481,2
Powiaty:			
bialski.....	-	-	426,0
parczewski.....	-	-	-
radzyński.....	-	-	-
włodawski.....	-	-	1055,2
Miasto na prawach powiatu:			
Biała Podlaska.....	2400,0	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	3563,6	75,0	3525,5
Powiaty:			
biłgorajski.....	-	-	-
chełmski.....	3563,6	-	697,5
hrubieszowski.....	-	-	-
krasnostawski.....	-	-	-
tomaszowski.....	-	-	-
zamojski.....	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:			
Chełm.....	-	-	2828,0
Zamość.....	-	75,0	-
Podregion lubelski	3469,3	-	-
Powiaty:			
lubartowski.....	-	-	-
lubelski.....	-	-	-
łęczyński.....	-	-	-
świdnicki.....	3469,3	-	-
Miasto na prawach powiatu:			
Lublin.....	-	-	-
Podregion puławski	-	-	938,1
Powiaty:			
janowski.....	-	-	336,9
kraśnicki.....	-	-	94,0
lukowski.....	-	-	507,2
opolski.....	-	-	-
puławski.....	-	-	-
rycki.....	-	-	-

Tabl. 3 (130). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA ORAZ KIERUNKÓW INWESTOWANIA W 2008 R. (ceny bieżące)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Środki					Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe	Inne środki
		własne	w tym z budżetu			z zagranicy			
			centralnego	wojewódz-twa	gminy				
w tys. zł									
OGÓŁEM	206929,2	83343,7	3369,3	2482,8	2839,9	15526,8	30182,5	59222,8	8910,3
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	23502,7	11347,1	1661,5	1575,8	10,0	-	3133,7	5774,6	-
zapobieganie zanieczyszczeniom	11184,5	2291,8	-	134,0	-	-	3133,7	5625,0	-
w tym nowe techniki i technologie spalania paliw	10253,8	2068,6	-	134,0	-	-	2426,2	5625,0	-
redukcja zanieczyszczeń	12305,4	9055,3	1661,5	1439,0	-	-	-	149,6	-
w tym:									
pyłowych.....	10293,2	7043,1	1661,5	1439,0	-	-	-	149,6	-
gazów odlotowych.	609,0	609,0	-	-	-	-	-	-	-
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	151722,7	54539,6	1623,8	907,0	2487,6	13726,8	23020,3	52989,2	1569,4
sieć kanalizacyjna odprowadzająca	108098,0	36131,3	739,5	717,0	2260,6	3213,5	14283,6	49082,0	1257,5
oczyszczanie ścieków w tym komunalnych	42318,5	17416,1	884,3	190,0	227,0	10396,3	8578,7	3868,2	311,9
w tym komunalnych	30292,0	12536,6	773,8	190,0	227,0	9936,3	5841,4	29,0	311,9
pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	764,2	764,2	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe rodzaje działalności	542,0	228,0	-	-	-	117,0	158,0	39,0	-
Gospodarka odpadami	12208,0	8021,6	-	-	306,3	-	3143,0	459,0	274,0
zbieranie odpadów i ich transport	5053,9	3840,5	-	-	89,5	-	660,8	459,0	-
w tym komunalnych	4233,0	3019,6	-	-	89,5	-	660,8	459,0	-
unieszkodliwianie i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne.....	1581,1	1182,1	-	-	174,8	-	224,2	-	-
w tym składowanie	1557,5	1158,5	-	-	174,8	-	224,2	-	-
pomiary, kontrola, działalność laboratoriów	28,0	13,0	-	-	15,0	-	-	-	-

Tabl. 3 (130). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA ORAZ KIERUNKÓW INWESTOWANIA W 2008 R. (dok.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Środki				z zagranicy	Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe centralnego	Inne środki własne wojewody
		własne	w tym z budżetu						
			centralnego	wojewódz-twa	gminy				
w tys. zł									
Gospodarka odpadami (dok.)									
pozostałe rodzaje działalności	5431,3	2872,3	-	-	27,0	-	2258,0	-	274,0
w tym związane z recyklingiem i wykorzystywaniem odpadów	4497,6	2468,6	-	-	27,0	-	1728,0	-	274,0
Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb. Ochrona wód podziemnych i powierzchniowych..	4043,1	3959,1	84,0	-	-	-	-	-	-
zapobieganie infiltracji zanieczyszczeń...	2080,4	2080,4	-	-	-	-	-	-	-
pomiary, kontrola, laboratoriiów	159,8	159,8	-	-	-	-	-	-	-
Zmniejszanie hałasu i wibracji	9432,9	600,0	-	-	-	1800,0	-	-	7032,9
budowa urządzeń antyhałasowych i antywibracyjnych..	9432,9	600,0	-	-	-	1800,0	-	-	7032,9
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	75,0	75,0	-	-	-	-	-	-	-
ochrona i odbudowa gatunków i siedlisk .	75,0	75,0	-	-	-	-	-	-	-
Pozostała działalność związana z ochroną środowiska	5944,8	4801,3	-	-	36,0	-	885,5	-	34,0
w tym oszczędzanie energii	5944,8	4801,3	-	-	36,0	-	885,5	-	34,0

Tabl. 4 (131). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA (ceny bieżące)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	w tys. zł			w odsetkach		
OGÓLEM	256761,9	213915,6	206929,2	100,0	100,0	100,0
Środki:						
własne	124694,7	101806,1	83343,7	48,6	47,6	40,3
z budżetu:						
centralnego.....	2050,0	3591,4	3369,3	0,8	1,7	1,6
województwa	550,2	2486,0	2482,8	0,2	1,2	1,2
powiatu	628,6	50,0	1051,1	0,2	0,0	0,5
gminy	1586,2	1568,6	2839,9	0,6	0,7	1,4
z zagranicy	39761,8	32250,8	15526,8	15,5	15,1	7,5
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)....	68958,1	35645,7	30182,5	26,9	16,7	14,6
Kredyty i pożyczki krajowe ...	11510,6	17475,3	59222,8	4,5	8,2	28,6
Inne środki, w tym nakłady niesfinansowane	7021,7	19041,7	8910,3	2,7	8,9	4,3

Tabl. 5 (132). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG RODZAJU INWESTYCJI (ceny bieżące)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	w tys. zł			w odsetkach		
OGÓLEM	256761,9	213915,6	206929,2	100,0	100,0	100,0
Rodzaje inwestycji:						
wyłącznie:						
„końca rury”.....	216775,3	187333,2	185343,6	84,4	87,6	89,6
w tym monitoring	448,6	762,6	964,8	0,2	0,4	0,5
zintegrowane.....	38128,6	22614,6	17503,9	14,8	10,6	8,5
łączone (mieszane):						
„końca rury”.....	1858,0	3855,2	3779,8	0,7	1,8	1,8
zintegrowane.....	-	112,6	301,9	-	0,1	0,1

Tabl. 6 (133). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (ceny bieżące)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Środki					Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe	Inne środki
		własne	w tym z budżetu			z zagranicy			
			centralnego	wojewódzwa	gminy				
w tys. zł									
WOJEWÓDZTWO.	206929,2	83343,7	3369,3	2482,8	2839,9	15526,8	30182,5	59222,8	8910,3
Podregion bialski....	21463,8	10278,7	-	134,0	283,9	2065,2	5144,8	3428,6	128,6
Powiaty:									
bialski.....	11219,5	3666,4	-	-	20,5	265,2	4078,8	3188,6	-
parczewski	718,0	584,0	-	134,0	-	-	-	-	-
radzyński.....	2472,6	1876,6	-	-	-	-	596,0	-	-
włodawski	2643,1	1933,1	-	-	-	-	470,0	240,0	-
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska....	4410,6	2218,6	-	-	263,4	1800,0	-	-	128,6
Podregion chelmsko-zamojski.....	49925,8	32775,0	744,8	717,0	15,0	1314,4	9723,3	685,6	3728,6
Powiaty:									
biłgorajski	6359,0	5296,0	-	687,0	-	-	76,0	300,0	-
chelmski.....	13374,8	7103,9	334,0	-	-	-	2185,3	-	3563,6
hrubieszowski	2770,1	2152,1	199,0	-	-	-	419,0	-	-
krasnostawski.....	5439,8	2636,4	-	-	-	136,0	2277,7	385,6	-
tomaszowski.....	7313,8	3868,1	211,8	30,0	-	1178,4	1995,5	-	-
zamojski.....	3691,7	2276,7	-	-	15,0	-	1400,0	-	-
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm.....	4493,1	3763,1	-	-	-	-	730,0	-	-
Zamość.....	6483,5	5678,7	-	-	-	-	639,8	-	165,0
Podregion lubelski..	97273,0	28083,4	321,0	1631,8	148,0	9109,2	4223,8	47926,0	5000,8
Powiaty:									
lubartowski.....	5804,9	1759,6	321,0	-	-	2406,0	1318,3	-	-
lubelski.....	2847,9	1231,2	-	190,0	-	475,0	204,2	570,0	177,5
łęczyński	5033,8	4396,5	-	-	76,0	-	323,3	238,0	-
świdnicki.....	11286,5	7633,0	-	-	62,0	93,2	-	29,0	3469,3
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin.....	72299,9	13063,1	-	1441,8	10,0	6135,0	2378,0	47089,0	1354,0
Podregion puławski	38266,6	12206,6	2303,5	-	2393,0	3038,0	11090,6	7182,6	52,3
Powiaty:									
janowski.....	1223,0	435,0	-	-	-	-	-	754,0	34,0
kraśnicki.....	8931,7	1864,7	84,0	-	94,0	-	1064,0	5825,0	-
łukowski.....	9262,4	3887,0	-	-	-	680,0	4241,4	454,0	-
opolski.....	3859,7	241,4	-	-	169,0	2334,0	1097,0	-	18,3
puławski.....	12107,2	3528,8	2055,5	-	2130,0	-	4392,9	-	-
rycki.....	2882,6	2249,7	164,0	-	-	24,0	295,3	149,6	-

Tabl. 7 (134). NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI W 2008 R. (ceny bieżące)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ochrona środowiska		Gospodarka wodna	
	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach
OGÓŁEM	206929,2	100,0	48175,5	100,0
w tym:				
przemysł.....	41870,5	20,2	3388,4	7,0
przetwórstwo przemysłowe	20108,6	9,7	11,4	-
w tym:				
produkcja artykułów spożywczych; napojów i wyrobów tytoniowych.....	5319,8	2,6	11,4	-
produkcja wyrobów chemicznych	3287,6	1,6	-	-
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych.....	6625,6	3,2	-	-
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę.....	18154,0	8,8	3208,1	6,7
budownictwo.....	960,4	0,5	32,4	0,1
handel i naprawy ^Δ	615,4	0,3	4,0	-
transport, gospodarka magazynowa i łączność	2817,8	1,4	-	-
obsługa nieruchomości i firm ^Δ	4443,3	2,1	162,8	0,3
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne ^Δ	126360,9	61,1	37246,3	77,3
ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	1385,5	0,7	-	-
działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	28475,4	13,8	7341,6	15,2

Tabl. 8 (135). NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Ujęcia i dopro- wadzenia wody	Budowa i moderniza- cja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków	Obwałowania przeciwpo- wodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
WOJEWÓDZTWO.....	48175,5	35764,6	6816,7	2561,2	2449,5	582,3	1,2
Podregion bialski.....	5737,6	5466,3	179,6	51,3	-	40,4	-
Powiaty:							
bialski.....	2796,4	2612,4	143,6	-	-	40,4	-
parczewski.....	1028,0	940,7	36,0	51,3	-	-	-
radzyński.....	197,1	197,1	-	-	-	-	-
włodawski.....	986,9	986,9	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:							
Biała Podlaska.....	729,2	729,2	-	-	-	-	-
Podregion chełmsko- zamojski.....	15076,0	9635,6	2770,7	2192,0	477,7	-	-
Powiaty:							
biłgorajski.....	2037,3	989,0	1047,3	-	1,0	-	-
chełmski.....	3213,5	2561,7	4,0	604,6	43,2	-	-
hrubieszowski.....	3451,0	1630,5	1719,4	101,1	-	-	-
krasnostawski.....	961,7	870,5	-	40,0	51,2	-	-
tomaszowski.....	918,3	536,0	-	-	382,3	-	-
zamojski.....	1826,3	380,0	-	1446,3	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm.....	652,9	652,9	-	-	-	-	-
Zamość.....	2015,0	2015,0	-	-	-	-	-
Podregion lubelski.....	15732,6	12423,1	3047,6	168,9	93,0	-	-
Powiaty:							
lubartowski.....	903,4	381,4	522,0	-	-	-	-
lubelski.....	1834,6	518,5	1223,1	-	93,0	-	-
łęczyński.....	2508,2	1036,8	1302,5	168,9	-	-	-
świdnicki.....	1693,6	1693,6	-	-	-	-	-
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin.....	8792,8	8792,8	-	-	-	-	-
Podregion puławski.....	11629,3	8239,6	818,8	149,0	1878,8	541,9	1,2
Powiaty:							
janowski.....	716,8	11,4	-	-	705,4	-	-
kraśnicki.....	2517,0	2216,9	-	149,0	-	151,1	-
łukowski.....	2755,6	1685,7	711,0	-	358,9	-	-
opolski.....	1615,2	988,0	-	-	437,8	189,4	-
puławski.....	3186,1	2506,0	100,8	-	376,7	201,4	1,2
rycki.....	838,6	831,6	7,0	-	-	-	-

Tabl. 9 (136). NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA ORAZ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE a – 2006 b – 2007 c – 2008	Ogółem	Ujęcia i doprowa- dzenia wody	Budowa i moderni- zacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki wodne	Regulacja i zabudo- wa rzek i potoków	Obwałowa- nia przeciw- powodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	
								w tys. zł
OGÓŁEM	a	76797,9	52186,0	4527,1	9025,2	3256,3	7285,7	517,6
	b	80418,9	40375,2	4715,6	11266,4	4705,0	15428,1	3928,6
	c	48175,5	35764,6	6816,7	2561,2	2449,5	582,3	1,2
Środki:								
własne	a	38002,1	31336,9	2265,0	3693,2	707,0	-	-
	b	34702,6	27200,9	3945,0	3340,7	216,0	-	-
	c	29750,8	24687,2	4194,6	763,6	65,0	40,4	-
z budżetu:								
centralnego.....	a	3323,9	294,9	-	1204,1	1021,8	688,3	114,8
	b	6984,0	157,4	-	194,3	1681,4	3998,0	952,9
	c	1874,4	14,0	86,0	634,1	1139,1	1,2	-
województwa	a	1739,8	-	-	710,6	336,5	648,7	44,0
	b	1686,1	136,1	-	1075,2	157,4	3174	-
	c	1504,0	405,8	-	437,2	122,9	536,9	1,2
powiatu	a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
	c	112,4	63,0	49,4	-	-	-	-
gminy	a	1179,9	1100,9	79,0	-	-	-	-
	b	260,0	260,0	-	-	-	-	-
	c	219,6	208,6	11,0	-	-	-	-
z zagranicy	a	11894,4	4084,7	622,9	637,7	1191,0	4999,3	358,8
	b	20369,2	3099,4	-	1215,7	2650,2	10428,2	2975,7
	c	2094,0	310,3	657,4	-	1122,5	3,8	-
Fundusze ekologiczne (po- życzki, kredyty, dotacje).....	a	6700,1	2922,1	1449,0	1379,6	-	949,4	-
	b	4980,0	269,0	770,6	3255,9	-	684,5	-
	c	2716,8	756,2	1234,3	726,3	-	-	-
Kredyty i pożyczki krajowe (w tym bankowe)	a	7548,2	6054,2	94,0	1400,0	-	-	-
	b	8115,5	7548,6	-	566,7	-	-	-
	c	9342,3	8758,3	584,0	-	-	-	-
Inne środki (w tym nakłady niesfinansowane).....	a	6409,5	6392,3	17,2	-	-	-	-
	b	3321,7	1703,8	-	1617,9	-	-	-
	c	561,2	561,2	-	-	-	-	-

Tabl. 10 (137). NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2008 R. (ceny bieżące)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Środki					Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe	Inne środki
		własne	w tym z budżetu			z zagranicy			
			centralnego	wojewódz-twa	gminy				
w tys. zł									
WOJEWÓDZTWO.....	48175,5	29750,8	1874,4	1504,0	219,6	2094,0	2716,8	9342,3	561,2
Podregion bialski.....	5737,6	4510,5	-	51,3	28,8	61,2	-	950,0	135,8
Powiaty:									
bialski.....	2796,4	2724,2	-	-	11,0	61,2	-	-	-
parczewski.....	1028,0	398,9	-	51,3	17,8	-	-	530,0	30,0
radzyński.....	197,1	197,1	-	-	-	-	-	-	-
włodawski.....	986,9	566,9	-	-	-	-	-	420,0	-
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska.....	729,2	623,4	-	-	-	-	-	-	105,8
Podregion chełmsko-zamojski.....	15076,0	10081,6	740,8	481,3	28,0	289,6	997,3	2194,0	214,0
Powiaty:									
biłgorajski.....	2037,3	2008,3	-	1,0	28,0	-	-	-	-
chełmski.....	3213,5	2064,3	14,0	43,2	-	-	520,0	572,0	-
hrubieszowski.....	3451,0	1779,6	-	-	-	-	-	1622,0	-
krasnostawski.....	961,7	859,5	-	51,2	-	-	51,0	-	-
tomaszowski.....	918,3	536,0	92,7	-	-	289,6	-	-	-
zamojski.....	1826,3	380,0	634,1	385,9	-	-	426,3	-	-
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm.....	652,9	652,9	-	-	-	-	-	-	-
Zamość.....	2015,0	1801,0	-	-	-	-	-	-	214,0
Podregion lubelski.....	15732,6	8594,4	86,0	405,8	-	934,5	1340,9	4299,0	9,0
Powiaty:									
lubartowski.....	903,4	903,4	-	-	-	-	-	-	-
lubelski.....	1834,6	959,7	-	-	-	28,0	846,9	-	-
łęczyński.....	2508,2	1377,2	86,0	-	-	645,0	400,0	-	-
świdnicki.....	1693,6	1238,1	-	31,0	-	261,5	94,0	69,0	-
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin.....	8792,8	4116,0	-	374,8	-	-	-	4230,0	9,0
Podregion puławski.....	11629,3	6564,3	1047,6	565,6	162,8	808,7	378,6	1899,3	202,4
Powiaty:									
janowski.....	716,8	11,4	170,6	1,8	-	533,0	-	-	-
kraśnicki.....	2517,0	1461,8	1,2	146,1	-	3,8	-	800,0	104,1
łukowski.....	2755,6	2044,4	87,0	-	-	271,9	-	330,7	21,6
opolski.....	1615,2	413,0	424,7	202,5	-	-	-	500,0	75,0
puławski.....	3186,1	2074,4	364,1	215,2	162,8	-	229,6	140,0	-
rycki.....	838,6	559,3	-	-	-	-	149,0	128,6	1,7

Tabl. 11 (138). NAKŁADY INWESTYCYJNE NA MAŁĄ RETENCJĘ WODNĄ

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
KIERUNKI INWESTOWANIA			
OGÓŁEM	2956	29366	3493
sztuczne zbiorniki.....	2891	28176	3470
samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach:			
podstawowych.....	65	-	23
szczegółowych	-	8	-
stawy rybne	-	-	-
inne.....	-	1182	-
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA			
OGÓŁEM	2956	29366	3493
z budżetu województwa	1971	1517	23
funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.....	850	9684	978
funduszy strukturalnych	-	-	1239
samorządów.....	122	12112	1072
inne ^a	13	6053	181

a Fundusze strukturalne, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 12 (139). EFEKTY RZECZOWE INWESTYCJI MAŁEJ RETENCJI WODNEJ

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Liczba obiektów	2	3	7
Przyrost pojemności w dam ³	34,0	2875,2	1047,2
w tym:			
sztuczne zbiorniki wodne:			
obiekty.....	1	2	3
pojemność w dam ³	34,0	2875,2	956,2
stawy rybne:			
obiekty.....	-	-	-
pojemność w dam ³	-	-	-
budowle piętrzące.....	1	-	4
Powierzchnia nawodnień w ha.....	30,0	-	15,0

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 13 (140). EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2006	2007	2008
OCHRONA ŚRODOWISKA				
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu				
Zdolność zainstalowanych urządzeń do redukcji zanieczyszczeń:				
pyłowych.....	t/r	277	400	998
gazowych.....	t/r	10	-	378
Gospodarka ściekowa i ochrona wód				
Sieć kanalizacyjna:				
odprowadzająca ścieki.....	km	251,5	206,0	139,2
odprowadzająca wody (ścieki) opadowe.....	km	16,1	17,1	24,2
Oczyszczalnie ścieków:				
obiekty	szt	12	8	2
przepustowość.....	m ³ /d	2512	1807	827
w tym oczyszczalnie komunalne:				
obiekty	szt	11	7	1
przepustowość.....	m ³ /d	2481	607	477
liczba równoważnych mieszkańców ^a	LRM	19792	5108	5044
mechaniczne:				
obiekty.....	szt	1	-	1
przepustowość.....	m ³ /d	31	-	450
biologiczne:				
obiekty.....	szt	11	6	1
przepustowość.....	m ³ /d	2481	547	377
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów:				
obiekty.....	szt	-	2	-
przepustowość.....	m ³ /d	-	1260	-
Inne efekty rzeczowe inwestycji gospodarki ściekowej i ochrony wód:				
indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków				
obiekty.....	szt	514	939	607
przepustowość.....	m ³ /d	627	741	417
podczyszczalnie ścieków przemysłowych				
obiekty.....	szt	1	-	1
przepustowość.....	m ³ /d	100	-	600
Gospodarka odpadami				
Składowiska dla odpadów komunalnych:				
obiekty.....	szt	1	1	-
powierzchnia	ha	0,4	2,0	-
wydajność.....	t/r	1100	415	-
Rekultywacja hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych.....				
	ha	5,9	5,7	5,4
Gospodarcze wykorzystanie odpadów				
	t/r	-	5	1
w tym komunalnych.....				
	t/r	-	-	1

^a Liczba równoważnych mieszkańców według dokumentacji technicznej lub wyliczona (w przypadku braku) dzieląc przyjęty w tej dokumentacji dobowy ładunek BZT₅ w ściekach dopływających do oczyszczalni przez ładunek BZT₅ pochodzący od 1 mieszkańca, tj. 60g O₂/d.

Tabl. 13 (140). **EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ (dok.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2006	2007	2008
OCHRONA ŚRODOWISKA (dok.)				
Ochrona gleb i wód podziemnych				
Uszczelnienia gruntu łącznie z rowami i wałami, systemy odwadniające obiekty	szt	10	4	12
Zbiorniki dla odpływów, strat, przecieków wód powierzchniowych:				
obiekty	szt	6	4	-
pojemność	m ³	238	92	-
Usuwanie lub udoskonalenie magazynów podziemnych i urządzeń transportowych w celu ochrony wód podziemnych i gleb	szt	-	2	3
GOSPODARKA WODNA				
Ujęcia wody	m ³ /d	14721	4297	6129
Uzdatnianie wody	m ³ /d	189	130	2148
Sieć wodociągowa	km	486,2	281,2	290,6
Regulacja i zabudowa rzek i potoków	km	4,3	4,9	5,7
Obwałowania przeciwpowodziowe	km	0,3	7,8	2,5
Zbiorniki wodne:				
obiekty	szt	-	2	1
pojemność	m ³	-	1041600	19500000

Tabl. 14 (141). **STAN WYPOSAŻENIA WSI W NIEKTÓRE URZĄDZENIA I OBIEKTY OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Wodociągi zbiorowe:			
przyłącza do budynków:			
w km	8802,4	8943,3	9156,3
w szt	238937	244642	249027
sieć wodociągowa w km	15913,3	16092,3	16286,0
Stacje uzdatniania wody w szt	532	464	466
Kanalizacja zbiorcza:			
przykanaliki do budynków:			
w km	722,5	749,3	783,7
w szt	29953	32158	33899
zbiorcza sieć kanalizacyjna w km	1602,7	1773,2	1814,6
Oczyszczalnie ścieków:			
zbiorcze:			
w szt	212	221	222
przepustowość w m ³ /d	42521,5	41623,6	42676,2
indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków w szt	4392	5398	6523
Wysypiska odpadów			
obiekty w szt	113	101	96
powierzchnia w ha	200,1	196,5	182,8

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 15 (142). **REALIZACJA INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ NA WSI**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
WODOCIĄGI ZBIOROWE			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	37735,8	26738,2	33652,5
w tym ze środków:			
budżetu państwa	216,7	3646,6	590,4
samorządów gmin	29023,0	14696,4	24987,4
mieszkańców wsi	2797,5	2186,2	1920,8
funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	1360,7	1963,0	4855,3
w tym pożyczki	1140,7	1728,0	4529,5
funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	2278,0	4155,4	946,4
innych	2059,9	90,6	352,2
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:			
przyłącza do budynków:			
w szt	5368	3762	4608
w km	197,1	158,3	162,3
sieć wodociągowa w km	448,5	252,7	189,3
W tym STACJE UZDATNIANIA WODY			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	6026,1	3939,3	14831,5
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku w szt	11	11	18
nowe	2	4	1
zmodernizowane	9	7	17
KANALIZACJA ZBIORCZA			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	44117,1	28851,2	26016,0
w tym ze środków:			
budżetu państwa	796,2	270,0	2030,5
samorządów gmin	9153,0	12141,6	11821,3
mieszkańców wsi	1369,9	919,8	983,4
funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	14875,9	11181,0	10021,4
w tym pożyczki	12932,6	10704,9	9723,4
funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	14831,9	4104,3	1159,4
innych	3090,2	234,5	-
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:			
zbiorcza sieć kanalizacyjna w km	199,7	148,7	74,4
przykanaliki do budynków:			
w km	58,2	69,5	42,9
w szt	3299	2708	1629

Tabl. 15 (142). **REALIZACJA INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ NA WSI (dok.)**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW ZBIORCZE			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	18610,6	11808,0	16039,8
w tym na modernizację	5135,5	5286,5	6025,6
ze środków:			
budżetu państwa	2820,6	679,4	383,9
samorządów gmin	3153,9	2832,7	7906,4
mieszkańców wsi	-	100,0	-
funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	8246,2	3991,8	4777,6
w tym pożyczki	8246,2	3875,6	4547,6
funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	1538,9	3013,4	2971,9
innych	2851,0	1190,7	-
Oczyszczalnie ścieków oddane do użytku:			
obiekty w szt	15	11	10
przepustowość w m ³ /d	1809,0	2281,0	433,5
INDYWIDUALNE WIEJSKIE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW ^a			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	4901,8	8158,7	6281,4
ze środków:			
budżetu państwa	-	-	-
samorządów gmin	1271,8	3183,9	1978,6
mieszkańców wsi	961,5	2012,1	1618,1
funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	2668,5	2953,8	2684,7
w tym pożyczki	2668,5	2927,8	2636,5
funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	-	8,9	-
Liczba obiektów oddanych do użytku w szt	822	975	979
WYSYPISKA ODPADÓW			
Nakłady inwestycyjne w tys. zł	1631,6	1164,1	665,1
w tym ze środków:			
budżetu państwa	-	58,0	-
samorządów gmin	693,3	475,7	570,7
mieszkańców wsi	30,0	20,0	-
funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	908,3	111,4	94,4
w tym pożyczki	811,0	44,0	-
funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	-	435,0	-
innych	-	64,0	-
Efekty rzeczowe inwestycji oddanych do użytku:			
wysypiska (obiekty)	1	2	-
powierzchnia w ha	0,4	3,2	-

a Urządzenia do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych nie odprowadzanych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej, budowane dla gospodarstwa rolnego (jednego lub kilku), domowego, obiektu usługowego lub użyteczności publicznej, itp., o przepustowości nie przekraczającej 5 m³/d lub 25 LRM.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 16 (143). **OPLATY ZA KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA I INNE WPŁYWY NA FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ I ICH REDYSTRYBUCJA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Stan środków na początek roku	1988,8	1972,4	1796,3
Wpływy ogółem	46523,6	50069,9	63755,3
w tym z tytułu opłat:			
gospodarka ściekowa i ochrona wód.....	17871,7	19280,4	19289,9
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu.....	22030,0	22229,7	24185,9
gospodarka odpadami	5476,5	8224,4	18749,7
Inne wpływy ^a	1145,4	335,5	1529,8
Środki funduszu ogółem	48512,4	52042,3	65551,6
Wydatki ogółem	46539,9	50245,9	63264,0
gminne	10849,9	12498,9	18207,8
powiatowe	4634,1	5008,9	6277,7
wojewódzki	19953,8	21140,1	24877,1
Narodowy Fundusz	10744,3	11383,1	13395,3
inne koszty i wydatki	357,8	214,8	506,2
Stan środków na koniec roku	1972,4	1796,3	2287,6

a Z tytułu m. in.: odsetek za przeterminowane wpłaty opłat, oprocentowanie rachunków bankowych, odzyskanych kosztów postępowania egzekucyjnych, błędnych wpłat podlegających zwrotowi.

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 17 (144). **WPŁYWY NA WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Stan środków na początku roku	113091,3	121709,0	131218,9
Ogółem zwiększenie	24941,8	26927,0	32489,8
opłaty.....	19953,8	21140,1	24877,1
kary	89,3	46,1	38,2
nadwyżki przekazane przez fundusze powiatowe i gminne	-	470,2	1331,3
przychody finansowe.....	4808,6	5222,3	6204,6
pozostałe przychody i zwiększenia funduszu	90,0	48,3	38,7

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 18 (145). **WYDATKI WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Ogółem	16324,1	17417,1	18382,0
w tym:			
dotacje	4645,3	5265,0	5616,4
dopłaty do oprocentowania kredytów	24,3	96,9	345,9
umorzenia pożyczek i kredytów ze środków funduszu..	8001,4	8148,8	8047,1
koszty działalności operacyjnej.....	3548,1	3877,7	4292,6
koszty finansowe i inne	11,2	0,1	6,6
pozostałe zmniejszenia funduszu	93,8	28,7	73,4
Stan środków na koniec roku	121709,0	131218,9	145326,7

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 19 (146). **WPLYWY NA FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ Z TYTUŁU KAR**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006		2007		2008	
	kary wymierzone	wpływy z tytułu kar	kary wymierzone	wpływy z tytułu kar	kary wymierzone	wpływy z tytułu kar
	w tys. zł					
OGÓŁEM	977,7	-	732,5	128,8	438,2	125,3
w tym:						
za przekroczenie:						
warunków wprowadzania ścieków do wód lub ziemi	743,6	-	525,6	90,5	258,0	70,6
dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza	112,6	-	164,3	3,9	157,2	40,5
dopuszczalnego poziomu dźwięku.....	40,8	-	14,8	6,6	11,2	2,1
nielegalny pobór wody oraz piętzenie wody wyższe od dozwolonego....	80,7	-	27,7	27,7	11,9	12,1

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

Tabl. 20 (147). **KIERUNKI FINANSOWANIA WOJEWÓDZKICH FUNDUSZÓW OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
OGÓŁEM	70884,7	78036,7	71607,5
na:			
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu.....	10202,7	20248,6	24390,4
gospodarkę ściekową i ochronę wód.....	41270,2	40987,1	30301,2
gospodarkę odpadami.....	6871,4	5586,6	7817,3
pozostałe dziedziny	12540,3	11214,4	9098,6

Źródło: dane Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 21 (148). **BILANS I WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH FUNDUSZU OCHRONY GRUNTÓW ROLNYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Stan środków na początku roku	633,5	432,7	4734,2
Przekazano na centralny Fundusz	1388,4	1666,7	3168,0
Uzyskano z centralnego Funduszu	1850,0	1400,0	4000,0
Umorzono.....	274,4	107,9	255,3
Wydatki ogółem	7458,7	8222,2	14511,1
w tym na:			
budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych	7409,8	8142,8	14459,6
zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego wraz z oprogramowaniem do ewidencji i ochrony gruntów rolnych	39,3	65,2	45,5
Stan środków na koniec roku	432,7	4734,2	3913,7

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 22 (149). **PRACE I PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE W OPARCIU O ŚRODKI FUNDUSZU OCHRONY GRUNTÓW ROLNYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych w km	86	108	176

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabl. 23 (150). **GOSPODAROWANIE POWIATOWYMI FUNDUSZAMI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Stan środków na początku roku	1850,4	2386,0	3344,8
Przychody ogółem przekazane przez zarząd województwa	4787,0	5037,3	6353,4
wplywy z tytułu:			
opłat.....	4634,1	5008,9	6277,7
kar	25,3	12,6	8,9
inne.....	127,6	15,8	66,8
Środki funduszu ogółem	6637,4	7423,2	9698,3
Wydatki ogółem	4251,4	4078,4	5872,2
na:			
gospodarkę ściekową i ochronę wód.....	1374,2	840,8	1306,0
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu.	750,3	1125,0	2013,8
gospodarkę odpadami	949,5	871,9	964,5
pozostałe dziedziny	1064,5	1062,4	1465,4
inne.....	113,0	178,2	122,6
Stan środków na koniec roku	2386,0	3344,8	3826,1

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Tabl. 24 (151). **GOSPODAROWANIE GMINNYMI FUNDUSZAMI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007	2008
	w tys. zł		
Stan środków na początku roku	7811,5	7900,9	10654,9
Przychody ogółem przekazane przez zarząd województwa	13260,3	14486,4	23780,0
z tytułu opłat i kar:			
za usuwanie drzew i krzewów.....	1695,2	965,4	18230,4
pozostałych.....	10897,9	12524,7	857,9
inne.....	667,3	996,2	4691,7
Środki funduszu ogółem	21071,8	22387,2	34435,0
Wydatki ogółem	13171,0	11732,3	20349,8
w tym na:			
gospodarkę ściekową i ochronę wód.....	7100,8	4234,6	7560,4
ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	881,4	949,8	4156,8
gospodarkę odpadami	2240,4	2130,3	3937,6
pozostałe dziedziny	2854,2	3816,0	3238,0
wpłaty do Wojewódzkiego Funduszu z tytułu nadwyżki.....	879,6	470,2	1331,3
inne.....	94,0	131,3	125,7
Stan środków na koniec roku	7900,9	10654,9	14085,1

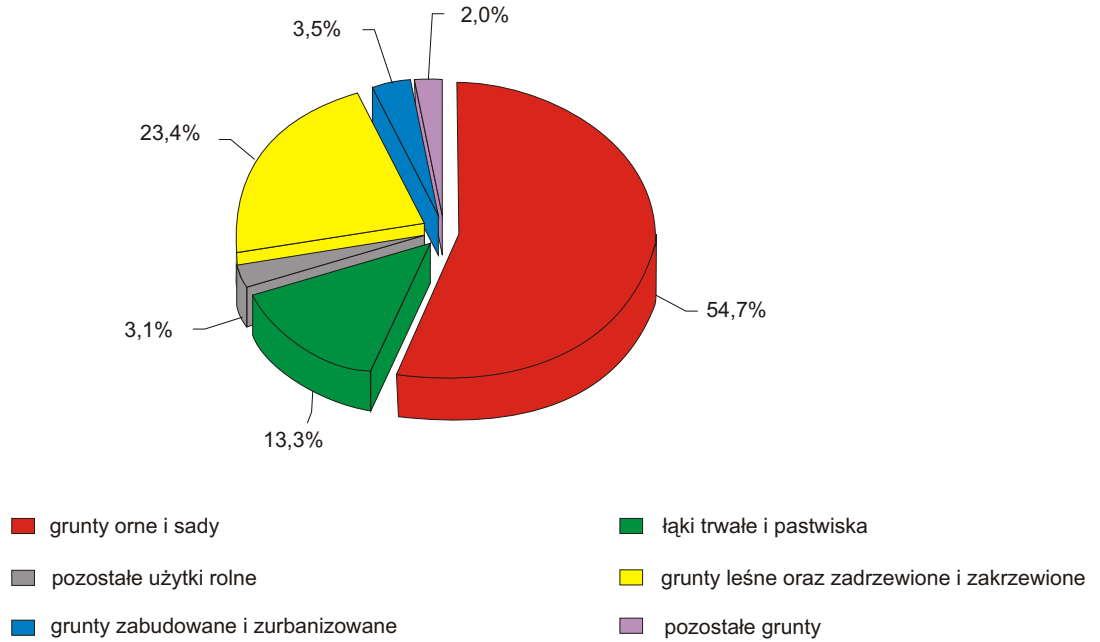
Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

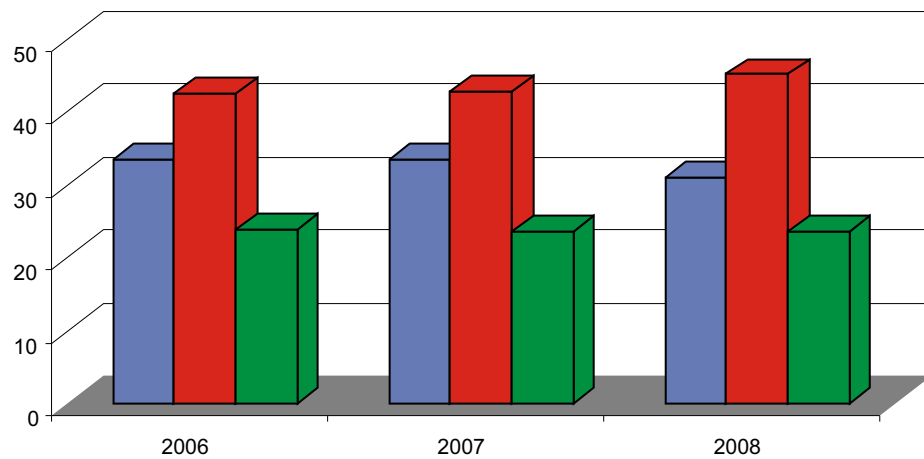

**POWIERZCHNIA GEODEZYJNA
WOJEWÓDZTWA W 2009 R.**

Stan w dniu 1 I

POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ

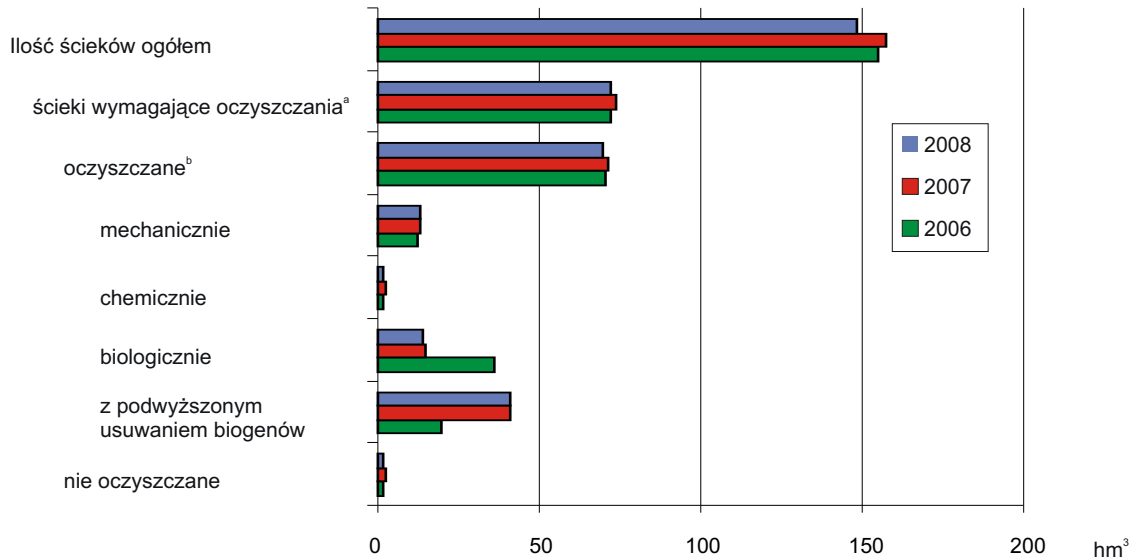
na cele:

- produkcyjne^a
- nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełnianie stawów rybnych
- eksploatacji sieci wodociągowej^b

^a Poza rolnictwem i leśnictwem z ujęć własnych.

^b Na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

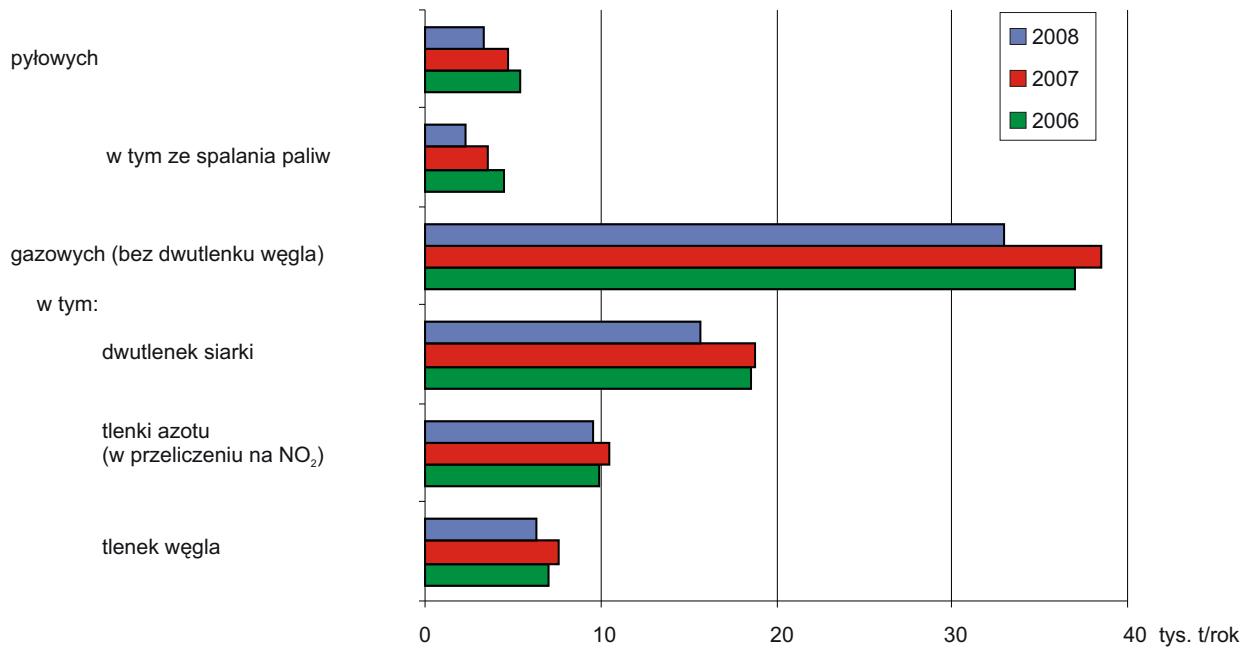
**ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE
ODPROWADZONE DO WÓD LUB DO ZIEMI**

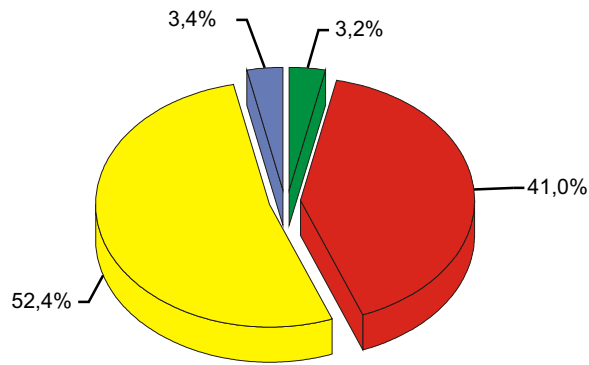
a Odprowadzone do wód powierzchniowych lub do ziemi.

b W oczyszczalniach zakładów przemysłowych i jednostek gospodarki komunalnej.

**EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW
SZCZEGÓLNIIE UCIAŻLIWYCH**

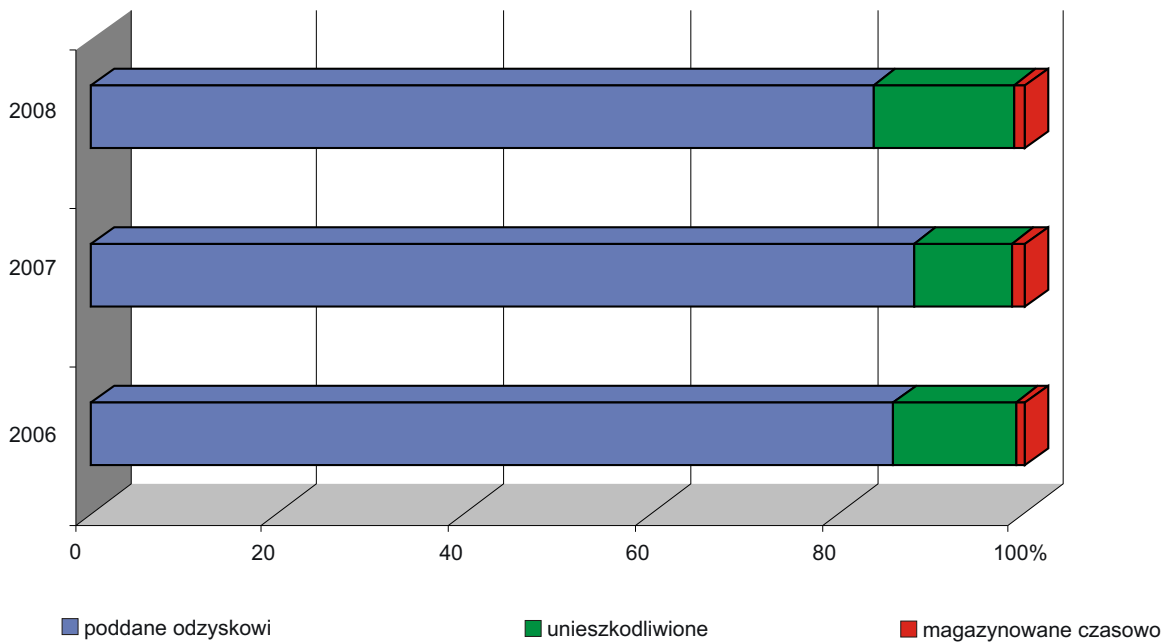
**STRUKTURA POWIERZCHNI O SZCZEGÓLNYCH WALORACH
PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONEJ W 2008 R.**

- parki narodowe^a
- parki krajobrazowe^{ab}
- obszary chronionego krajobrazu^b
- pozostałe

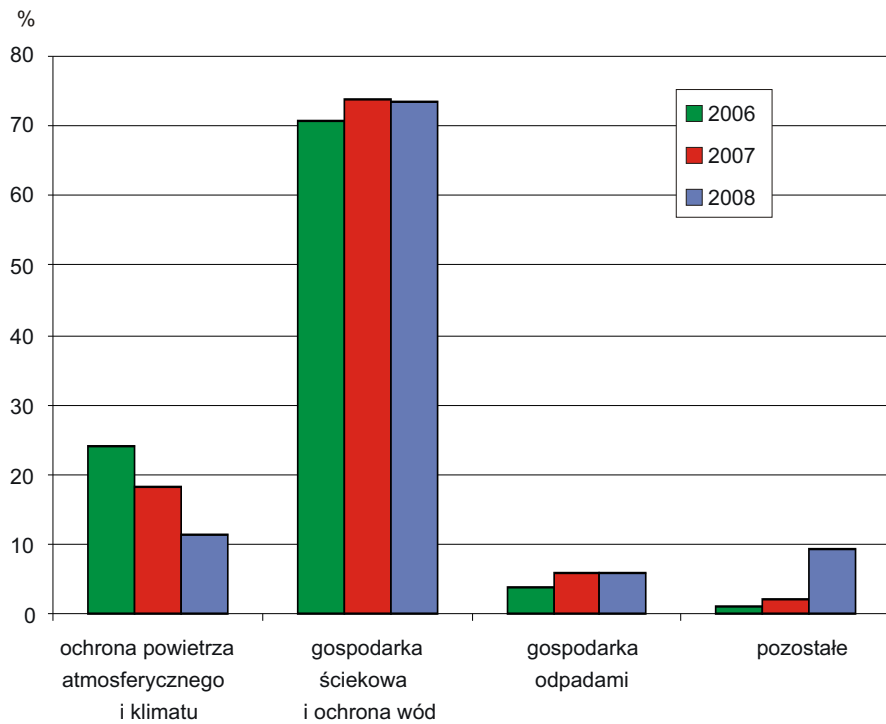
a Bez otuliny. *b* Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

ODPADY^a WYTWORZONE W CIĄGU ROKU

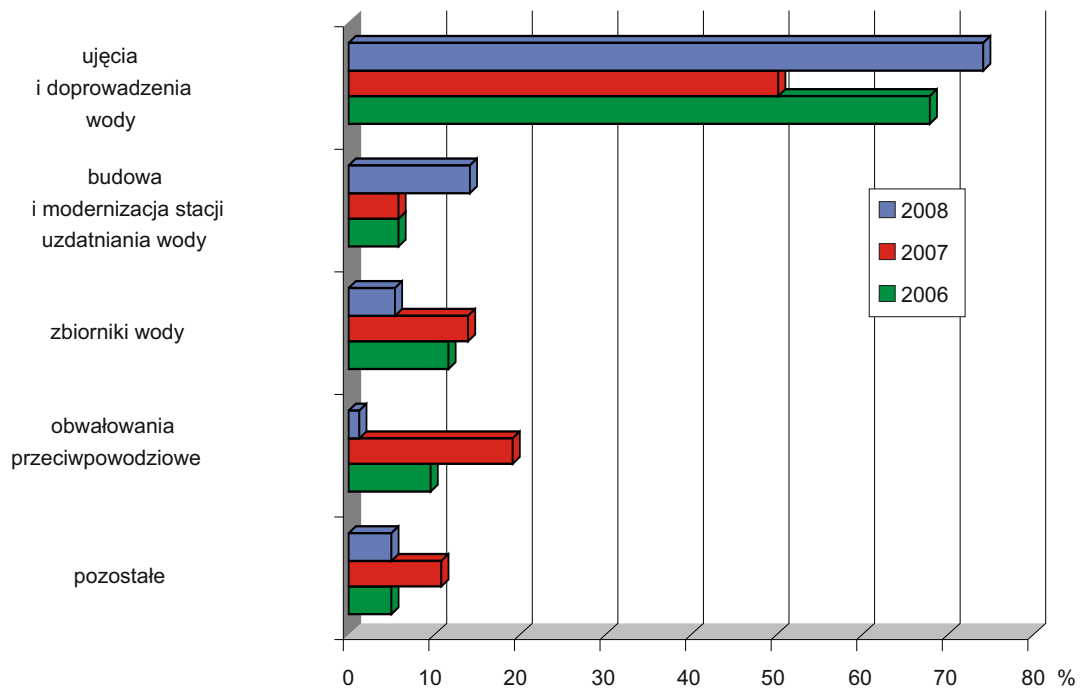

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

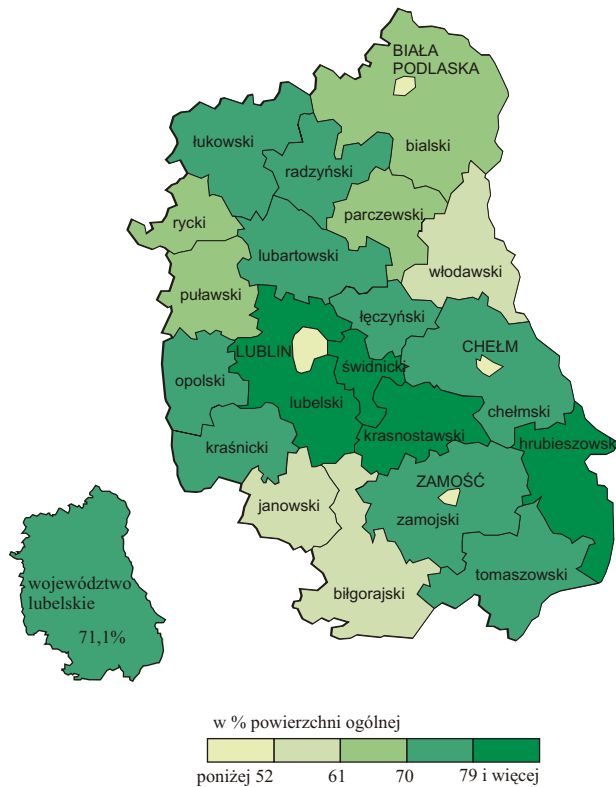
NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA

NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ

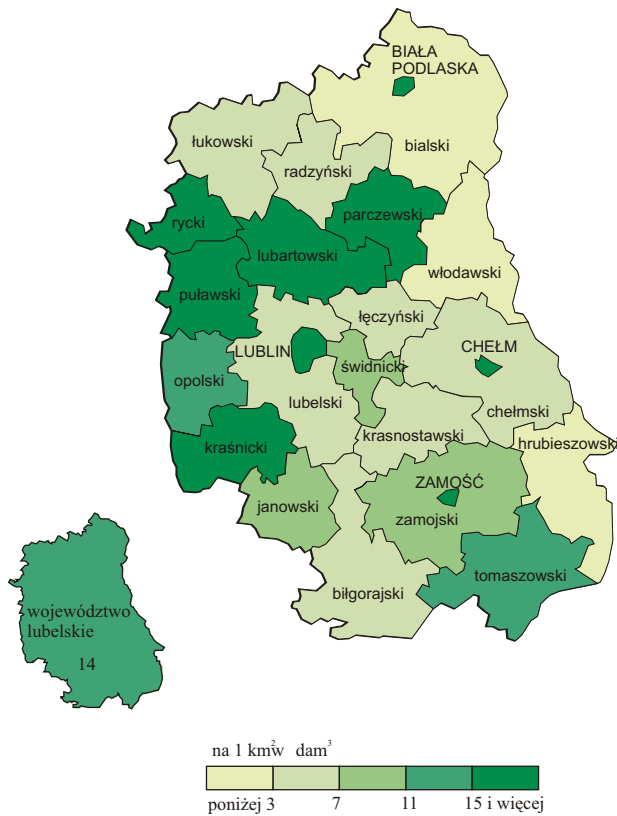
UŻYTKI ROLNE W 2008 R.

LESISTOŚĆ W 2008 R.

ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI W 2008 R.

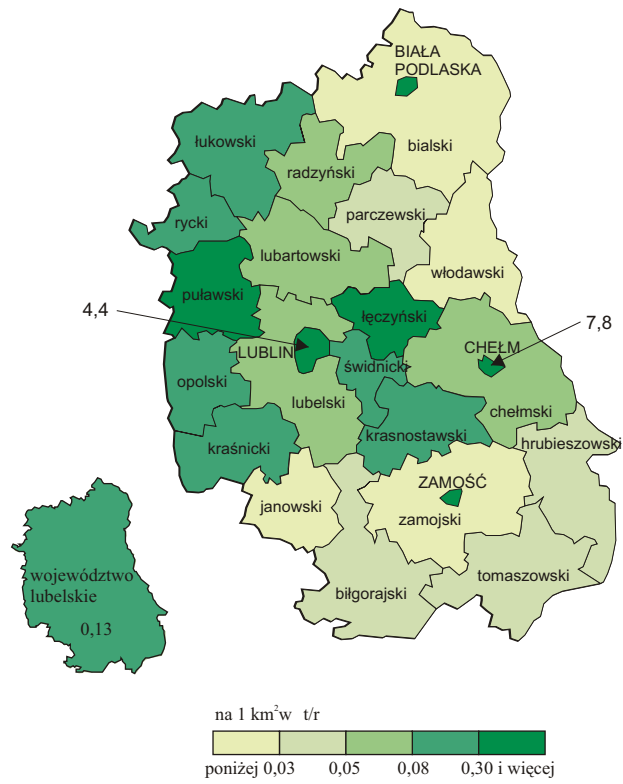

LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ W 2008 R.

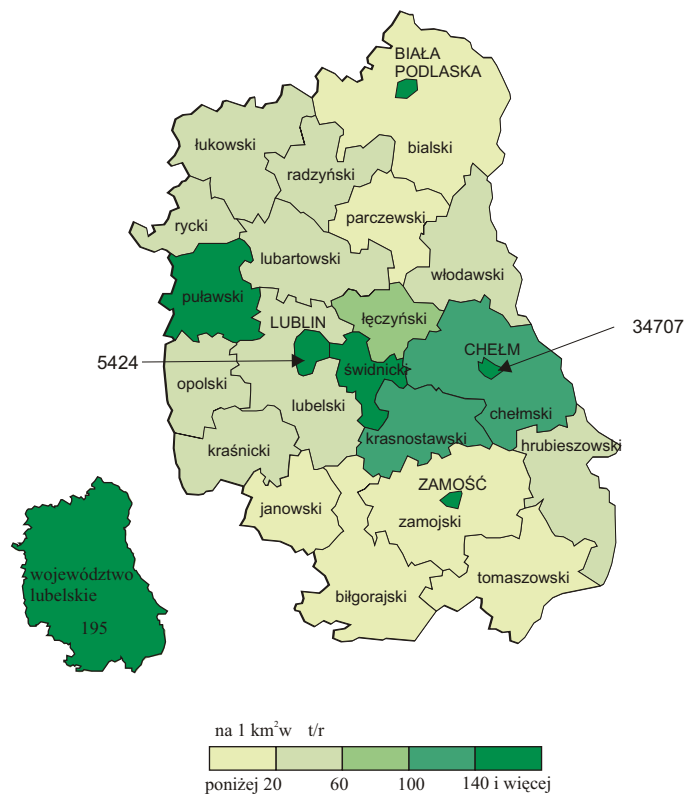

EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA W 2008 R.

PYŁOWYCH

GAZOWYCH

**POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH
PRAWNIE CHRONIONA W 2008 R.**

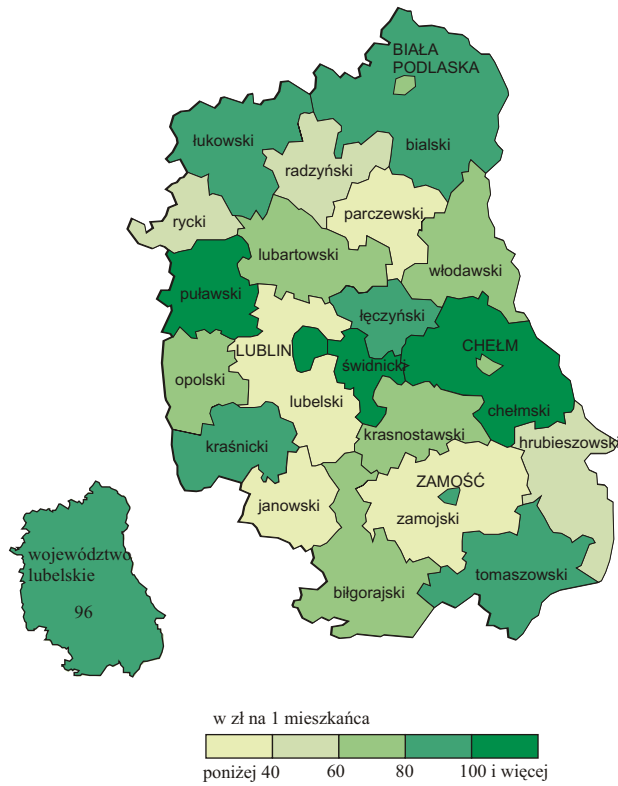
ODPADY^a WYTWORZONE W 2008 R.

^a W ciągu roku, z wyłączeniem odpadów komunalnych.

NAKLADY INWESTYCYJNE W 2008 R.

NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA

NA GOSPODARKE WODNĄ

ZAMÓWIENIE

na publikacje Urzędu Statystycznego w Lublinie

Lp.	Tytuł publikacji	Cena w zł		Liczba zamówionych egzemplarzy	
		książka	CD	książka	CD
z „Planu Wydawniczego 2008”					
1.	Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2008	25	15		
2.	Województwo lubelskie 2008 – podregiony, powiaty, gminy	25	15		
3.	Biuletyn statystyczny województwa lubelskiego 2008 r. (kwartalnik - dane w układzie miesięcznym)	20	-		
4.	Rynek pracy w województwie lubelskim w 2007 r.	20	15		
5.	Rolnictwo w województwie lubelskim w 2007 r.	20	15		
6.	Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie lubelskim w 2007 r.	-	15		
z „Planu Wydawniczego 2009”					
1.	Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2009	30	15		
2.	Województwo lubelskie 2009 – podregiony, powiaty, gminy	30	15		
3.	Biuletyn statystyczny województwa lubelskiego 2009 r. (kwartalnik - dane w układzie miesięcznym)	20	-		
4.	Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie lubelskim w 2008 r.	-	15		
5.	Szkoły wyższe w województwie lubelskim w roku akademickim 2008/2009	-	15		
6.	Rolnictwo w województwie lubelskim w 2008 r.	20	15		
7.	Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubelskim w 2008 r.	20	15		
8.	Rynek pracy w województwie lubelskim w 2008 r.	20	15		
9.	Ochrona środowiska w województwie lubelskim w 2008 r.	20	15		
10.	Warunki życia ludności w województwie lubelskim w latach 2006-2008	-	15		
<p>Jednocześnie informujemy, iż pozostałe pozycje z „Planu Wydawniczego 2009” zostaną wykonane w formie elektronicznej i będą zamieszczone na stronach internetowych Urzędu</p> <p style="text-align: center;">http://www.stat.gov.pl/lublin</p>					

Odbiór nastąpi za pośrednictwem*:

- przesyłki pocztowej,
- upoważnionego pracownika.

Należność uregulujemy w formie*:

- przelewu na konto US w Lublinie,
- zaliczenia pocztowego,
- gotówką w kasie.

Dokładny adres Zamawiającego:

.....
.....
.....
.....

NIP:.....

*niepotrzebne skreślić

Zamówienie prosimy przesłać na adres:

Urząd Statystyczny w Lublinie

ul. St. Leszczyńskiego 48

20-068 Lublin